

Riksdagens protokoll 1997/98:17

Onsdagen den 22 oktober

Protokoll
1997/98:17

Kl. 9.00 – 16.05

1 § Särskild debatt om Amsterdamfördraget

*Särskild debatt om
Amsterdamfördraget*

Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Dagens debatt skall handla om EU:s nya grundlag, det s.k. Amsterdamfördraget.

Låt mig börja med att citera vad ordförandena för löntagarorganisationerna LO, TCO och SACO skriver i en nyutkommen broschyr om Amsterdamfördraget:

”Det nya fördraget innehåller ett antal förändringar som utan tvekan är bra ur ett löntagarperspektiv och som vi från fackligt håll i hög grad har medverkat till. Ökad sysselsättning blir nu ett prioriterat mål, parternas inflytande på Europasamarbetet förstärks, öppenheten i beslutssystemen ökar, jämställdhets- och miljöfrågor ges ökad vikt.”

Så långt löntagarorganisationernas ståndpunkt. Jag delar deras uppfattning.

Amsterdamfördraget innebär steg i positiv riktning för breda löntagargrupper. I en mer övergripande bedömning vill jag hävda att EU genom det nya fördraget blir mer öppet, handlingskraftigt och bättre folkligt förankrat.

Som utrikesminister vill jag också hålla fram de positiva steg som Amsterdamfördraget innebär för de öst- och centraleuropeiska staternas möjlighet att få medlemskap i Europeiska unionen. I slutsatserna från toppmötet sägs att ”i och med att regeringskonferensen slutförts framgångsrikt ligger vägen nu öppen för att inleda utvidgningsprocessen.” EU har insett att det nu är dags att öppna processen för att efter några års förhandlingar välkomna nya kandidatländer som med hög ambition och stor energi förbereder sig för medlemskap.

För snart två år sedan, den 30 november 1995, överlämnade regeringen sin skrivelse om EU:s regeringskonferens 1996 till riksdagen. Skrivelsen och riksdagens EU-beslut har varit utgångspunkten för regeringens agerande i förhandlingarna.

Under regeringskonferensen, dvs. förhandlingsfasen inför det nya fördraget, har regeringen fortlöpande lämnat information och samrått med riksdagen i EU-nämnden. Också här i kammaren har regeringskonferensen debatterats vid ett flertal tillfällen. Jag vill gärna säga att den breda samsyn som funnits i riksdagen har varit en tillgång för de svenska positionerna i förhandlingarna.

Vi kan nu konstatera att de förslag till fördragsförändringar som regeringen lade fram om sysselsättning, miljö, öppenhet och jämställdhet har fått stort genomslag i det nya fördraget. Det gäller också det finsk-svenska förslaget om att öka EU:s utrikespolitiska förmåga till humanitära insatser och militär krishantering.

Mot denna bakgrund tvekar jag inte att säga att det resultat som föreligger är en stor framgång för Sverige och Norden. Pressröster, både här hemma och i utlandet, talar i termer av "bingo för Sverige".

Naturligtvis har också vi, liksom andra länder, fått kompromissa och acceptera sådant som vi hellre hade sett andra lösningar på. På vissa områden hade vi gärna gått längre.

Det finns också skäl att påpeka vad Amsterdamfördraget *inte* innebär.

- Det blev inget av framstötarna om ett gemensamt försvar.
- Det blir inga nya kliv mot superstaten eller mot Europas förenta stater.
- EU ändrar inte sin karaktär av ett samarbete mellan självständiga stater.

Jag ser det därför som helt naturligt att det nu är riksdagen som tar över bollen och skall fatta beslut om att ratificera det nya fördraget. I dagarna sänder vi ut en departementspromemoria om Amsterdamfördraget på remiss. Efter remissbehandlingen lägger regeringen fram sin proposition i början av nästa år. Det innebär förhoppningsvis att riksdagen under våren hinner behandla frågan och att beslut kan fattas före sommaren.

Fru talman! Ett område som diskuterats mycket efter Amsterdammötet är de institutionella frågorna. Låt mig först säga att jag tycker att det var otillfredsställande att toppmötet inte måktade att komma fram till långsiktiga beslut i dessa frågor. Från svensk sida var vi beredda att förhandla vidare för att nå en kompromiss.

Jag har därför i september vid allmänna rådets möte framfört att den svenska regeringen önskar att EU så snabbt som möjligt återupptar arbetet med de institutionella frågorna. Det gäller framför allt tre frågor: röstviktningen i ministerrådet, frågan om kommissionens storlek och sammansättning samt vilka frågor som kan bli föremål för majoritetsbeslut där man i dag tillämpar konsensus.

Det är emellertid viktigt att betona att Amsterdamfördraget, med de beslut i institutionella frågor som faktiskt fattades, likväl innebär ett grönt ljus för utvidgningen – det som genom hela förhandlingarna var så väsentligt för oss.

Fru talman! Jag utgår från att jag under den fortsatta debatten kommer att få en hel del frågor. Jag skall efter förmåga besvara dem, även om de omfattar ett väldigt stort område inom samhället.

Avslutningsvis skulle jag också själv vilja ställa några frågor till några av meddebattörerna. Först till Moderaterna, som närmast hånade oss socialdemokrater när vi insisterade på att driva på för att få in sysselsättningsfrågorna i det nya fördraget. Moderaterna hävdade att detta skulle vi aldrig lyckas med. Nu ser ni resultatet. Är det inte dags att erkänna att er strategi var fel och vår var den riktiga? Eller speglar ert agerande och hela er skepsis egentligen ett bristande engagemang hos Moderaterna för sysselsättningsfrågorna? Ansåg ni att det inte var mödan värt att försöka

förstärka de nationella ansträngningarna för att få ned arbetslösheten med gemensamma tag inom EU?

Jag skulle också till de partier som i den allmänna debatten har motsatt sig det nya förslaget, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilja ställa några frågor. Vi känner ju väl er allmänna EU-negativism. Men i dag gäller det ju inte EU allmänt, utan i dag gäller debatten just Amsterdamfördraget. Då undrar jag: Vad är det för fel på de förbättringar av Amsterdamfördraget som vi nu kan redovisa? Det är ju nämligen så att om Amsterdamfördraget inte godkänns, så är det Maastrichtfördraget som kommer att gälla. Skulle detta då vara bättre? Tycker ni att det fördraget skall fortsätta gälla? Skall vi alltså avstå från de förbättringar som bl.a. löntagarorganisationerna beskriver, dvs. förbättringar inom områdena sysselsättning, öppenhet, miljö och jämställdhet?

Jag hoppas att dessa frågor kan belysas under dagens debatt, så att svenska folket får bättre reda på var partierna står.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Vi moderater har lagt ned ett stort arbete på att förbereda, följa och söka påverka den regeringskonferens inom EU som ledde fram till Amsterdamfördraget. Tyvärr är jag inte lika entusiastisk över resultatet av förhandlingarna som utrikesministern. Min mer reserverade hållning – att jag inte ropar bingo – återspeglar en skillnad i prioritering mellan våra partier.

Viktigast för oss moderater har varit att skapa förutsättningar för EU:s utvidgning till de från kommunismen nyligen befriade länderna i Central- och Östeuropa. Tillkomsten av tioalet nya medlemsländer förutsätter förändringar i EU:s institutioner och beslutsprocesser. Dessutom hade regeringskonferensen i uppdrag att vidareföra viktiga frågor från Maastricht beträffande den gemensamma marknaden, utrikes- och säkerhetspolitiken samt inrikesfrågor och rättsliga frågor.

Regeringen har från första början lagt större vikt vid vad som haft karaktären av hjärtefrågor på hemmaplan, t.ex. sysselsättning, jämställdhet, konsumentpolitik m.m. Hur angelägna dessa politikområden än må vara, är de på intet sätt avgörande för Europasamarbetets framtida utveckling.

Självfallet är t.ex. frågan om en bättre sysselsättning i Europas länder betydelsefull. Regeringen gör ett stort nummer av att det tillkommit ett särskilt avsnitt om sysselsättningspolitiken i fördraget, att det skall tillsättas en rådgivande sysselsättningskommitté och att det i höst skall hållas ett extra möte med Europeiska rådet i detta ärende.

Men arbetslösheten bekämpas inte med ord, och nya kommittéer och konferenser ger inte fler jobb. Sysselsättningspolitik är dessutom en nationell angelägenhet, och alla är ense om att det så skall förbli. EU:s roll blir i huvudsak, liksom tidigare, att medverka till en sysselsättningsfrämjande ekonomisk politik.

Ett viktigt inslag är naturligtvis då införandet av den gemensamma valutan, euron. Men det är inte bara beträffande euron som socialdemokraterna har en egendomligt avvisande attityd. För när det gäller de konkreta rekommendationer som EU antagit i sysselsättningsfrämjande syfte och som brukar sammanfattas i de s.k. Essenpunkterna, senast bekräftade vid Amsterdammötet i somras, har regeringen förklarat att den inte avser att fästa avseende vid de grundläggande förslagen om lägre löneskatter samt

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ökad flexibilitet genom avreglering på arbetsmarknaden. Den nya sysselsättningskommitté som nu är under bildande kan få den betydelsen att Sveriges regering får svårare att smita undan genomförandet av de åtgärder för fler jobb som EU:s medlemsländer samlas kring.

Fru talman! Som jag redan nämnt, ser vi moderater lösningen av regeringskonferensens huvuduppgift som en besvikelse. Besluten beträffande viktiga institutionella frågor som röstviktningen i ministerrådet samt kommissionens sammansättning och arbetssätt fick endast provisorisk karaktär. Beredskap finns nu för att ta in endast ett begränsat antal av de länder som söker medlemskap. Frågan kan naturligtvis ställas om det inte hade varit bättre att försöka förhandla saken i botten i somras, eventuellt vid ett extra toppmöte i juli. Nu blev det inte så, och som vi ser det är det därför angeläget att en ny förhandlingsomgång startas, så att antagningen av nya medlemsländer inte behöver fördröjas som en följd av att den institutionella strukturen inte finns på plats.

En konsekvens av att endast begränsade resultat uppnåddes i strukturfrågorna vid regeringskonferensen blir att Amsterdamfördraget väl ryms inom den ram för överlåtelse av beslutanderätt som redan godkänts i samband med Sveriges inträde i EU. Den moderata riksdagsgruppen kommer att tillstyrka ratifikation av Amsterdamfördraget, när detta av regeringen föreläggs riksdagen i vår.

Men som framgått av vad jag redan sagt slutar inte EU:s utveckling med det nu aktuella fördraget. Blicken måste återigen riktas framåt. Ett löfte har ju givits att medlemsförhandlingar skall inledas sex månader efter konferensens slut. Kommissionen avgav i somras sina rekommendationer inom ramen för vad som kallas Agenda 2000. Detta dokument diskuteras nu inom EU och i medlemsländerna med sikte på ett ställningstagande vid Europeiska rådets möte i december. Enligt den bedömning vi moderater gör bör det vara möjligt att direkt därefter påbörja förhandlingsarbetet med ansökarländer om inträde i unionen.

Frågan hur dessa medlemsförhandlingar skall läggas upp har varit föremål för debatt. Vi har i Sverige varit ense om att förordna en gemensam förhandlingsstart. Inte minst från de baltiska ländernas synpunkt har det varit viktigt att ansökarländer skall bedömas efter sina meriter och inte utifrån något slags geo-politiska överväganden.

Kommissionen har nu föreslagit att medlemsförhandlingar först skall tas upp med de tre länder som också kommer i fråga för tidigt medlemskap i Nato, dvs. Polen, Ungern och den tjeckiska republiken, men därutöver med – förutom Cypern, som har en särställning – Slovenien och Estland. Övriga ansökarländer har på intet sätt avvisats men har, utifrån en prövning av deras förberedelser, bedömts behöva vidta ytterligare åtgärder för att vara mogna för förhandlingsstart.

Vi moderater menar att det i det uppkomna läget finns anledning att stödja kommissionens uppläggning. Skillnaden mot en gemensam förhandlingsstart är inte stor. Valet av tillvägagångssätt kan beskrivas som att man antingen låter alla löpare passera startlinjen men omedelbart därefter för hälften av dem till en särskild fälla vid sidan av, där de först får stärka sin kondition, eller att man i stället låter samma grupp i samma syfte dröja ett tag bakom startlinjen. Det viktiga i båda fallen är ju att ingen utestängs från start, och den som i den senare gruppen sköter sig

kan mycket väl hinna i fatt och förbi ett tidigare startande land, som inte genomför sin anpassning lika bra.

I stället för att motarbeta kommissionens förslag borde regeringen verka för ett beslut om ett smidigt förfarande för att inleda nya förhandlingar, så att alla ansökarländer, när förutsättningar föreligger, utan dröjsmål kan börja förhandla om medlemskap.

Agenda 2000 rör emellertid inte bara uppläggningsen av förhandlingar med blivande medlemsländer. Utvidgningen påkallar eller driver på även andra reformer inom EU, som på olika sätt har att göra med kostnaderna för verksamheten.

Från en del håll har gjorts gällande att en utvidgning till sämre utvecklade länder i Central- och Östeuropa skulle föra med sig hart när oöverstigliga och ohanterliga merkostnader. Det är ett märkligt synsätt med tanke på att en utvidgning innebär att Europas nu mest dynamiska och snabbväxande ekonomier blir en integrerad del av det europeiska samarbetet.

Flera studier, däribland en färsk sådan utförd vid Centre for Economic Policy Research i London, tyder på att utvidgningen är till ekonomisk fördel även för dem som utgör den nuvarande medlemskretsen. Dessutom kan kostnaderna för alternativet, att ingen utvidgning kommer till stånd, bli förskräckande höga i form av politisk oro och avbrutna reformprocesser. Att sådana alternativkostnader är svåra att beräkna gör dem inte mindre relevanta.

Nya riktlinjer för EU:s budget skall under alla omständigheter antas för tiden efter 1999. I detta sammanhang aktualiseras naturligtvis den gemensamma jordbrukspolitiken.

Från svensk synpunkt var det beklagligt att EU-inträdet förutsatte en viss återreglering av en jordbrukspolitik som redan i politisk enighet hade nått en god bit på liberaliseringens väg. Nu kommer en förändring i rätt riktning ändå att drivas fram – mindre som en konsekvens av utvidgningen och mer till följd av åtaganden i WTO-sammanhang. Vi moderater stöder regeringens arbete för att driva på marknadsanpassningen av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU.

EU:s näst största utgiftspost efter jordbrukspolitiken avser dess struktur- och regionalfonder. Huvudsyftet med detta stöd har varit att hjälpa förhållandevis nyinvalda länder i Sydeuropa samt Irland att nå en ekonomisk mognad som kunde kvalificera för deltagande i valutaunionen. När nu flertalet av dessa länder verkar vara klara för inträde i eurogemenskapen, finns det anledning att koncentrera det strukturella och regionala stödet till de blivande medlemsländerna i Central- och Östeuropa. Från svensk synpunkt förefaller det meningslöst att vi skall betala en betydande avgift till EU som sedan delvis kommer tillbaka i form av bidrag försedda med villkor som vi inte själva förfogar över. Sverige bör därför i de kommande förhandlingarna sträva efter att vårt land endast skall behöva betala ett nettobelopp, som då i huvudsak avser bidragsgivning till nya medlemsländer.

Det är en rimlig strävan att EU:s utgiftsbudget, trots de merkostnader utvidgningen för med sig, åtminstone inte skall behöva föranleda en höjning av det nuvarande avgiftsuttaget. Från den svenska regeringens sida har det framställts krav på att man som stor nettobidragsgivare till EU skall få rabatt på den nuvarande avgiften, även om det har formulerats om

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Särskild debatt om
Amsterdamfördraget*

***Fel! Okänt
växelargument.***

till korrigeringsmekanism. Det kan förefalla egendomligt att Sverige, som tillhör den fattigare hälften av EU:s nuvarande medlemsländer, trots detta får bidra så mycket mer till den gemensamma kassan än vad vi får ut av den. Men orsaken är naturligtvis att tyngdpunkten på utgiftssidan för närvarande ligger på just jordbrukspolitik och regionala stödåtgärder. En bättre tingens ordning bör rimligen kunna uppnås genom att denna utgiftsfördelning ändras och grunder för avgiftsberäkningen ses över. Men att satsa på en särskild rabatt för Sverige förutsätter att Lena Hjelm-Wallén har samma tyngd i handväskan som Margaret Thatcher, när hon utverkade en sådan för brittisk del, och med all respekt tror jag knappast att det skulle kunna vara fallet.

Fru talman! Det fortsatta reformarbete inom EU som inlett med framläggandet av Agenda 2000 är av stor betydelse för samarbetets utveckling och för Sveriges ställning i medlemskretsen. Regeringen har inlett ett beredningsarbete på vissa områden, t.ex. den gemensamma jordbrukspolitiken. Jag anser att det är viktigt att riksdagen och oppositionspartierna blir delaktiga i detta förberedelsearbete, inte minst avseende de riktlinjer för EU:s budget som skall gälla inför 2000-talet.

Anf. 3 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att vi nu diskuterar resultatet av en förhandling som mycket starkt har präglat hela den tid som Sverige har varit medlem i EU. Redan under premiärråret 1995 inledde den s.k. reflexionsgruppen sitt arbete med att identifiera agendan för regeringskonferensen. De faktiska förhandlingarna startade i mars 1996 under italienskt ordförandeskap. Stafettpinnen hann passera också Irland innan det holländska ordförandeskapet kunde landa själva förhandlingsdelen natten mellan den 17 och 18 juni i år. Amsterdamfördraget var fött.

Det är viktigt att konstatera att vi här i riksdagen har haft goda möjligheter att följa processen och regeringskonferensens olika turer. Jag vill också hävda att denna regeringskonferens har präglats av öppenhet. Den parlamentariska EU 96-kommittén hade två viktiga uppgifter. För det första skulle den bland allmänheten och inom föreningsliv och folkrörelser öka kunskapen om och intresset för EU:s regeringskonferens, bl.a. genom projektstöd och konferenser. För det andra skulle den utgöra en plattform för en ökad samsyn mellan partierna i centrala frågor och för att klara ut majoritetsläget inför riksdagens beslut om svenska positioner.

Vi har vid flera tillfällen diskuterat förhandlingarna här i kammaren. EU-nämnden har kontinuerligt konsulterats och hållits väl informerad. Från Centerpartiets sida lade vi fram våra positioner i en partimotion inför riksdagens behandling av svenska ingångsvärden i förhandlingarna. Det finns därför en god grund att stå på när resultatet av regeringskonferensen och Amsterdamfördraget nu skall värderas.

Från Centerpartiets sida har vi vinnlagt oss om att finna breda nationella kompromisser som gjort den svenska förhandlingspositionen stark. Vi har drivit på regeringen så att miljöfrågorna lyftes fram som ett prioriterat svenskt område under förhandlingarna. Centerpartiet har därmed konstruktivt medverkat till att stärka EU:s miljödimension, precis som vi utlovade inför folkomröstningen om EU-medlemskapet. Regeringen bör ha en eloge för det sätt på vilket den har strävat efter att involvera riksdagen i förhandlingsprocessen.

Miljöpartiet har begärt och vi andra har accepterat att hålla dagens debatt om Amsterdamfördraget. Det kan finnas skäl att vi redan nu debatterar fördragets olika delar. Kanske inspirerar dagens debatt ytterligare några medborgare att skaffa sig mer information om både EU och Amsterdamfördraget. Det är viktigt att fler blir nyfikna på EU, för att trastera utrikesministerns uppmaning. Men som grund för riksdagens ställningstagande kommer vi under våren 1998 att ta ställning till om Sverige skall godkänna eller avvisa fördraget. Vi i Centerpartiet kommer att inleda ett stort samråd i hela centerrörelsen om Europapolitiken och EU efter Amsterdamfördraget, eftersom det finns många myter om det nya fördraget som måste granskas och avslöjas. Och det som jag nu säger här skall ses i ljuset av denna process.

Fru talman! Sakfrågorna fick en framskjuten position under regeringskonferensen. Det var en framgång för Sverige. På viktiga sakområden såsom miljö, öppenhet, jämställdhet, konsumentfrågor, folkhälsa, handikapp och sysselsättning läggs en ny och stabilare grund för ett EU-samarbete som kan komma att upplevas som mer angeläget och viktigt för medborgarna. Nu gäller det att i praktisk politik genomföra vad Amsterdamfördraget skapat förutsättningar för.

Genom att flytta Schengensamarbetet in i EU och varsamt men ändå reellt stärka samarbetet mot organiserad internationell brottslighet har EU flyttat fram positionerna på områden som känns viktiga för många medborgare.

Låt mig lyfta fram några av de områden där jag menar att det fördragsmässiga stödet för en framtidsytande politik kan förbättras.

Begreppet hållbar utveckling blir ett övergripande mål för hela EU-samarbetet. En generalklausul införs som innebär att miljöskydd och hållbar utveckling skall prägla alla politikområden. Kommissionen lovar att genomföra miljökonsekvensstudier innan den lägger fram förslag som kan få betydande inverkan på miljön. Miljögarantin, som i det nya fördraget kommer att vara artikel 95, stärks så att det framgår att varje land kan gå före och införa strängare miljöregler på den inre marknaden. Och Europaparlamentet får ett större inflytande på miljöområdet.

Centerpartiet har krävt att en hållbar utveckling införs som övergripande mål för EU. Så blir nu fallet, och det är inte kosmetika. EU:s allmänna mål spelar en viktig roll också i det dagliga arbetet inom unionens institutioner.

Det förekommer kritik mot att miljögarantin innebär krav på vetenskapliga belägg och dessutom att strängare regler inte får innebära förtäckta handelshinder, godtycklig diskriminering eller ett hinder för den inre marknadens funktion. Jag delar inte denna kritik. Självklart måste det finnas belägg för att införa avvikande och strängare regler. Självklart får sådana regler inte utgöra förtäckta handelshinder eller godtyckligt diskriminera eller på ett otillbörligt sätt syfta till att underminera själva funktionen av en inre marknad. Varje sådant agerande skulle förringa värdet av ett seriöst miljöarbete. Vi i Centerpartiet menar att Amsterdamfördraget innebär tydliga förbättringar på miljöområdet och att detta framgångsrika arbete också skall omsättas i den konkreta verksamheten.

Centerpartiet har inte tillhört de partier som har kritiserat regeringens ambition att införa ett nytt avsnitt om sysselsättningspolitik. Vi menar att samordnade sysselsättningsstrategier kan bli viktiga instrument, likaså

möjligheten att komplettera nationella åtgärder med insatser på EU-nivå. Det intressanta är det politiska innehållet i de strategier som förespråkas. På den punkten är det inte lika säkert att vi är överens med regeringen i alla frågor. Men sysselsättningspolitiken är fortsatt nationell. EU tar inte ansvaret för denna utan fungerar som en kompletterande kraft.

Jämställdhet blir ett övergripande mål för unionens politik, principen om lika lön för likvärdigt arbete ges en starkare skrivning, och varje medlemsstat kan behålla eller införa regler om positiv särbehandling av det underrepresenterade könet. Det är bra.

Också på öppenhetens område tar EU små steg i rätt riktning. En ny artikel om insyn införs i fördraget. Den gör offentligheten till en grundprincip. EU-parlamentet och EU:s ministerråd skall på denna grund gemensamt fastställa arbetsordningar för parlamentet, rådet och kommissionen. Här gäller det att bevaka så att dessa beslut inte urholkar den nyss vunna principen om offentlighet.

Konsumentskyddet får en starkare ställning. Särskilt betonas skyddet av konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt konsumenternas rätt till upplysning, utbildning och möjligheter att organisera sig för att skydda sina intressen. På alla politikområden inom EU skall konsumentskyddskrav beaktas.

Folkhälsofrågor förblir ett nationellt ansvar. EU skall däremot komplettera medlemsstaternas insatser. Minimiregler för kvalitet och säkerhet i fråga om organ och blod för donation skall fastställas. Åtgärderna får inte inbegripa någon harmonisering av medlemsländernas lagar.

I ett särskilt protokoll enas alla medlemsländer om att fullt ut ta hänsyn till djurens välbefinnande i frågor som rör jordbruk, transporter, inre marknad och forskning.

En summering av de förändringar som jag nyss har gått igenom visar att de nordiska ländernas linje fick stort genomslag. De nordiska länderna betraktas, inte minst i andra EU-länder, som de sanna vinnarna vid EU:s toppmöte. Men när – om inte inom ramen för en regeringskonferens – bör man flytta fram positionerna på områden som känns viktiga för medborgarna – som känns viktiga för kvinnor, för konsumenter och för arbetslösa?

Fru talman! Centerpartiet vill också att den fria rörligheten för personer förverkligas; detta genom Schengensamarbetet. Vi har också tyckt att det fristående Schengensamarbetet bör infogas i EU med bevarande av den nordiska passfriheten. Fördraget möjliggör detta. Jag vill uppmana utrikesministern att sörja för att Norge och Island, i enlighet med fördraget, får goda villkor för sitt deltagande i denna del av samarbetet.

Centerpartiet beslöt vid stämman 1997 att flyktingfrågorna bör behandlas som en gemensam europeisk angelägenhet. På detta område överensstämmer Amsterdamfördraget med önskemålen på Centerpartiets stämma. Förutsättningarna för en generös flyktingpolitik ökar om alla länder ställer upp och delar bördorna.

Protokollet om asyl för medborgare i EU:s medlemsstater är ett exempel på en dålig kompromiss som i onödan väcker ilska och irritation. Den nya artikeln snävar in möjligheterna att ge asyl för medborgare från en annan medlemsstat. Såvitt jag förstår var det ett spanskt krav med tydlig adressat Belgien. Å ena sidan stadgas att artikeln inte upphäver skyldigheterna visavi Genèvekonventionen. Å andra sidan ställer artikeln

stränga krav på *när* en asylansökan får behandlas. Belgien har förklarat att man avser att göra en individuell prövning av varje asylansökan från en medborgare i en annan medlemsstat. Jag utgår från att Sverige – med stöd av Genèvekonventionen – gör likadant. Det vore bra om utrikesministern redan i dag, här och nu, deklarerade att så blir fallet, för annars kommer denna fråga att bli en följetong framöver.

Fru talman! EU blir ingen försvarsunion genom fördraget. De som ivrat för en fullständig sammansmältning av EU och Väst europeiska unionen högg i sten. Det är egentligen inte så konstigt, eftersom fyra länder är militärt alliansfria. Dessutom står Natomedlemmen Danmark utanför Väst europeiska unionen, och Storbritannien värnar starkt om den atlantiska länken.

Det är tillfredsställande att regeringskonferensen kunde finna en formel för samarbete mellan EU och Väst europeiska unionen som innebär samarbete vid fredsfrämjande insatser utan att organisationerna slås samman och där militärt alliansfria länder och Natoländer kan samarbeta med respekt för ländernas olika säkerhetspolitiska vägval.

EU:s andra pelare, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, kommer också i framtiden att vara ett område där EU:s medlemsländer bedriver ett rent mellanstatligt samarbete. Jag tycker att kompromissen om vetorätten inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är välbalanserad, om än snårig. Vetorätten kvarstår oförändrad i alla militära eller försvarsmässiga frågor. Gemensamma strategier antas med enhällighet. Inom ramen för dessa strategier kan dessutom varje medlemsland i enskilda sakfrågor, med hänvisning till ”viktiga och uttalade skäl som rör nationell politik”, förhindra att beslut fattas. Vetorätten behålls således inom EU:s andra pelare, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Vi i Centerpartiet tycker att det är bra att antalet beslutsprocedurer minskas i Europaparlamentet. En sådan förändring leder med nödvändighet till att parlamentet på några områden stärker sin ställning. Men detta sker, med något undantag, enbart inom den del som brukar benämnas första pelaren, den överstatliga delen av samarbetet. Det sker på områden där Centerpartiet har föreslagit ett förstärkt beslutsfattande inom EU, såsom på miljöområdet samt på socialpolitikens, den sociala trygghetens och jämställdhetens område. I övrigt gäller det bl.a. öppenheten inom EU:s organ, motverkande av bedrägerier, samarbete mellan tullmyndigheter – dock utan att det berör nationell lagstiftning – det gemensamma biståndet och transportfrågorna. Det förefaller fullt rimligt att Europaparlamentet på dessa områden delar beslutsfattandet med regeringarna.

Fru talman! Centerpartiet är ett parti med vana av konstruktivt ansvarstagande och med en insikt om att kompromisser är nödvändiga. Vi känner igen en rimlig kompromiss när vi ser den!

Det är på detta sätt Amsterdamfördraget måste betraktas. 15 regeringar måste enas om något som man bedömer att alla 15 parlamenten också kan acceptera. Vi kan inte kritisera Sveriges förhandlare för att inte ha lyft centerförslag som avslagits redan i riksdagen. Ett sådant exempel är vårt förslag om att införa en utträdesparagraf i EU:s fördrag, vilket en klar majoritet i riksdagen röstade ned och ingen annan regering lyfte. Därmed föll denna fråga.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag vill avslutningsvis erinra om att regeringsförhandlingarna inte startade från noll. En bedömning av resultatet måste utgå från de förutsättningar som gäller – nämligen de befintliga fördragen, framför allt Maastrichtfördraget och Romfördraget.

Innebär Amsterdamfördraget en förbättring, en försämring eller ingen förändring alls jämfört med tidigare? Tendensen är viktig. Min bedömning är att det handlar om följande: flera viktiga steg i rätt riktning, på några områden på stället marsch samt inga stora bakslag.

Ett klart hyfsat facit av en tuff förhandling!

Anf. 4 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Vi i Folkpartiet är, som många vet, mycket positiva till att Sverige är med i Europeiska unionen och till att vi som medlemmar påverkar Europas framtid. Vi menar att den centrala tanken är hur fred, frihet, demokrati och säkerhet kan garanteras för alla Europas invånare. Medlemskapet i EU ger oss större möjligheter att medverka till detta.

Medlemskapet ger, enligt vår mening, också större möjligheter att lösa problem i Sverige och att skapa en bättre framtid för hushållen här hemma. Det innebär inte att vi tror att EU skall lösa Sveriges problem. Dessa måste vi själva klara av, men medlemskapet ger oss bättre förutsättningar. Det innebär inte heller att vi okritiskt gillar allting som beslutas i EU-sammanhang. Där finns det förvisso mycket som vi skulle vilja se var annorlunda. Det gäller också Amsterdamfördraget, ämnet för dagens debatt.

I det stora hela bedömer vi att fördraget för Europas utveckling framåt, men det är en besvikelse att det går så långsamt och trögt.

Regeringskonferensen hade tre huvuduppgifter: att se över maktfördelningen, dvs. förbereda för fler medlemmar genom östutvidgningen, att göra beslutsfattandet mer effektivt och att föra EU närmare medborgarna, dvs. skapa ett medborgarnas Europa i stället för ett institutionernas Europa.

Det centrala är enligt min uppfattning att EU verkligen effektivt visar att samarbetet kan användas för att lösa några av de problem Europas medborgare möter i sin vardag. Fred och demokrati i ett enat Europa är i den meningen helt centralt. För om vi inte lyckas lösa detta kan vi tvista hur mycket som helst om skatter, arbetsrätt och vad det kan vara, och framtiden skulle ändå bli sämre. Det här med fred och demokrati upplevs inte alltid i Sverige som riktigt aktuellt eller viktigt, förmodligen därför att få lyckligtvis har erfarenhet av riktiga hot. Men när man väl börjar tänka efter tror jag alla inser att de flesta frågor bleknar vid en allvarlig utrikespolitisk kris. Därför är östutvidgningen och arbetet för att säkerställa fred och demokrati i ett enat Europa den allra viktigaste uppgiften för EU enligt Folkpartiet.

Regeringskonferensen lyckades inte lösa denna sin huvuduppgift, nämligen bestämma hur de egna beslutsreglerna och de egna institutionerna skall förändras för att skapa en effektiv och handlingskraftig union när många fler medlemmar skall tas in. Resultatet blev en halvmesyr, att beslutsreglerna skall ses över igen när EU får fler än 20 medlemmar. Det är en besvikelse.

Utrikesministern sade att tidningsrapporteringen var bingo för Sverige. Jag undrar vilka tidningar utrikesministern har läst, för det stämmer inte riktigt med min upplevelse av rapporteringen här.

Följden av att man har misslyckats med huvuduppgiften är att kommissionen har föreslagit att utvidgningsförhandlingarna startas med bara fem länder samt Cypern, som har ett gammalt löfte. Det är en stor framgång att ett baltiskt land – Estland – har kommit med i kommissionens förslag till en första förhandlingsomgång, men Folkpartiet anser att det är mycket viktigt med en gemensam förhandlingsstart för *alla* ansökarländer, utom Slovakien. Det innebär naturligtvis inte att alla länder måste bli medlemmar samtidigt, eftersom förhandlingarna kan och kommer att ske i olika takt och med olika långa övergångstider och liknande. Men vi anser att det är en väldigt viktig sporre för länderna att skynda på och befästa sin egen politiska, demokratiska och ekonomiska utveckling. Det bör t.ex. vara möjligt för ett land som utvecklas snabbare att förhandla klart tidigare trots en kanske något svagare utgångsposition. Det borde vara fullt möjligt att genomföra en formellt gemensam förhandlingsstart med vissa länder i praktiken på något som kan kallas för sparlåga. Att redan från början utesluta Lettland och Litauen, som Moderata samlingspartiets ledare numera förordar, anser jag vara mycket olyckligt gentemot Baltikum. Jag måste fråga Lars Tobisson: Hur kan ni försvara detta ställningstagande? Vad säger ni när nu träffar letter och litauer? Jag skall erkänna att jag tyckte mig uppleva en viss reträtt i Lars Tobissons anförande, och det vore i så fall välkommet.

Fru talman! Några av resultaten från regeringskonferensen är förvisso positiva. Det gäller den ökade öppenheten i beslutsfattande och redovisning av beslut, det gäller en del sociala frågor, polissamarbete och utrikespolitiken. Amsterdamfördraget innebär t.ex. att EU får ökade möjligheter att engagera sig i humanitära uppgifter, i fredsbevarande uppgifter, i operativa insatser i samband med krishantering och fredsfrämjande. På EU-språk är detta sådant som kallas för Petersbergsuppgifter.

Jag måste dock erkänna en viss besvikelse även i diskussionen om insatserna för bekämpningen av den gränsöverskridande brottsligheten. Vi vet alla att bovarna i dag är internationella, bovarna samarbetar över gränserna. För att effektivt kunna bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten borde enligt Folkpartiets uppfattning även polissamarbetet blir mera gränsöverskridande. Vi ser hellre danska poliser än danska bovar i Sverige. Jag tror att det är en allmän uppfattning. Vi anser dock inte att det hittillsvarande mellanstatliga polissamarbetet är tillräckligt effektivt.

Fru talman! Den svenska regeringen har hävdats att införandet av ett sysselsättningskapitel i Amsterdamfördraget är en stor framgång. Jag menar att det är ett uttryck för ett otrevligt dubbelspel. Först och främst ger paragrafer inga nya jobb. Däremot kan paragrafer ge ett intryck av att det är EU som skall lösa sysselsättningsproblemet, trots att det mycket tydligt står att ansvaret för genomförandet är medlemsländernas. Om regeringen fortsätter att ge intryck av att EU nu tar krafttag mot arbetslösheten riskerar det – när effekterna tyvärr uteblir – att skapa besvikelse och befästa en negativ folkopinion till EU. Det andra inslaget i regeringens dubbelspel är att man i Amsterdam, i fördragstexten, har godkänt åtgärder som man hemma i Sverige motarbetar. Jag tänker t.ex. på lägre

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Särskild debatt om
Amsterdamfördraget*

*Fel! Okänt
växelargument.*

skatt på arbete och åtgärder för att skapa en mer flexibel arbetsmarknad. Det nya sysselsättningsavsnittet innehåller mycket tydliga förord för just sådana åtgärder. Men när sådana förslag läggs fram här hemma av t.ex. Folkpartiet säger regeringen nej. Jag vill fråga utrikesministern om hon tror att sådant dubbelspel är bra. Vad är det för fel på att driva samma linje i Bryssel som i Stockholm?

Jag måste också erkänna en besvikelse över att regeringen inte drivit frågan om en europeisk koldioxidskatt. Det är naturligtvis inte säkert att det skulle ha gått att nå framgång, men gränsöverskridande miljöproblem tillhör de områden där EU skulle kunna vara ett mycket effektivt instrument. Regeringen har till Folkpartiets besvikelse valt att inte ens försöka. Jag beklagar verkligen det.

I en regeringskonferens måste varje regering ha väldigt klart för sig vilka frågor man skall driva hårt och vilka man kanske för närvarande tvingas avstå från att driva. Vad är viktigt, och vad är något mindre viktigt? Jag tror att den svenska regeringen inte riktigt har gjort detta klart för sig. Jag menar att det skulle vara en fördel om regeringen, precis som vi liberaler har gjort i EU-sammanhang, bestämde sig för några principer för vilken sorts frågor man skall driva för avgörande i EU-samarbetet, för beslut på EU-nivå, och vad EU inte skall lägga sig i. Vi kallar det för kompetenskatalog – ett krångligt och svårbegripligt ord, om ni kan hitta på något bättre, så gärna det. Med hjälp av en sådan princip kan man faktiskt tillämpa den närhetsprincip som inte alltid är så lätt annars att förklara, nämligen att lägga beslutsmakten på rätt ställe. Ett problem som är gränsöverskridande och viktigt bör EU ha kompetens att besluta om. Om problemet är gränsöverskridande men ganska oviktigt kan man tills vidare lägga det åt sidan. Om problemet är viktigt men inte gränsöverskridande bör man bestämma sig för att EU där skall hålla fingrarna borta. Då bör beslutet fattas i nationen, i Sveriges riksdag, i regionen eller rent av hemma vid köksbordet utan politisk medverkan alls. Regeringen landar alltför ofta på att allt som vi svenskar tycker är viktigt måste vara lika för hela Europa och beslutas på EU-nivå. Ta en sådan sak som föräldraförsäkringen. Jag tycker det är mycket viktigt, och jag är säker på att utrikesministern tycker att det är mycket viktigt. Men frågan är inte gränsöverskridande, och därför bör beslutet enligt min mening enligt närhetsprincipen fattas i de olika medlemsländerna. Jag vill inte att andra länder kommer och dikterar för oss i Sverige olika saker som berör problem som inte är gränsöverskridande. Då måste vi också inse att andra länder kanske inte vill ha samma lösningar som vi.

Fru talman! Till sist: Regeringens agerande i EMU-frågan är det mest sorgliga kapitlet av alla. Detta är ledarskapets lågvattenmärke i Sverige. Att säga nej till deltagande med motiveringen att SIFO-siffrorna är negativa utan att göra minsta lilla ansträngning för att påverka dessa siffror är så dåligt ledarskap att man nästan skäms för att vara svensk. När sedan statsministern i intervjuer åberopar helt andra invändningar, som risk för gemensam finanspolitik, utan att heller då göra minsta ansträngning för att bemöta en felaktig argumentation, blir det inte bara uselt ledarskap utan också dubbelspel. Dubbelspel blir inte bättre av att det sker på hög nivå.

Jag vill avsluta med att fråga utrikesministern: Hur förklarar hon för sina europeiska kolleger att Sverige är så passivt och inte ens vill försöka

påverka opinionen i detta för Europas enande så centrala projekt? Hur förklarar – försvarar kanske – hon att den svenska regeringen ger ett budskap hemma och ett annat i Bryssel? Och hur vill hon förklara för svenska folket att hon ger upp svenskt inflytande över östutvidgningen, över brottsbekämpningen, över miljöpolitiken bara därför att regeringen av feghet inte vågar ta ställning i EMU-frågan?

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det sista som Anne Wibble sade var intressant. Hon talade om det dubbelspel som finns, vad som å ena sidan sägs på den nationella arenan och vad som å andra sidan sägs på den internationella arenan. Hela EU-problematiken är ett bra exempel på hur detta låter sig göras, dels därför att man inte behöver ta ansvar för de beslut som fattas bakom låsta dörrar, dels därför att man alltid vid presskonferenser kan säga: Vi vann. Vi fick igenom våra krav.

Om man lyssnar på ett antal presskonferenser efter sammanträden eller fördragsundertecknanden som olika representanter från olika länder håller förvånas man över att alla har vunnit. Det är ingen som har fått stryka på foten, utan alla har inhöstat stora segrar. Man kan fråga sig om de har varit på samma ställe, men det har de ju antagligen. Detta dubbelspel är väl ingenting nytt i det här sammanhanget.

Lena Hjelm-Wallén ställde ett antal frågor i redogörelsen. Debattekniken att utmåla oss som motsätter oss saker och ting som allmänt gnälliga är litet trist, tycker jag. Lena Hjelm-Wallén frågar: Varför vill ni säga nej till förbättringar av EU? Det är klart att vi inte säger nej till förbättringar, men vi säger nej till försämringar. Det man måste göra är att man måste föra en saklig diskussion om huruvida det är fråga om förbättringar eller försämringar. På de områden som utrikesministern tar upp – sysselsättningen, miljöområdet, öppenheten och jämställdheten – är det inte alls så självklart att detta går att beskriva i termer av förbättringar, om man granskar fördraget noggrant och går till bl.a. traktattexterna.

Jag vill ta upp några exempel. Det första gäller sysselsättningen, som väl är den fråga som engagerar oss mest och som engagerar flest medborgare i den europeiska unionen. Den är central för att vi skall komma till rätta med en väldigt massa problem. Det sägs här att införandet av sysselsättningen i traktaten innebär att man har flyttat fram positionerna och att det nu verkligen skall bli någonting av. Det sägs också vara en stor framgång.

I artikel 125 – som den heter enligt det nya fördraget, tidigare hette artikeln 109n – står det: Gemenskapen skall arbeta för att utveckla en samordnad sysselsättningsstrategi och särskilt för att främja en kvalificerad, utbildad och anpassningsbar arbetskraft och en arbetsmarknad som är mottaglig för ekonomiska förändringar. Detta skall utvecklas i syfte att uppnå de mål som finns i en annan artikel, artikel 2, där det står: Uppgiften är att upprätta en gemensam marknad och en ekonomisk och monetär union. Enligt artiklarna 3 och 4 skall man uppnå en bra ekonomisk politik och förhoppningsvis en god sysselsättning.

I artikel 4 punkt 2 sägs det att målet är, att parallellt och i enlighet med fördraget och tidsplanen skall verksamheten omfatta en oåterkallelig låsning av växelkurserna som skall leda till att en gemensam valuta, ecun, införs och till att en gemensam penning- och valutapolitik fastställs och

***Fel! Okänt
växelargument.***

bedrivs; denna politik skall ha som huvudmål att upprätta prisstabilitet. Detta är målet för denna sysselsättningsparagraf. Målet är alltså inte att få ned arbetslösheten, utan målet är att utveckla den ekonomiska och monetära unionen som har som målsättning att verka för en ekonomisk politik som har som mål att upprätta prisstabilitet.

Man måste ta detta i flera steg om man skall förstå den reella innebörden av dessa traktat och paragrafer. Det går inte bara att läsa på en sida. Man får gå till flera sidor, och man måste rota i texterna. Det är ett stort jobb och ett stort upplysningsarbete, där regeringen har ett stort ansvar som den dessutom inte tar, men det skall jag återkomma till senare.

Målet är alltså inte att få ned arbetslösheten, utan målet är att utveckla EMU med alla dess mekanismer som skall leda till prisstabilitet. Vi vet ju att man gör detta genom att försvaga fackföreningarnas inflytande och genom att införa s.k. flexibla arbetsrättsregler osv. Det handlar om avreglering rakt upp och ned, och det har man också gjort inom EU under de här åren. Det är detta som har resulterat i de astronomiska arbetslöshetssiffrorna på ca 18–20 miljoner arbetslösa människor. I Sverige ligger vi inte heller så dåligt till när det gäller arbetslösheten. Eller rättare sagt: Vi gör ju det. Läget är fruktansvärt och katastrofalt. Det är just denna ekonomiska politik som leder till just detta resultat.

Det talas också om att miljön nu äntligen har fått en framträdande roll och om att miljögarantin har stärkts osv. Visst, det har kommit skrivningar om att hållbar utveckling skall vara vägledande etc. Det är jättebra att dessa texter åtminstone finns på plats, men om man tittar på vad som står i paragraferna är detta inte en miljögaranti, utan det är en möjlighet för enskilda länder att i vissa specifika fall söka dispens från de regler som gäller i vanliga fall. Detta kan man göra om man kan påvisa att ett visst ämne – kanske ett kemiskt ämne, som ju är aktuellt i dagarna – är farligt. Men det skall vara farligt för den egna befolkningen. Då kan man få dispens om man vill avvika från de regler som gäller i de andra länderna. Det skall dessutom finnas en nationell bärighet i undantaget. Man skall också vetenskapligt kunna bevisa att det är på detta vis. Det leder till att katastrofen, faran eller olyckan måste ha inträffat. Annars kan man rimligen inte bevisa det vetenskapligt.

Det innebär att det är en omvänd bevisbörda som gäller mot det som vi är vana vid och det innebär att allt prat om miljöfrågor, försiktighetsprinciper o.d. är som bortblåst. Sedan tillkommer precis som vanligt att det kan aldrig medges några dispenser om det skulle innebära att de på något vis stör varornas fria rörlighet eller den allmänna konkurrensen och den fria marknadens principer.

Den miljögaranti som har funnits i Maastrichtfördraget har ju – och det vet säkert också Lena Hjelm-Wallén – tillämpats väldigt sparsamt. Den nya garantin kommer väl att tillämpas ännu mera sparsamt. Att leva upp till de motiv och kriterier som krävs för att man skall få dispens lär inte vara lätt för någon.

Så till frågan om öppenheten. Också där säger regeringen och andra anhängare av denna traktat att man har haft stora framgångar. Det låter ungefär som att den offentlighetsprincip som vi har i Sverige nu kommer att införas i hela EU. Ja, det undrar jag verkligen. Och framför allt: Det finns ännu inte ett enda konkret exempel att peka på, Lena Hjelm-Wallén. Det finns en text som säger att öppenhet kanske inte är så dumt, men det

finns naturligtvis ingenting infört, eftersom det inte är någonting beslutat. Så om detta vet vi ingenting än så länge.

Det vi vet med ganska stor bestämdhet efter alla diskussioner och reaktioner är att den rättighet som vi har i Sverige och som benämns meddelarfrihet lär inte komma in i denna traktat. Och vi vet att den öppenhet som möjligen i framtiden realiserats och blir verklighet i EU kommer att ligga långt ifrån den offentlighetsprincip som vi har i Sverige med öppna diarietjänster och liknande. Så det är inte sant att man har tagit stora kliv och att det redan är på gång.

Sedan har vi frågan om jämställdhet. Det är den enda fråga där jag tror att vi är överens om att det har gjorts ett framsteg. Här har det införts regler som innebär att det är möjligt att ha en positiv särbehandling, precis så som vi redan har i Sverige. Det är bra att den uppfattningen och det mer civiliserade synsättet sprider sig också till andra länder. Jag hoppas att vi skall fortsätta att arbeta för en utveckling på det här området.

Men sammantaget är det inte så mycket bevänt med dessa storstilade framgångar. Därför, Lena Hjelm-Wallén, är vi kritiska.

Det finns också många diskussioner om att det nu skall bli medborgarnas EU. Men jag tror inte att det finns en enda rad i det här nya traktatet som visar på att man förstärker medborgarnas inflytande i termer av att vi flyttar besluten närmare medborgarna och möjliggör en större delaktighet, dvs. att vi förstärker de nationella parlamentens inflytande. Detta sker icke. Det som sker är att man förstärker överstatligheten. Man förstärker kommissionens roll och EU-parlamentets roll. Det blir alltså en ökad överstatlighet på en mängd områden.

Det gäller EU-parlamentet, som får utökad medbeslutanderätt på 23 nya områden som t.ex. folkhälsa, statistik, yrkesutbildning, forskning, utlandsbistånd osv. Överstatligheten förstärks också genom att kommissionen och domstolen vidgar sina maktsfärer. Majoritetsbeslut i EU:s lagstiftande organ, ministerrådet, ökar. Allt detta ökande inflytande på andra håll innebär ett minskat inflytande i denna församling, dit det svenska folket kan välja sina företrädare, ha insyn och kontroll och av-sätta oss som inte gör det som vi säger att vi skall göra. Det är ju detta som demokrati innebär: Folket, det är vi.

Så detta är inte något medborgarnas Europa eller medborgarnas EU, hur man än försöker få det att framstå som det. Jag tycker att detta behandlas med större respekt i andra länder. Det läggs ned mer energi på att faktiskt få en delaktighet i diskussionen och i beslutsprocessen. Då tänker jag på Danmark, som ju kommer att ha en folkomröstning om Amsterdamfördraget för att de, i likhet med oss i Vänsterpartiet, anser att det här är stora förändringar. Det finns en del förändringar som är bra, och de är ganska små. Men det finns stora förändringar som inskränker beslutanderätten i de nationella parlamenten.

Det finns stora förändringar på områden som jag har inte har hunnit gå in på här. Det handlar om försvars-, utrikes- och säkerhetspolitiken. Visserligen blev det inte de långa stegen som Lena Hjelm-Wallén pratade om. Det blev inte en gemensam försvars- och utrikespolitik genast, men det ligger inte långt borta. Det framgår med all önskvärd tydlighet i dessa fördragsskrivningar. För första gången sägs det klart ut att EU skall ha en gemensam utrikes- och försvarspolitik. Det är inte en fråga om VEU, dvs. den militära delen i EU, skall inkorporeras eller inte, utan det är mera en

Prot. 1997/98:17

22 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

fråga om när. Det handlar om tidpunkten. Det blir väl vid nästa fördragsändring. Väldigt många är överens om att det ser ut på det sättet. Vapenexporten och samarbetet inom EU:s medlemsländer skall utvecklas osv.

En fråga som utrikesministern märkligt nog inte har tagit upp alls är Schengenavtalets införlivande i Amsterdamfördraget. Det är ju en mycket stor fråga. Den ställer dessutom frågan om den nordiska passunionen på sin spets. Där blir utgången av folkomröstningen i Danmark avgörande. Säger Danmark nej till Amsterdamfördraget, säger man också nej till införlivningen av Schengenöverenskommelsen i Amsterdamfördraget. Skulle då Norge och Sverige säga ja, har vi alltså gränser i förhållande till Danmark, vad jag förstår. Och vi skulle väl inte vara lyckliga över att det är vi i Sverige som spräcker den nordiska passunionen. Den innebär ju att vi får resa fritt men att det finns gränskontroller. Schengenöverenskommelsen däremot innebär att det är förbjudet med gränskontroller.

Dessutom har detta en mycket stor inverkan på flyktingpolitiken, asylpolitiken och asylrätten. Jag tror att Lena Hjelm-Wallén vet detta. Därför är det mycket konstigt att hon inte alls tar upp det. Jag tror att utrikesministern mycket väl känner till den massiva kritik som har kommit från flyktingorganisationer och UNHCR och de uttalanden som har gjorts om att Schengenavtalet och dessa skrivningar innebär ett brott mot Genèvekonventionen. Det måste utrikesministern faktiskt ta upp och bemöta och tala om varför Sverige inte har begärt undantag, precis som Belgien har gjort.

Det finns många frågor. Framför allt är kanske den stora frågan hur många som över huvud taget vet vad det här betyder. Hur många är det som lyssnar på det här i dag och som vet vad vi pratar om? Jag lät göra en liten privat opinionsundersökning utanför riksdagen i går med hjälp av mina medarbetare. Av 100 slumpvis utvalda personer mellan klockan ett och fyra på eftermiddagen kunde tolv säga att de visste någonting om vad Amsterdamfördraget var. De visste att det hade någonting med EU att göra. De associerade ordet fördrag med EU. Kunskapen var inte större än så. Jag tror att kunskapen inte är större än så på väldigt många håll.

Där har regeringen ett jätteansvar inför det beslut som vi skall fatta här i riksdagen i vår. Där har regeringen ett stort ansvar att gå ut och göra någonting åt de felaktigheter som står i den här broschyren. Jag begriper inte varför inte Utrikesdepartementet kan lära sig av sina misstag. Ta in synpunkter också ifrån oliktänkande, om ni skall kunna prestera någonting som kan liknas vid fakta i stället för en skönmålning av regeringens egen uppfattning!

Det står i det beslut som vi har fattat i riksdagen, där vi har beviljat Utrikesdepartementet pengar för att göra detta, att det skall vara en saklig och bred information. Det är inte detta. Det är rena felaktigheter som jag inte hinner att gå in på nu. Bengt Hurtig har för Vänsterpartiets räkning gjort en anmälan till konstitutionsutskottet. Men det är väldigt synd att ni själva ser till att minska det folkliga förtroendet för ert arbete. Jag tycker att det är viktigare än så.

Anf. 6 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! När vi i Miljöpartiet begärde en aktuell riksdagsdebatt med tanke på att utrikesministern skulle åka ned och skriva under Amsterdamfördraget, EU:s nya grundlag, fick vi inte det. Vi fick vänta en tid,

men nu får vi i alla fall till slut en debatt. Vi får tacka för att ni ställer upp och debatterar viktiga frågor.

Amsterdamfördraget innehåller hundratals stora och små förändringar. Kännetecknande är kanske ändå att alla går i samma riktning, nämligen mot att mer beslut, mer makt och kompetens flyttas från Sveriges riksdag till EU och EU:s institutioner. Det innebär mer makt åt EU och mindre makt åt Sveriges riksdag, och därmed också åt svenska folket.

Det övergripande problemet med detta är att vi på EU-nivån inte har en fungerande demokratisk organisation. Mer makt åt EU innebär därför en avdemokratisering av Sverige. Det är huvudorsaken till att Miljöpartiet kräver en folkomröstning om det här fördraget, om EU:s nya grundlag.

Det största förändringarna kommer inom rättsområdet och inom utrikespolitiken. Vi får gemensamma yttre gränser samtidigt som gränskontrollerna mellan EU:s länder helt skall avskaffas. Detta är ett stort steg på vägen mot att göra EU till en stat. Det innebär t.ex. att asyl- och flyktingpolitiken blir överstatlig. EG-domstolen kommer att få ett avgörande inflytande över vilka flyktingar som får asyl i Sverige.

Borttagandet av gränskontrollerna underlättar också för kriminella, vilket är orsaken till att vi nu får en europeisk polisorganisation, början till EU:s FBI. Det är tänkt att en likriktning av straffrätten skall komma därefter.

Det är säkerligen ytterst få som älskar tullar. Men i stället för gränskontroller ökar alltså övervakningen av medborgarna inne i landet. Vi bygger upp överstatliga organisationer med stora datasystem utan någon egentlig demokratisk kontroll och insyn. Det här är farligt. Jag tror att det leder oss till ett betydligt sämre samhälle.

Rättsfrågorna i Amsterdamfördraget är generellt sett en enda stor sörja. Det är överstatliga beslut, mellanstatliga beslut och nationella beslut. Det är oordning och en konstig, märklig logik som gör att rättssäkerheten måste diskuteras i framtiden. Jag tror att svenska jurister snarast bör titta noga på fördraget och på vad det innebär för enskilda människor.

Det andra stora området gäller utrikespolitiken som vi får en kraftig åtstramning av, med majoritetsbeslut som dominerande beslutsform. Den rest av vetorätten som blir kvar går bara att använda i ganska extrema situationer. Effekten om riksdagen antar Amsterdamfördraget kommer att bli att svenska folket i framtiden inte kommer att kunna rösta fram en regering som driver en i viktiga frågor annan politik än den EU för.

Jag skall läsa några rader och exempel ur fördraget eftersom ytterst få har hört talas om det här och därför att majoriteten här i riksdagen inte vill låtsas om att det faktiskt blir stora förändringar med det nya fördraget. Jag vill läsa några rader också därför att Lena Hjelm-Wallén utan att rodna fortfarande tycks kunna prata om att EU är ett mellanstatligt vanligt samarbete.

I artikel J 2 står det t.ex.: Medlemsstaterna skall aktivt och förbehållslöst stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. Medlemsstaterna skall arbeta tillsammans för att förstärka sin ömsesidiga politiska solidaritet. De skall avstå från varje handling som strider mot unionens intressen eller som kan minska dess effektivitet som en sammanhållande kraft genom internationella relationer.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

**Fel! Okänt
växelargument.**

I artikel J 6 står det: Medlemsstaterna skall informera och samråda med varandra om alla utrikes- och säkerhetspolitiska frågor av allmänt intresse för att säkerställa att unionens inflytande utövas så effektivt som möjligt genom ett konvergent uppträdande.

I artikel J 9 står det att medlemsstaterna skall samordna sitt uppträdande inom internationella organisationer och vid internationella konferenser. De skall där hävda de gemensamma ståndpunkterna.

I artikel J 10 står det att svenska ambassader och konsulat skall verkställa EU:s beslut i framtiden.

Jag tycker att de här paragraferna talar för sig själva.

Svenska insatser skall jag också gå in litet grand på. I regeringen har man vid ett flertal tillfällen berömt sig själv för de svenska insatserna, och utrikesministern talar om bingo för Sverige. Det gäller t.ex. miljön, öppenheten och sysselsättningen.

Sanningen är dock inte lika enkel. I regeringens eget kampanjmaterial, som Gudrun Schyman nyligen visade upp, står det t.ex.: Enskilda länder får nu större möjligheter att ha strängare miljöregler för varor än dem EU beslutat om gemensamt. Den 18 juni, dagen efter slutförhandlingarna, skrev EU i ett nyhetsbrev ungefär detsamma och tillade att särskilt genombrottet för miljögarantin i slutförhandlingarna var en svensk framgång. Och när den danska delegationen kom hem till Köpenhamn sade de att det här var en dansk framgång.

Numera säger de emellertid inte det längre i Köpenhamn. Det har nämligen visat sig att när det gäller just miljöfrågan kan man hellre tala om ett misslyckande. Danska medier har avslöjat bluffen, Helena Nilsson. Den internationella miljörörelsen har nyligen gått ut med samma budskap.

När man granskar den nya miljögarantin visar det sig att de nya villkor som den är omgärdad av är så stränga att den inte kommer att kunna användas och att det blir ännu svårare än tidigare för ett enskilt land att ha hårdare miljöregler. Miljöproblemet måste t.ex. vara specifikt för just det landet och ha uppkommit efter det att EU beslutat om gemensamma regler. Dessutom skall vetenskapliga bevis finnas, inga handelshinder får tillåtas och den inre marknadens funktion får, som det så ofta heter, inte skadas. Om Helena Nilsson eller utrikesministern kan hitta ett sådant exempel lovar jag att ni skall få varsin gräddkola av mig.

När regeringen talar om framgångar när det gäller sysselsättning och öppenhet visar det bara hur små ambitioner man har haft. Man har i verkligheten inte ens haft förhoppningen att uppnå något som liknar t.ex. den svenska offentlighetsprincipen. Den viktiga svenska meddelarfriheten vågade man inte ens ta upp i förhandlingarna. Den var för "exotisk". Nu ser vi redan hur den får stryka på foten i t.ex. Europolsamarbetet.

Försvaret skall jag också gå in litet grand på. När det gäller försvarsfrågorna innehåller fördraget mer långtgående förslag än de flesta tycks ha insett. EU får genom Amsterdamfördraget för första gången rätt att sätta in militära stridskrafter i andra länder och andra delar av världen. EU behöver inte ens vänta på klartecken från FN, utan kan gå in direkt efter beslut av regeringscheferna.

Det här är en helt ny svensk politik. Tidigare har det varit självklart att svenska soldater endast kan sättas in med FN:s uttryckliga stöd.

En nyhet är också att EU:s regeringschefer nu får rätt att besluta om att inrätta en gemensam armé utan att det behövs några nya fördragsändringar. Den enda begränsningen för EU är att syftet med militärinsatserna skall vara att skapa fred.

Det är väl bra, men problemet med krig är att syftet nästan alltid är att skapa fred. Det är alltid någon annan som hotar freden, och även om syftet är gott kan det sluta väldigt illa.

Vi här hemma i riksdagen, kanske särskilt vi som sitter i EU-nämnden, har varit med om en lång förhandling som avslutades med nattmanglingar den 17 juni. Vi satt i flera möten med utrikesministern och andra regeringsrepresentanter under kvällen. Vi trodde att förhandlingarna om det nya fördraget då i princip var slut, efter den 17 juni.

Men den som i dag läser fördraget litet mer noggrant upptäcker att det finns ett särskilt papper på flera sidor som är daterat den 22 juli. Papperet är ett beslut från VEU, EU:s militärallians. Mer än en månad efter slutförhandlingarna beslutar VEU om en lång rad viktiga punkter som därefter utan prut och diskussion, åtminstone här hemma i riksdagen, förs in i förslaget till ny grundlag för EU. VEU ses där som en del av Nato och VEU skall också delta i Natos försvarsplanering. Man skall utnyttja Natos medel och resurser när man skall genomföra militära operationer.

Sverige är inte fullständig medlem i VEU men skall enligt det nya fördraget och VEU:s beslut kunna delta fullt ut. Man talar också om maximalt deltagande när det t.ex. gäller krigsmateriel. Steg för steg blir Sverige en del av försvarsalliansen Nato. Först var det övningar med Nato. Sedan skulle övningarna bli fler och utvidgas. Först var det observatörskap i VEU, och nu skall det i praktiken bli fullt deltagande med bibehållet observatörskap.

Med Amsterdamfördraget är vi i praktiken bara en hårsman från fullt medlemskap i Nato. Socialdemokraterna med Lena Hjelm-Wallén och Björn von Sydow i spetsen går in för att smyga in Sverige, för att vi om några få år skall kunna gå in i ett fullt Natomedlemskap utan att någon kommer att märka skillnaden eller ens lyfta på ögonbrynen.

Jag tycker att det här är oanständigt. Svenska folket borde få möjlighet att ta ställning till Natostrategin innan vi i praktiken är med i en fullfjädrad kärnvapenbestyckad militärallians. Därför är Miljöpartiets krav om en folkomröstning om Amsterdamfördraget ett självklart demokratiskt krav.

Jag skall sluta med några ord om Östeuropa. Många talar här, också i dag, ofta och gärna om utvidgningen österut. Östeuropa måste få komma med i det fina EU. En av de stora och mest omhuldade myterna är också att man måste göra EU mer överstatligt för att Östeuropa skall kunna få vara med. De stora länderna måste alltså få mer makt på de små ländernas bekostnad. Vetorätten måste bort osv.

Det här är en myt som har skapats för att dölja de stora ländernas maktambitioner och för att dölja att förändringarna är ett steg för att göra EU till en ny stat. Sanningen är den att Östeuropa inte har några som helst intressen av att göra EU mera överstatligt eller ge de stora länderna mer makt. I själva verket är det sannolikt precis tvärtom.

I t.ex. Tjeckien finns det inte någon folklig majoritet för ett medlemskap i EU. Regeringen där är också mycket tveksam till om den över huvud taget vill lämna ifrån sig sin nyvunna frihet och självständighet.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mer överstatlighet och mer makt för de stora länderna Tyskland och Frankrike kan vara just det som gör att Tjeckien helt avstår från EU-medlemskapet, och det är kanske inte Lars Tobissons eller Lena Hjelm-Walléns syfte.

Men den svenska regeringen och utrikesministern är inte nöjda. Regeringen vill ha nya förhandlingar för att snarast ge mer makt till Tyskland och Frankrike. Varför går den svenska regeringen stormakternas intressen i EU till mötes i stället för svenska folkets eller de östeuropeiska ländernas intressen, som man säger sig vilja värna så varmt om? Varför är det så angeläget för både socialdemokrater och moderater att göra EU mer överstatligt?

Jag skall till slut svara på Lena Hjelm-Walléns fråga vad det är för fel på förbättringarna i fördraget. De små förbättringarna är det inget fel på – det skulle i så fall vara att de är för små – men de stora försämringarna är ju dessvärre ett problem, och det är därför som Miljöpartiet säger nej till Amsterdamfördraget och tycker att det skall avgöras av svenska folket i en folkomröstning.

I detta anförande instämde Eva Goës, Ewa Larsson, Gudrun Lindvall, Gunnar Goude, Elisa Abascal Reyes, Per Lager, Annika Nordgren och Thomas Julin (alla mp).

Anf. 7 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! För kristdemokraterna är Europasamarbetet framför allt ett konkret uttryck för gränsöverskridande broderskap och internationell samverkan för fred, trygghet och en bättre miljö. Medlemsländerna har lyckats med den ursprungliga uppgiften att bibehålla freden i Europa. Nu knackar ett stort antal europeiska länder på dörren för medlemskap i EU. Det kan säkerligen delvis förklaras av samarbetets ekonomiska framgångar, men det beror också på den säkerhet och den delaktighet som ett medlemskap erbjuder.

Villkoren för medlemskap har varit både ekonomiska och politiska genom att landet i fråga måste visa demokratiska ambitioner. Så välkomnades Spanien, Portugal och Grekland in i EG efter perioder av diktatur. Nationerna har fått stöd både ekonomiskt och politiskt i demokratiutvecklingen. När Irland blev medlem var landet bland de ekonomiskt svagare i Europa.

Under regeringskonferensen, som ju är denna debatts ämnesområde, restes tre huvudmålsättningar för konferensen: att fördjupa och förnya unionen, att skapa ett medborgarnas Europa och att förbereda unionen för medlemsutveckling mot Öst- och Centraleuropa. En förnyelse krävs för att EU-samarbetet skall fungera bättre och för att skapa förutsättningar för att ta emot nya medlemmar.

En del av förnyelsen måste leda till en ökad förståelse för stödets och samarbetets värde bland medlemsländernas egna medborgare. Det gäller inte minst för Sverige. Detta kan göras bara genom en ökad öppenhet och bättre information och genom frågor som engagerar allmänheten, så att de hamnar mer i fokus av debatten. Vi kristdemokrater menar att östutvidgningen måste vara EU-samarbetets främst prioriterade uppgift de närmaste åren. Regeringskonferensen, som avslutades i Amsterdam i juni, blev ur denna synpunkt endast en begränsad framgång.

Vi kristdemokrater har ofta också framfört åsikten att det vore lämpligt att på sikt bryta ned pelarstrukturen inom EU till förmån för en mer enhetlig organisation. Här kan man säga att Amsterdamfördraget, som ännu inte har trätt i kraft, innebär ett första steg i den riktningen. I det nya fördraget vittrar pelarna delvis sönder, eftersom delar av det inrikes och det juridiska samarbetet kommer att omfattas av en beslutsstruktur som mer liknar den som gäller för det ekonomiska samarbetet i den första pelaren.

Även utrikespolitiken, GUSP, som tidigare har varit helt mellanstatlig och där samarbetets alla beslut har fattats med enhällighet, närmar sig något samsarbetsområden där enhälligheten inte längre är den enda beslutsformen. Vi kan där komma att se ytterligare litet mera effektivitet.

Fru talman! Sverige ses i flera sammanhang som den ofrivillige europén. Vi är osäkra på vad samarbetet kan åstadkomma, och vi är rädda för att det inkräktar alltför mycket på den nationella integriteten. Vi kristdemokrater skulle vilja se en större tydlighet i de frågor där vi skiljer oss från majoriteten i medlemsländerna liksom ett större engagemang och mera av fokus på de frågor som vi anser vara viktigast från svensk sida. Detta skulle ge oss ett större inflytande och gehör i Europasamarbetet.

En önskvärd attitydförändring skulle också vara att man inte bara frågar sig hur EU kan gynna Sverige utan också frågar sig vad Sverige kan bidra med i Europasamarbetet.

Vi välkomnar flera av regeringens initiativ under regeringskonferensens gång. Det gäller bl.a. säkerhetspolitiken, miljöfrågorna och sysselsättningen. Vad kristdemokraterna efterlyser är en ännu tydligare svensk miljöprofil. Vidare borde vårt land vara drivande i biståndssamarbetet, men den möjligheten har försämrats när regeringen har skurit ned vårt bistånd, så att vi inte längre kan vara det goda föredömet.

Regeringens engagemang för sysselsättning är positivt, och det är av stor vikt att frågan nu sätts i centrum för diskussionerna och åtgärderna inom unionen. Regeringen har dock tyvärr tidigare visat ovilja att följa de europeiska rekommendationerna i kampen för sysselsättningen, och detta visar på en inkonsekvens som kan bli bekymmersam i det kommande Europasamarbetet.

Fru talman! Inom flera områden blir det effektivare beslut genom att man beslutar med en kvalificerad majoritet i stället för med enhällighet inom EU. Det är angeläget att EU kan få möjligheter att fungera effektivt på de politikområden som medlemsländerna anförtror EU.

Respekten för de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna skall utgöra stommen i ett demokratiskt samhälle. Denna respekt har alltid utgjort ett absolut villkor för medlemskap i EU. Det är också en allmän princip i allt samarbete inom EU. Denna princip förstärks genom Amsterdamfördraget genom att EU:s domstol får uppdraget och kompetensen att bevaka att unionen respekterar grundläggande mänskliga rättigheter.

Vi kristdemokrater välkomnar reformen, eftersom det innebär att respekten för de mänskliga rättigheterna nu blir föremål för rättslig kontroll. Vi har dock förespråkat en mer långtgående förändring, nämligen att införlivandet av Europarådets konvention för mänskliga rättigheter skulle komma in i fördraget. Att så inte sker är för oss en stor besvikelse, men det får inte innebära att frågan faller i glömska.

I det nya fördraget finns artikel 6a som ger medlemsländernas ministrar i rådet möjligheter att vidta åtgärder mot diskriminering på grund av kön, ras och etniskt ursprung samt anger en hel rad med rättigheter. Det är ett viktigt steg på vägen mot att göra EU mer medvetet även på detta område. Reformens effektivitet kommer att bli beroende av medlemsländernas villighet att lagstifta på området. Här vill vi från Kristdemokraternas sida se att Sverige och regeringen är starkt pådrivande.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill medverka till att skapa en sådan social dimension inom EU som innebär att socialt ansvar och personlig utveckling kan förenas. Till skillnad från dem som vill utveckla ett nyliberalt marknadernas Europa eller ett socialistiskt, kollektivistiskt Europa vill Kristdemokraterna se ett familjernas, ett medborgarnas Europa. Det är t.ex. en viktig signal för Europas 20 miljoner arbetslösa att EU-politiken nu kommer att fokusera på åtgärder som främjar sysselsättningen och en bättre social standard.

En annan av regeringskonferensens framgångar är att Storbritannien nu accepterar det sociala protokollet och att det därmed kan införlivas i Amsterdamfördraget. Den fria inre marknaden i Europa kan därmed kompletteras med ett socialt ansvarstagande. Amsterdamfördraget innebär också att jämställdheten stärks. Lönediskrimineringsförbudet skärps genom att det slås fast att lika lön skall utgå för likvärdigt arbete.

Beträffande miljöfrågorna bör Sverige verka för möjligheten att enskilda EU-länder skall kunna införa hårdare miljöregler. Detta får vi icke släppa. Sverige bör också verka för att miljöpolitiken integreras i den ekonomiska politiken på ett helt annat sätt än vad som sker i dag.

Fru talman! I väntan på utvidgningen måste EU fördjupa sitt samarbete med kandidatländerna både politiskt och ekonomiskt så att de står väl förberedda den dagen som deras medlemskap är klart. Detta är av stort säkerhetspolitiskt intresse för Sverige och övriga Europa.

I juli presenterade kommissionen Agenda 2000 där sex länder som skulle få vara med räknades upp. Vi kristdemokrater, tillsammans med andra kristdemokrater inom EU, har förespråkat att alla kandidatländer bör få starta sina förhandlingar samtidigt. Vi tänker då på Baltikum.

Förutom att vi anser att samtliga baltiska länder borde få starta samtidigt är vi övertygade om att de länder som får vänta riskerar att tappa rytmen i den demokratiska och ekonomiska utveckling som där har inletts. Vidare finns risken att de kandidatländer som förbigåtts av kommissionen tappar utländska investeringar, och inte minst att de politiska krafter som velat bromsa demokratiska och ekonomiska reformer därmed får en förnyad energi och motivation.

Beträffande säkerhetspolitiken vill jag avslutningsvis säga att det är mycket glädjande att Petersbergsuppgifterna har skrivits in i det nya fördraget. Detta ger Sverige och övriga alliansfria länder möjligheter till en viktig plattform för deltagande i det gemensamma europeiska fredssamarbetet. Det är mycket angeläget att Sverige som en alliansfri stat finner aktiva roller i Europasamarbetet för att bidra till det vi kristdemokrater vill se, nämligen fred och säkerhet.

Fru talman! Jag vill först hålla med Anne Wibble om att vi som står för att det är bra för Sverige, svenska folket och kanske t.o.m. för Europa att Sverige nu är EU-medlem ändå inte måste älska och gilla varje beslut som EU fattar. Det är väldigt mycket i EU som är ofullkomligt. Det finns brister. Många beslut är av naturliga skäl kompromisser.

Det är femton länder som deltar med olika ingångsvärden i arbetet. Det är kompromisser, och man tar och ger. Det vore väl märkligt om det då inte vore lätt att säga: Det är jag besviken på, och det är jag besviken på. Det gör man också i olika partier i fjorton andra parlament. Om man bara skall ha det som utgångspunkt är det väldigt lätt att bygga upp ett besvikelseberg. Om man tittar på vad vi faktiskt gör, och hur kompromisserna kan användas, har arbetet nu fått en god riktning. Det gäller fördraget, och det gäller det vardagliga samarbetet.

Det är inte så, Gudrun Schyman, att vi kan säga en sak i Sverige och en annan sak i Bryssel. Det är en omöjlighet. I dag är medierna så internationella. Det jag säger här kablas ut i Lissabon och Rom. Det går inte att i dag ha olika agendor på olika ställen. Det snacket är bara dumt.

När man är med och fattar beslut i en sådan här organisation måste man också stå för beslutet. Jag förstår att Peter Eriksson har svårt med lojalitet mot fattade beslut och solidaritet mot den organisation som man är med i. Han gottar sig därför i formuleringar som säger att man skall vara lojal och solidarisk och tycker att det är det hemskaste av allt att höra. Jag är något förvånad över den inställningen och tycker att den i sig är mycket odemokratisk.

Jag har såsom viktiga områden framhållit kampen mot arbetslösheten, miljön, öppenheten, jämställdheten, konsumentskydd, förbättrad förmåga att hantera internationella kriser och konflikter. Man kan gärna lägga till brottsbekämpningen och polissamarbetet, som jag också tror är mycket väsentligt. Den svenska riksdagen har ställt sig bakom att den svenska regeringen skall driva dessa frågor.

Vi har drivit de ställningstaganden som vi var överens om, och vi har lyckats väldigt bra. Det är då inte så konstigt att regeringen redogör för det för den svenska riksdagen. Jag förstår inte den jantelag vi ständigt skall leva efter. Vi skall säga: "Det blev nog ändå inte som vi sa." Vi vill inte läsa och se vad vi faktiskt har uppnått. Jag skall inte säga att det är typiskt svenskt. Jag hoppas att det inte är det. Men det är typiskt för alla dem som ständigt lever enligt en jantelag att aldrig se något positivt i det som sker.

Det är många frågor som jag borde ha tagit upp utöver de jag berört. Schengenfördraget och den fria rörligheten är mycket väsentligt. Det är alldeles självklart, Helena Nilsson, att vi så snart som möjligt vill ha med Island och Norge i förhandlingarna så att vi kan förvissa oss om att den nordiska passunionen fortsätter att finnas inom ramen för Schengensamarbetet.

Något som gott kan beröras som ett exempel på en lösning som vi inte tycker särskilt bra om är asylprotokollet. Jag menar att det inte är bra. Det är onödigt. Men det är en sådan typisk kompromiss som man ändå kan behöva ställa sig bakom. Man skall då veta att med kompromissen är det kristallklart att vi i Sverige också fortsättningsvis kommer att följa Genèvekonventionen i vår asylpolitik. Det enda som vi har förbundit oss till

via EU i det här sammanhanget är att underrätta EU om vi börjar en process där vi prövar en asylansökan från en EU-medborgare.

Det behövs inget undantag för att starta den processen, som när Belgien har gjort en deklaration efteråt. Det behövs inte. Den här möjligheten finns redan i det som står. Vi vill inte devalvera det som står i protokollet. Det ger möjlighet för oss att arbeta vidare på samma sätt som vi har gjort tidigare.

När jag hör den här kritiken mot Amsterdamfördraget, slås jag ändå av en viss inkonsekvens i debatten. Ibland sägs det att fördraget är betydelselfel. Det är bara tomma ord på papper. Ibland säger man att samma fördrag får de mest ödesdigra konsekvenser. Moderaterna fortsätter att vifta bort sysselsättningsfrågorna. Ändå vet man ju att EU, trots att fördraget inte är i bruk än, har börjat arbeta med sysselsättningsfrågorna på ett mycket ambitiöst sätt, och det kommer ett toppmöte till hösten.

Det går en röd tråd från det arbete som vi socialdemokrater inledde inom ramen för vårt Europaparti i programmet *Sätt Europa i arbete* till det kommande toppmötet. Moderaterna är väldigt besvikna över att vi har kunnat påverka detta så kraftfullt. Folkpartiet ansluter sig också till denna besvikelse. Jag tycker ändå att moderaterna och folkpartisterna borde kunna lätta litet på prestigen här och i stället faktiskt se positivt på våra möjligheter att inom EU samarbeta i sysselsättningsfrågorna. Det är inte så att EU tar över ansvaret. Det är ett nationellt ansvar. Men EU-länderna kan samarbeta.

Det är, Gudrun Schyman, litet väl magstarkt att anklaga EU för arbetslösheten i Europa. EU har ju inte haft någon samsyn i sysselsättningspolitiken tidigare. Det är nu EU-länderna skall börja hjälpa varandra och dra åt samma håll. Det är innebörden av det här.

Så till de här riktiga rallarsvingarna från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det är verkligen fråga om att man agerar såsom en viss potentat gör när han läser Bibeln. Först kallar man saklig information för propaganda. Det är klart; tycker man alls inte om den sakliga informationen och resultatet av Amsterdamfördraget så måste man skriva om det som att det är någon annan typ av verklighetsredovisning vi gör och kalla det för propaganda. Man nonchalerar betydelsen av kampen mot arbetslösheten. Gudrun Schyman gjorde också försök att blanda bort korten med ett EMU-resonemang i stället. Men det är faktiskt kampen mot arbetslösheten det handlar om, och den förstärks i och med fördraget.

När det gäller andra framsteg, t.ex. på miljöområdet, försöker man säga att man ville ha det ännu bättre. Men man får ju bestämma sig för om man tycker att det som vi nu har uppnått är bättre eller sämre än det som vi har sedan tidigare, nämligen Maastrichtfördraget.

Öppenheten kritiserar. Det har inte hänt något än, säger Gudrun Schyman. Men kära nån, fördraget är inte i kraft! Riksdagen skall fatta beslut om det. Det är bra att Gudrun Schyman har en positiv uppfattning om detta, men det får vara någon måtta på hastigheten i det hela.

Jag vill också på stort allvar ordentligt tillbakavisa vad Peter Eriksson säger om försvarsfrågorna. Det finns inte en gnutta sanning i detta. Det är självfallet på det sättet att om svenska soldater skall delta i en fredsbevarande operation, skall det vara på FN-mandat eller mandat från OSSE. Något annat har det aldrig varit fråga om. Det är inte så att det håller på att tillskapas något gemensamt europeiskt försvar.

Vad de EU-negativa partierna vill är ju bara att man skall isolera sig i Sverige. Det är vad det handlar om. Men nu är det inte den diskussionen det gäller. Nu handlar det om huruvida vi skall vara med och arbeta under Amsterdamfördraget eller Maastrichtfördraget. Var god och välj!

Slutligen bara några ord om det som kommer efter detta fördrag, nämligen förhandlingarna om att ta in nya medlemmar. Vi har i denna riksdag varit överens om gemensam förhandlingsstart eftersom det är det enda rimliga i förhållande till de länder som ansöker. Inget av länderna är redo att bli medlem i dag. Alla behöver fortsatt reformverksamhet. Man måste se det här på i varje fall 3–5 års sikt – och kanske t.o.m. på tio års sikt. Då är det ologiskt och orättvist att dela upp länderna i två grupper. Det är orättvist mot dessa länder att ställa fyra av dem i väntrummet.

Detta berör också vår syn på hela reformprocessen. Den behöver ständig stimulans. Lyssna bara på vad Lettland och Litauen tycker om det här! Jag välkomnar verkligen att Anne Wibble och Holger Gustafsson så starkt går ut mot Moderaterna och mot det lappkast som Carl Bildt gjorde i den här frågan. Tidigare var vi ju helt överens. Länderna är olika. De kommer att komma in som medlemmar vid olika tidpunkter. Men de bör inkluderas i en förhandlingsprocess. Det vore den enklaste sak i världen för oss att ställa oss bakom kommissionen, att ställa oss bakom förbundskansler Kohls breda rygg, och vara realistiska. Men vi har faktiskt, Lars Tobisson, högre ambitioner än så från den svenska regeringens sida – och tack och lov från de flesta partierna i denna riksdag.

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra utrikesministern att jag kan hantera min besvikelse över innehållet i Amsterdamfördraget. Där finns en del framsteg, men tyvärr är de otillräckliga vad avser den viktigaste frågan, nämligen institutionella förberedelser, ändrade beslutsprocesser, för att kunna genomföra en utvidgning till kanske tio nya medlemsländer.

Även om det är riktigt att ratifikationen ännu inte är klar, är Amsterdamfördraget för mig något som vi egentligen har lagt bakom oss i det politiska arbetet. Nu ser jag fram emot, och ägnade därför större delen av mitt anförande åt, Agenda 2000 och det fortsatta reformarbetet.

Men utrikesministern återkommer då till sysselsättningsfrågan. Jag skall ge några ytterligare synpunkter på den. Jag vidhåller att regeringen, genom att profilera inhemska hjärtefrågor under förhandlingen, har försökt att imponera på hemmaplan snarare än att påverka beslutsprocessen inom EU. Det här är på något sätt typiskt. Det är likadant när det gäller vårt förhållande till EMU. Genom sitt uppträdande bidrar man inte till lösningen av de viktiga frågorna utan åstadkommer tvärtom en minskning av Sveriges inflytande i det europeiska samarbetet. Det är den interna splittringen som hindrar påverkan på de stora framtidsfrågorna i det europeiska samarbetet.

Tvärtemot vad socialdemokrater vill ge sken av, inleddes EU:s arbete med sysselsättningsfrågor inte i och med att Sverige inträdde i unionen. Där fanns tidigare vitboken om tillväxt, sysselsättning och konkurrens, och där fanns framför allt de fem Essenpunkterna som ju vi i Sverige gång efter annan vid toppmöten har bekräftat att vi står bakom. Men det konstiga är då att utrikesministern aldrig besvarat denna fråga: Om det är så viktigt med samordning av sysselsättningspolitiken, varför har man då

samtidigt sagt att man inte avser att efterkomma två väsentliga punkter, nämligen sänkta löneskatter och avreglering av arbetsmarknaden?

När konferensen startades, lanserade Socialdemokraterna tanken på en sysselsättningsunion. Grundtanken är att medan ett enskilt EU-land inte på Keynesianskt maner kan expandera sig ur problem, skulle detta vara möjligt om hela EU samfällt gjorde det. Man skulle alltså kunna få en efterfrågestimulans för att minska arbetslösheten. Det är ju egendomligt med hänsyn till att statsministern nu ligger vaken på nätterna för att han oroar sig för en samordning av finanspolitiken, men det var den uppläggning man hade. Detta stämmer inte överens med andra länders strävan att med utbudspolitiska åtgärder angripa strukturfel. Vi kan erinra oss Tony Blairs starka förord för flexibilitet på arbetsmarknaden.

Den här kampanjen var inte utan missljud. Margareta Winberg kom till EU-nämnden en gång och förklarade att hon med kraft skulle bekämpa försök till samordning och harmonisering. Det var bara det att det var vad Socialdemokraterna sade sig syfta till. Nu blev det ett särskilt sysselsättningskapitel. Men det är som jag sade förut: Ett nytt avsnitt i fördraget ger inga nya jobb. Det här kapitlet öppnar verkligen inte, och det ser jag med tacksamhet på, för en gemensam efterfrågestimulans. Innehållet är ju tämligen beskedligt. Det handlar om informationsutbyte, statistikinsamling och rekommendationer. Möjligen kan, som jag sade, de regelbundna uppföljningssammanträdena i kommittén göra det svårare för Socialdemokraterna att undvika åtgärder som andra är överens om skulle minska arbetslösheten.

Vi behöver göra det här – och den möjligheten finns, det skall vi arbeta för – till en union för arbete och företagande, och det förutsätter sänkta skatter och avreglering.

Jag har berört angelägenheten av att vi nu hastar fram, att vi får fram en lösning i fråga om de institutionella aspekterna. Vad avser regeringen göra för att ta upp de här frågorna, så att de lyfts fram och gör ett inval av nya medlemsländer möjligt?

Anf. 10 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Fru talman! Lars Tobisson kan inte riktigt hantera sin besvikelse över att vi faktiskt vann kampen om sysselsättningsfrågorna. Han visar fortfarande att han tycker att det är väldigt illa att vi socialdemokrater anser att frågan om högre sysselsättning, tillsammans med miljöfrågan, är den som skall stå högst på agendan. Det är de två sakfrågor som folk i allmänhet tycker är viktigast, och folk i allmänhet i Sverige har också en regering som faktiskt tycker som de. Det här vill Lars Tobisson inte riktigt acceptera, och när vi når framgång måste han därför förringa den framgången.

Jag tycker att detta är ganska ynkligt. Försök i stället se det positiva i att EU-länderna nu skall samarbeta i sysselsättningspolitiken – inte så att vi alla skall göra precis samma sak, men vi kan hjälpa och stödja varandra.

Jag nämnde i min inledning att jag redan har tagit upp de institutionella frågorna. Jag vill att vi snabbt skall komma vidare till de frågorna och nå en kompromiss som behövs.

Jag skulle också vilja att Lars Tobisson ägnade någon minut åt det underliga lappkast som ni har gjort vad gäller att acceptera att fyra länder skall få stå i väntrummet när de andra börjar förhandla.

Fru talman! Utrikesministern fortsätter att försöka ge intryck av att genom Socialdemokraternas inträde i EU och genom insatser i samband med regeringskonferensen har man nu plötsligt nått därhän att det skall ske ett samarbete om sysselsättningsfrågorna. Vad jag påpekade är att man har samarbetat om sysselsättningsfrågor långt innan Sveriges inträde. Ett sådant samarbete fanns t.ex. i de fem Essenpunkterna, de rekommendationer som regeringen då till stor del vägrade att efterkomma. Vad som nu skall komma är ett särskilt kapitel. Det ger inga jobb. Det skall komma en särskild kommitté. Det ger inga jobb. Vad som i stället skall bedrivas är fortsatt samordning i den meningen att man utfärdar rekommendationer. Kommer regeringen att efterkomma de rekommendationer om sänkta löneskatter och om avregleringar på arbetsmarknaden som blir resultatet av det här arbetet?

Jag skall gärna ta upp frågan om förhandlingsstarten. Talet om en sysselsättningsunion är ett exempel på inrikes utrikespolitik, och regeringens sätt att efter kommissionens besked driva den här frågan in absurdum har varit ett utslag av samma taktik. Regeringen försöker demonstrera sin omtanke om de tre baltiska länderna genom att söka sak i den här frågan. Jag menar att det riskerar att missgynna baltiska intressen, inklusive Lettlands och Litauens ställning.

Vi drev kravet på en gemensam förhandlingsstart för att förhindra att de baltiska länderna ställs vid sidan av. Det fanns starka intressen i den riktningen. Nu blev det inte bara de tre blivande Natoländerna som togs med i första omgången, utan även Estland kom med. Det ligger, menar jag, även i Lettlands och Litauens intresse. Det är inte fråga om någon uteslutning, som jag tror att Anne Wibble beskyllde oss för att verka för. Tvärtom är det klarlagt att medlemskap står öppet för alla, t.o.m. för Slovakien om landet bättrar sig på det demokratiska området. Här skall ske en återkommande prövning när det är klart för förhandlingsstart med dem som tills vidare får avvakta. Vi ser gärna att den prövningen sker oftare än årligen, vilket jag tror är vad som har antytts skall gälla.

Inriktat arbetet på att åstadkomma en smidigare process för att ta med efterkommande länder in i förhandlingsarbetet snarare än att driva linjen att det är absolut nödvändigt med en gemensam förhandlingsstart, där ändå vissa länder inte kan komma i gång från början därför att de inte är riktigt klara för det. Det är genom att framställa Lettland och Litauen som förfördelade av EU som regeringen skapar misstämning och möjligen framkallar känslor av utstötning, som kan leda till att man kommer av sig i sitt interna reformarbete. Det skulle vara olyckligt om vi spelade bort den vinst som ligger i att Estland *är* med. Om vi insisterar på att alla skall vara med från början riskerar vi att göra utvidgningstakten beroende av den långsammaste båten i konvojen. Det handlar inte bara om Lettland och Litauen utan även om åtminstone Rumänien och Bulgarien.

Jag har noterat att de som stöder en gemensam förhandlingsstart är de i södra Europa som kanske är minst angelägna om en utvidgning. Jag har också noterat att bland dem som företräder den här linjen i Europaparlamentet finns vad jag brukar kalla fördjupningsfundamentalister från Beneluxländerna, som en gång röstade emot tillkomsten av EES och Sveriges EU-inträde. Funderar inte Lena Hjelm-Wallén över det sällskapet?

Jag menar att skillnaden mellan vår och regeringens ståndpunkt är obetydlig, men genom att bita sig fast vid den här formfrågan försitter regeringen möjligheten att påverka reformprocessen i EU i sak. De här frågorna är så viktiga att vi bör ta möjligheten att samarbeta om förberedelserna för Agenda 2000 snarare än att diskutera den här formfrågan.

Anf. 12 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Fru talman! Låt mig klargöra: Det viktigaste är att öka samarbetet mellan EU-länderna för att öka sysselsättningen. Det är inte paragrafer, avdelningar och kommittéer som är det viktigaste, utan det är den process som nu har startat. Arbetslösheten är faktiskt den allra viktigaste frågan i Europa just nu, och då måste vi göra mycket mer, Lars Tobisson. Er ambitionsnivå är för låg.

Beträffande processen för att uppta nya länder i EU är det precis samma sak. Tobisson säger att vi söker sak i frågan. Icke! Den här riksdagen var helt enig om en gemensam förhandlingsstart. Så kom Carl Bildt hem och gjorde ett lappkast. Han bestämde för Moderaternas räkning att så skulle inte längre vara fallet, utan nu skulle man ställa sig bakom förbundskansler Kohl. Jag beklagar att det blev på det sättet. Jag uppskattar att de andra partierna står fast vid sin ståndpunkt. Det är en alldeles för låg ambitionsnivå att nu bara ställa sig bakom kommissionen i "realismens" namn. Det är som att lämna walkover innan matchen har börjat. Jag är mycket förvånad över Moderaternas sätt att hantera denna fråga.

Tidigare har Moderaterna i väldigt hög grad stått på barrikaderna i denna fråga. Carl Bildt sade i Paasikivisamfundet för ett år sedan om Sverige och Finland:

Bägge våra länder bör ge klart besked om att en utvidgningsförhandling som inte ger Estland, Lettland och Litauen samma startmöjlighet som de främsta i övrigt icke kommer att vara möjlig, genom att den inte kommer att godkännas av oss.

Carl Bildt hotar alltså här med veto om inte Lettland och Litauen skulle få komma in samtidigt som Estland. Nu har ni bara lämnat walkover och säger att det räcker att starta förhandlingar med Estland. Det är ni som bör förklara er. Säg inte att det är vi som söker sak!

Anf. 13 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Jag skall be att få kvittera artigheten från utrikesministern genom att hålla med henne. Dubbelspel är mycket dumt. Det är väldigt dumt att säga en sak hemma och en annan sak någon annanstans. Det problem som jag pekade på är att regeringen gör just det. Det bemötte inte utrikesministern, men ett uteblivet svar är väl också ett svar.

Jag tog t.ex. upp sysselsättningsfrågan. Där menar jag, vilket möjligen utrikesministern inte uppfattade, att ett sysselsättningskapitel kan vara bra. Det kan vara bra om det inte används till att lura människor att tro att bara det att orden finns där gör att man har närmat sig lösningen på sysselsättnings- och arbetslöshetsproblemet – för det har man ju inte. Orden och paragraferna ger ingen lösning.

Utrikesministern pekar nu på den process som därvid sätter i gång, och det var ju lovande. Det var ett steg framåt. Denna process får antas bygga på de ord som står i det här papperet. Där talar man om olika sa-

ker. Lars Tobisson nämnde ett antal punkter; jag har pekat på två. Jag har frågat statsministern, jag har frågat finansministern och ingen behagar egentligen säga någonting. Det vore alltså väldigt bra om utrikesministern nu kunde tydliggöra detta.

I dessa ord, som Sverige nu anser sig stolt över att ha fått på pränt, står det mycket tydligt att det är viktigt att sänka skatten på arbete och att skapa en mer flexibel arbetsmarknad för att få fram tillräckligt många nya arbeten. När nu utrikesministern säger att det är processen som är viktig tolkar jag det, tills något motsatt sagts, som att man avser att lägga om politiken och också genomföra den sortens åtgärder i Sverige. Det tror jag skulle vara ett utomordentligt glädjande besked för väldigt många människor.

Låt mig ställa en annan och kanske något enklare fråga, som kanske också skulle kunna få ett positivt svar. Det handlar om möjligheten att bredda det folkliga intresset och förståelsen för det europeiska samarbetet som något positivt. Jag tror att ett litet inslag i detta skulle kunna vara att vi fick ett betydelsefullt EU-organ till Sverige. Isa Halvarsson ställde en fråga om detta i förra veckan. Jag vet inte om något svar har avgivits, men det kunde ju tänkas att utrikesministern kan ge ett svar i dag. Sverige och Finland är de två länder som inte har något sådant organ. Det skall nu inrättas ett antal, och jag tycker att det skulle vara väldigt positivt om utrikesministern kunde säga att Sveriges regering arbetar mycket ambitiöst för att vi skall få ett sådant organ. Det vore väl bra.

Jag hade tänkt få en diskussion med Lars Tobisson om det här med gemensam förhandlingsstart, men eftersom han inte har någon taletid kvar nöjer jag mig med att säga att den som skapar känslor faktiskt inte är den som håller fast vid det som alltid har varit den gemensamma, eniga linjen i Sverige. Den som skapar känslor är den som bryter en sådan enig svensk linje – beklagligtvis.

Anf. 14 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag försöker göra mina repliker korta, eftersom det är många som har frågor. Är det så att sex talare ställer en mängd frågor till mig får uteblivna svar inte innebära att jag håller med talarna. Så enkelt får man inte göra det, Anne Wibble.

Det vi nu arbetar med beträffande sysselsättningsfrågorna inom EU – och här är EU-kommissionen mycket aktiv – är att ta in en mängd saker som vi drivit länge från svensk sida, sådant som har varit lyckosamt i vår sysselsättningspolitik. Framför allt gäller det aktiv arbetsmarknadspolitik, aktiva åtgärder och satsning på människors kompetens. Det här kan man säga är kungslinjen. Sedan finns det en del andra saker, och bland dem finns det vissa som vi tycker mindre om. Det är bara så. Vi har malt fram det här och får så småningom en rekommendation, och det är klart att vi kommer att följa rekommendationen. Men det är en process fram till dess där alla regeringar har sina favoriter och sådant de tycker mindre om. Låt den här processen fortgå!

Anne Wibble skall inte heller skriva in saker och ting i fördraget som inte finns där. Sänkta skatter på arbete har i varje fall inte jag återfunnit i fördraget.

Sedan kom frågan om att få något EU-organ till Sverige. Jag hoppas att vi kan vara eniga om att vi skall göra allt vi kan för att få detta. Det

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

vore bra för Sverige och ge arbetstillfällen, och det skulle också sätta oss på EU-kartan. Vi arbetar aktivt med det här, men det har än så länge inte funnits så många organ som varit möjliga att lokalisera hit. Nu finns det några stycken, och vi skall naturligtvis kämpa för dem. Det hoppas jag att vi skall göra tillsammans.

Anf. 15 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Det vore väl bra om regeringen arbetade aktivt och kanske lade på några extra kol, eftersom det uppenbarligen hittills inte har gått så bra att få hit ett EU-organ. Jag läste i tidningen en lång lista över olika institutioner som skulle inrättas, och jag tror att det finns en bred förståelse för att Sverige vill ha ett sådant organ. Vi får hoppas att regeringen fullföljer detta ordentligt.

Det var ett mindre lyckat svar när det gäller frågan om jobben. Regeringen sade att man från svensk sida driver det som har varit framgångsrikt i den svenska politiken, nämligen arbetsmarknadspolitiken. Detta är tyvärr inte sant. Denna har pågått under väldigt många år, och resultatet nu är att det är ganska dystert på arbetsmarknaden. När det börjar komma fler jobb ser vi genast flaskhalsar dyka upp. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken tycker jag är viktig som princip, men jag tror inte att den inriktning den har haft i Sverige är något som manar särskilt mycket till efterföljd.

Jag tycker att utrikesministern använde en faslig massa tid till att säga att man inte skall tolka uteblivna svar som svar. Det hade varit bättre om hon använt tiden till att försäkra att regeringen inte framöver avser att föra det här dubbelspelet: säga en sak i Allmänna råds- och regeringskonferenssammanhang och sedan en annan här hemma. Detta är ju de facto vad som har hänt. Det finns en rad tidigare dokument från EU – Amsterdamfördraget, tillväxt- och stabilitetspakten, Essenpunkterna – som alla har landat på precis samma slutsats när det gäller vad man rekommenderar för att skapa fler arbetstillfällen i Sverige, nämligen bl.a. lägre skatt på arbete och en flexibel arbetsmarknad. Regeringen har konsekvent motarbetat sådana förslag i Sverige. Därför ser det också ut som det gör. Det är väldigt dystert. Men man skall aldrig ge upp om att folk kan bättra sig. Det är möjligt att regeringen, efter att ha läst fördragstexterna och därtill hörande dokument ytterligare några gånger, så småningom inser att eftersom väldigt många bedömare envisas med att avge denna rekommendation för Sverige är det förmodligen ganska mycket som är sant i detta.

Anf. 16 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det är på inget sätt något dubbelspel från svensk sida! De saker vi står för här hemma, inom sysselsättningspolitiken eller annat, de står vi också för inom EU. Sedan är frågan: Hur mycket anammar vi i vår egen politik? Det har inte varit så att EU har haft en tydlig och klar sysselsättningspolitik. Det är ju det som har varit problemet.

Nu kommer ambitionen att höjas. Länderna kommer att samarbeta mer. Vi kommer då naturligtvis också att vara mycket mer lyhörda för vad andra länder säger, också i de delar där vi kanske inte tidigare har agerat på precis samma sätt som en del av dessa länder. Det här ligger i samarbetets natur. Man tar och man ger. Men vi har funnit att vi har väl-

dig mycket att ge här. Sverige är känt för att ha hanterat sysselsättningsfrågorna på ett mycket bra sätt. Dessvärre har vi en stor arbetslöshet nu, men vi har en historia där vi faktiskt kan visa på ett väldigt gott resultat.

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Vi är inte med, Lena Hjelm-Wallén, och bygger upp några besvikelseberg eller utövar någon form av jantelag och vill slå utrikesministern i huvudet med det. Det är inte det som det är fråga om här. Här är det fråga om att föra en saklig debatt och att tillstå att det finns olika sätt att se på saker. Då är det väl inte så självklart att man skall uttrycka en ståndpunkt som någon form av sanning, när man inte ens är säker på att det är det.

I den här informationsbroschyren står det så här om offentlighetsprincipen, jag läser innantill: Nu införs en offentlighetsprincip som liknar den svenska. Genom att konkreta regler införs ökar säkerheten för medborgarna i EU:s hantering av öppenhetsfrågorna. Så står det: Nu införs.

Går man vidare och tittar på artikel 255 finner man: Rådet skall inom två år efter Amsterdamfördragets ikraftträdande fastställa allmänna principer och gränser för rätten till tillgång till handlingar.

Inte ens när fördraget träder i kraft införs det som man i den här broschyren beskriver som nu, utan det är om två år. Och sedan skall institutionerna, som också skall omfattas av detta, utarbeta särskilda bestämmelser för hur det här skall gå till. Där finns det ingen tidsgräns alls. Då kan man inte skriva ”nu införs”. Om man läser detta och inte vet någonting annat tror man ju på det, att det nu införs. Vad bra, tänker man då. Sedan blir man väldigt besviken om verkligheten visar att det inte alls var så.

Ett annat exempel rör passunionen. Där står det: De nya reglerna påverkar inte den nordiska passunionen. Hur sjutton kan man säga så från Utrikesdepartementet, när frågan inte ens är avgjord vad gäller Norge och Danmark, när folkomröstningen i Danmark inte är klar, när frågan om Norge och Island inte är avgjord? Hur kan man göra sådana tvärsäkra påståenden som att detta inte påverkar? Det finns en rad andra sådana exempel. Det gäller också rätten till asyl. Där säger man att det inte finns några inskränkningar. Men det finns andra uppfattningar.

Om man då från riksdagens sida, vilket vi har gjort, kräver en allsidig och saklig redogörelse för förhållandena, kan man väl begära att Utrikesdepartementet i vissa frågor som man vet är kontroversiella säger att det finns olika uppfattningar om detta. Det är väl den enklaste sak i världen. Jag förstår inte varför vi med skattepengar skall behöva betala sådant som inte är sakligt. Och jag tycker att Utrikesdepartementet och utrikesministern gör sig själva en björntjänst och fyller på det förakt och den mistro mot politiker som finns hos folk, med all rätt när man ser den här typen av produkter. Därför har Vänsterpartiets Bengt Hurtig gjort en KU-anmälan, så utrikesministern får möjlighet att svara för detta en gång till.

Vad gäller arbetslösheten säger inte jag att det är EU:s fel. Jag är inte dum i huvudet. Det är klart att det inte är en organisations fel, en organisation som har ett namn på ett papper. Sambanden ser ut så här: Den ekonomiska politik som förs inom EU i dag och som har förts under lång tid, vars huvudsakliga mål är prisstabilitet, har fått till följd att vi har fått en väldigt stor arbetslöshet i Västeuropa, en massarbetslöshet som inte tenderar att ge vika. Det är ett resultat av den ekonomiska politiken, vil-

Prot. 1997/98:17

22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

ken i sin tur är ett resultat av politiskt fattade beslut av ministrar och andra. Så är det ju. Det är ingen humbug det här, utan detta är en följd av politiskt fattade beslut. När det visar sig att den här politiken inte leder dit man vill, nämligen till att få ned arbetslösheten, måste man väl ändra sig och inte skriva in den som en grundlag och dessutom ansluta Sverige till denna fullständiga idioti. Jag tycker att vi skulle jobba ihop om att i stället lätta på banden till EU.

Anf. 18 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det är regeringens sak att redovisa fakta, och fakta är t.ex. att principen om öppenhet och offentlighet nu skrivs in i det fördrag som vi talar om. När det har trätt i kraft är också den principen klar. Sedan är det en annan sak att det för en stor organisation som EU tar viss tid. Det skall anvisningar och annat till innan det de facto är på det sättet. Men principen är alldeles klar.

Det är regeringens sak att redovisa fakta. Sedan vet vi allihop i den här salen att det finns en mängd uppfattningar om dessa fakta. Men regeringens och Utrikesdepartementets sak är att redovisa fakta, även om de inte alltid passar Gudrun Schyman.

Beträffande sysselsättningsfrågorna vill jag säga att om Gudrun Schyman tror att vi bäst kan driva kampen mot arbetslösheten genom isolering, så hävdar jag att det är ett väldigt gammaldags sätt. Det kanske gällde någon gång för länge länge sedan, men definitivt inte i dag. Nu måste vi hjälpas åt. EU-länderna måste hjälpas åt. Inte med överstatlighet i EU, utan EU-länderna tillsammans. De betyder så mycket för oss i vår handel och i den allmänna ekonomiska aktiviteten. Det är det vi vill ta fasta på. Sedan kan vi ge råd och stöd till varandra. Det som har fungerat i ett land kanske kan fungera i ett annat land också. Det som inte har fungerat kan också redovisas, så att man får hjälp och stöd i det här arbetet. Jag tror att det faktiskt är bra att hantera detta på ett praktiskt, pragmatiskt sätt.

Sedan vet jag att Gudrun Schyman går till kamp mot priser som är stabila. Jag beklagar det. Jag tror att varje arbetarfamilj vet att det faktiskt är mycket viktigt att priserna är stabila. Det är då man får ut något av de pengar man tjänar.

Anf. 19 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag förstår att de som tittar på TV tycker att det blir en ganska förvirrad debatt. Moderaterna vägrar att över huvud taget diskutera innehållet i Amsterdamfördraget. Inte en enda gång har jag hört att Tobisson har gått in på sakfrågorna.

Utrikesministern pratar helst och långvarigt om sysselsättningsfrågorna, där det i praktiken har hänt mycket litet i substantiella förändringar. Men hon pratar inte om förändringarna i utrikespolitiken, där det har hänt mycket, om förändringarna i säkerhetspolitiken, om Europol eller om Schengensamarbetet, om de gemensamma yttre gränserna eller om den nordiska passfriheten, som vi inte vet hur det kommer att bli med. Men några frågor har åtminstone utrikesministern besvarat. Jag påstår inte att utrikesministern helt och hållet vill låta bli att debattera.

Jag ställde några frågor och diskuterade det svenska förhållandet till Nato. Jag menar att det fördrag som vi diskuterar i dag är ytterligare ett steg på vägen för Sverige in i ett Natomedlemskap. Jag skulle faktiskt vilja att utrikesministern tog den här diskussionen på allvar. Mina frågor är: Hur kommer det sig, och det borde det vara enkelt att svara på, att ett beslut från VEU den 22 juli med en lång rad nya frågor om Sveriges utökade inflytande i VEU, om fullt deltagande i planeringen och om VEU:s utökade inflytande i Nato plötsligt finns med i det här fördraget, i den nya grundlag som vi skall ha? Hur går det till när det kan ske en månad efter att slutförhandlingarna egentligen är färdiga? Hur kommer det sig att Sveriges riksdag och EU-nämnden varken informerats eller fått möjlighet att samråda i den här frågan?

Den andra frågan i det här sammanhanget är, eftersom utrikesministern själv tog upp det: Varför krävde inte Sverige att EU måste ha ett FN-mandat när man går ut i omvärlden med militära stridande förband? Om det fortfarande är en svensk hållning att svenska soldater när de går ut i omvärlden och deltar i strid och krig skall ha ett FN-mandat bakom sig, varför kräver inte Sverige och utrikesministern när man har de här förhandlingarna att det också skall gälla i EU, där vi är medlemmar? Jag trodde att det var för att vara med och försöka påverka på det sättet som vi hade gått in i EU. Men skälet är tydligen ett annat.

Jag tror jag nöjer mig med de frågorna.

Anf. 20 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det EU kom fram till vid sitt toppmöte vad gäller EU:s möjligheter att bättre vara med i internationell krishantering, att hantera konflikter och kriser, var någonting väldigt viktigt. Det var ett förslag som lades från den finska och den svenska regeringen, och vi fick igenom precis det vi önskade.

Det här aktivistiska sättet att samarbeta också inom det området är helt naturligt för oss. Det är en del i det internationella arbetet, och det är naturligt för oss socialdemokrater. Vi kan inte arbeta ensamma med fredsfrämjande frågor, utan vi måste göra det tillsammans med andra länder. Det är ofta FN som gäller, men det kan också vara EU. EU:s utrikesministrar träffas en gång i månaden, och det är naturligtvis ett väldigt bra organ för att tala om kriser och konflikter och se vad vi kan göra tillsammans.

Då kommer man ibland till den punkten att det inte går med bara diplomatiska insatser, politiska insatser eller medlarinsatser utan att det också måste till militära insatser.

Peter Eriksson bör vara varsam med orden. Det handlar inte om att vi deltar i krig eller i strider, som Peter Eriksson råkade säga. Det är fredsfrämjande insatser, traditionella FN-insatser, det handlar om. Det är FN:s stadga som är utgångspunkt för allt vad vi kommer att göra i det här sammanhanget.

Vi kan själva se vad som har hänt i Bosnien, Albanien osv. Här har alla önskat något mera av EU, och vi har också gjort mera. Det tycker jag är positivt. Det är alltså inte fråga om stridande förband, på det aggressiva sätt som Peter Eriksson talar om, utan det är just att på inbjudan av FN eller OSSE delta i den här typen av verksamhet.

Västeuropeiska unionen kan då vara ett organ som kan användas. Där har de förklarat sig villiga att ställa upp. Det är den förklaringen som Peter Eriksson talar om. Den är nu förd till fördraget – inte som en del av fördraget men lagd till det. Man måste ju ha en accept från den organisationen, som faktiskt är en egen organisation. Det är det som det handlar om.

Anf. 21 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag blir ännu mer bekymrad när det visar sig att utrikesministern inte verkar kunna inse att de här fredsskapande uppgifterna också kan handla om att delta i strid. Jag tycker att det är rätt viktigt att man är medveten om vad det innebär innan man skriver under sådana här fördrag.

Man kan naturligtvis hoppas att man slipper delta i strid, och man kan hoppas att EU inte behöver gå in eller kommer att gå in över huvud taget med militära insatser. Men det är det som ni nu är med och skriver under, och det är det som Amsterdamfördraget innebär att också Sverige kan få göra.

Jag tycker att det är rimligt att vi har en ordentlig diskussion kring det, och även om varför Sverige inte drev kravet att FN-mandat skall finnas bakom när EU ger sig ut i fredsskapande insatser utomlands.

Anf. 22 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det som handlar om hur vi i Sverige deltar i fredsbevarande, fredsfrämjande och fredsskapande sammanhang är någonting väldigt allvarligt och viktigt. Det är viktigt att beskriva saker och ting på rätt sätt. Det handlar inte om att gå i krig, Peter Eriksson. Det är någonting helt annat. När man går i krig allierar man sig ju med någon i just en krigssituation eller försvarar sitt eget territorium, men det är en helt annan sak. Det här har inget som helst med det att göra.

Jag skulle önska att riksdagens ledamöter lärde sig skilja på å ena sidan krig och territorialförsvar och å andra sidan det som tydligt står fastslaget i FN-stadgan att vi – de förenade ländernas folk, som det står i stadgan – får göra tillsammans när säkerhetsrådet påbjuder det, nämligen att gå in med fredsbevarande verksamhet för att förstärka FN:s övriga medlarinsatser och för att skilja stridande åt. Den verksamheten kan ibland dessvärre behöva hanteras på ett ganska robust sätt med vapen. Detta tillåter 7 § i FN-stadgan.

Vi lutar oss helt mot FN-stadgan. Det är det som det handlar om. EU lägger inte till någonting till detta.

Det här kanske är komplicerat, men det gäller att läsa in det och förstå det, i varje fall inte sprida vanpropaganda om det. Men för de partier som är EU-negativa är det viktigaste just nu att vrida allting – också de förbättringar som vi har fått i det nya fördraget – till någonting väldigt negativt. Det är naturligtvis förvirrande för svenska folket, och jag beklagar det. Det vore bättre om vi fick en saklig EU-debatt än den här typen av skrämseldebatt.

Anf. 23 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill utnyttja repliktillfället till att ställa två frågor till utrikesministern. Det handlar dels om förändringar i jordbrukspolitiken i utvidgningssammanhanget, dels om representationen i EU-parlamentet.

Jag börjar med jordbrukspolitiken och konstaterar att kommissionen har funnit att ett reformarbete inom EU:s jordbrukspolitik måste fortsätta och fördjupas. Det är vi nog många som är ganska överens om. Det är framför allt den förestående utvidgningen och det senaste GATT-avtalet som är de främsta reformorsakerna.

Kristdemokraterna anser att en fortsatt reformering av jordbrukspolitiken i 1992 års CAP-reform bör eftersträvas, inte minst med tanke på utvidgningen och de kostnader som kan drivas upp där. Vi anser att jordbruksnäringen skall ses som en del av den inre marknaden, där konkurrens och lika ekonomiska villkor skall råda mellan medlemsländerna. Målet måste vara att skapa ett ekologiskt hållbart jordbruk genom en ökad marknadsanpassning.

Trots detta behov av en reformerad jordbrukspolitik, som vi är överens om, utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, tycker vi kristdemokrater att det är viktigt att Sverige nu inte driver kravet på ett slags total avreglering så långt att detta blir en käpp i hjulet för utvidgningsförhandlingarna. Vi bedömer litet grand att den svenska regeringen driver detta mycket mera extremt än andra medlemsländer, och vi är bekymrade för att detta skall bli en hake i tempot.

Jag vill fråga: Tror utrikesministern att det gynnar en snabb start för utvidgningen om enskilda länder driver ett extremt förändringskrav i sakpolitiska frågor, som i det här fallet jordbruket, som villkor för utvidgningen?

Nästa fråga gäller EU-parlamentet och den politiska representationen där. I Amsterdamfördraget och i samband med detta har man beslutat att det skall vara högst 700 ledamöter. Samtidigt säger man att det är viktigt att hemmaländernas politiska landskap är väl representerade, och man säger att man skall säkerställa skälig representation från nya länder.

Vi kristdemokrater anser att de svenska EU-val som skall företas framöver bör ske på grundval av en strikt proportionalitet utan spärr för småpartier. Vi har ett antal småpartier i Sverige, och vi tycker att det skulle vara fattigt om det var bara socialdemokrater och moderater i EU-parlamentet.

Min fråga är: Hur ser utrikesministern på detta? Är det rimligt att vi har en strikt proportionalitet?

Anf. 24 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! EU har en jordbrukspolitik som den svenska regeringen är starkt kritisk mot. Det är ingenting som vi har kommit fram till först sedan vi har kunnat sitta med runt bordet där EU-besluten fattas. Vi förde fram detta redan under folkomröstningen. EU har en dålig jordbrukspolitik. Det tycker vi nu, när det finns 15 medlemsländer. Skulle vi komma upp till 25 medlemsländer blir det ännu tydligare.

Men vi villkorar inte. Man skall vara försiktig med sådant i en förhandlingsstart. Behovet av jordbruksreformering får hanteras på sitt spår. Den historiska uppgiften att acceptera flera länder som medlemmar av EU får hanteras på sitt spår. Naturligtvis länkas dessa spår då och då till

varandra under resans gång, liksom t.ex. budgetfrågor och regionalpolitiska frågor. Men var sak måste bedömas utifrån sina meriter.

Vi vill ha en förändring av jordbrukspolitiken. En del kanske uppfattar oss som extrema, men politiken kostar svenska skattebetalare alldeles för mycket och snedvrider konkurrensen. Den är inte bra.

Det Holger Gustafsson tog upp om parlamentet kan naturligtvis bli problematiskt. Om man bara fyller på med nya parlamentsledamöter i Europaparlamentet när fler länder blir medlemmar blir det ett alldeles för stort parlament. Man måste alltså sätta en gräns. Frågan är hur man skall hantera olika partiers representation. Holger Gustafsson pekar på ett problem. Jag inser också att det är ett problem. Jag har ingen lösning i dag.

Anf. 25 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Det gläder mig att höra att jag kan lugna mig litet grand när det gäller jordbrukspolitiken – inte därför att vi inte vill ha en förändring, men därför att tempot inte kommer att äventyra utvidgningen. Jag skulle i mitt anförande ha kunnat föreslå regeringen att vara litet mer moderat i sina krav i Bryssel, men jag vill inte göra det. Jag har förstått att Moderaterna här i Sverige har en hållning i EU-nämnden och en annan i jordbruksutskottet. Det bekymrar mig litet grand. Det är ingenting som jag vill rekommendera.

Jag tar svaret till intäkt för att det i varje fall inte kommer att ställas något villkor. Vi får inte förhindra utvidgningen. Det bekymrar mig nämligen om det skulle vara på det sättet.

Jag är tacksam för den öppenhet som utrikesministern ändå visar när det gäller representationen i EU-parlamentet. Hon säger att det är en svår fråga och att det inte är givet att det skall finnas en spärr vad gäller antalet ledamöter i Europaparlamentet eller att det skall finnas en 4-procentsspärr i det svenska valet. En hel del människor i Sverige är naturligtvis intresserade av att den spärren inte skall finnas med vid nästa val. Jag tackar för svaren.

Anf. 26 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det svenska parlamentet får tillfälle att återkomma till debatten om Amsterdamfördraget och gå in mer i detalj senare. När vi debatterar är det alltid olikheterna som tas upp. Hälsan tiger still på de punkter där vi är överens.

Det jag ville visa i dag, och det jag tycker att jag har en skyldighet att redogöra för inför riksdagen, är de svenska framgångarna. Jag ville inte bara göra det utifrån egen bedömning, utan också utifrån andras bedömningar. Det var därför jag inledde debatten med att citera ordförandena för de tre stora centralorganisationerna för löntagare, dvs. LO, TCO och SACO. De har kommit fram till att fördraget är väldigt bra för löntagarna i Sverige. Det gäller i större utsträckning de frågor som är de viktiga för medborgarna, nämligen sysselsättningen, miljön, öppenheten, jämställdheten och löntagarnas rättigheter. Det var den grupp av frågor som togs upp av dessa fackförbundsordföranden.

Jag vill till det lägga framgångarna på det utrikespolitiska området och brottsbekämpningen. Jag tror att det är det viktigaste som vi kan se

framför oss. Vi undvek sådant som skulle ha kunnat bli svårt för Sverige, t.ex. att vi har kommit närmare ett gemensamt försvar inom EU. Det nya fördraget kommer inte att leda till det. Det tycker jag är bra.

Jag tror att det finns en massa oro och ångslan när sådana här större förändringar sker. Grundlagsförändringar är viktiga. Men man skall ändå ta till sig texten som den faktiskt är, och inte läsa in en massa som har just med ens ångslan, oro och negativism att göra. Man kanske vill att det skall stå något annat i detta fördrag. Då gör man det inte rättvisa. Det är väl därför som vi får en diskussion om hur det skall informeras om dessa frågor.

Jag tackar för en diskussion som jag tycker har varit nyttig och upplysande, men vi får komma tillbaka till sakfrågorna och fördjupa oss i det sammanhanget.

Anf. 27 HELENA NILSSON (c):

Herr talman! Samarbetet inom EU sker ju för att värna freden i Europa. Vi i Centerpartiet har tyckt att det är viktigt att vi är med i det samarbetet. När nu reglerna för detta samarbete ses över har vi valt att vara konstruktiva och förbättra där vi har tyckt att det inte har fungerat. En sådan fråga var just miljögarantin. Vi sade i valrörelsen att det är viktigt att vi förändrar just miljögarantin. Jag tror att denna förändring kommer att bli till det bättre och gagna miljön. Jag bedömer att garantin kommer att användas.

Det är tur för Peter Eriksson att gräddkola säljs påsvis. Jag tror nämligen att jag kommer att få påsar av gräddkola av Peter Eriksson under lång tid framöver.

Centerpartiet har satt upp klara kriterier för när vi anser att riksdagens ställningstagande till ett nytt fördrag behöver föregås av en folkomröstning. Ett svenskt ställningstagande till gemensamt försvar, gemensam valuta eller annan väsentlig utvidgning av EU:s beslutsbefogenheter måste föregås av en folkomröstning.

Först EMU-frågan! Den har sin egen tidtabell, och regeringskonferensen har inte alls behandlat EMU. Det är väl känt att vi i Centerpartiet kräver att en eventuell anslutning till EMU:s tredje steg måste föregås av en folkomröstning. Vi har alltså prioriterat en folkomröstning om EMU.

Något gemensamt försvar blir inte resultatet av Amsterdamfördraget. Vår militära alliansfrihet urholkas inte av fördraget. Det tas inte heller några steg som förringar vår suveränitet på försvarspolitikens område. Här är det viktigt att vara tydlig och inte tillåta något slirande på definitionerna. Alla försök att ludda till begreppen och hävda något annat gynnar bara dem som anser att vår militära alliansfrihet saknar värde.

Jag konstaterar också att Amsterdamfördraget inte innebär en väsentlig utvidgning av EU:s beslutsbefogenheter. De större sakpolitiska förändringarna – dvs. att Schengensamarbetet flyttas in i EU, att asyl- och flyktingpolitiken successivt blir gemensam, att möjligheterna nu öppnas för samarbete i fredsfrämjande uppgifter och att fördraget medger att vissa medlemsstater kan upprätta ett närmare samarbete – står samtliga i överensstämmelse med vad Centerpartiet tidigare har föreslagit.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

Anf. 28 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Två korta, avslutande reflexioner:

Det har diskuterats mycket om att fördragsresultaten har utropats som vinnare hos olika grupper. Det är med viss förvåning man ibland har sagt att alla skulle kunna vara vinnare. Jag tycker att en väldigt viktig del i ett samarbete är att det faktiskt bygger på att alla är vinnare. Det kan möjligen vara förvånande för vissa vars ideologiska rötter ligger mer i kommandotermer och sådant. Men för oss övriga är ju hela poängen med samarbete att det handlar om frivilliga avtal som olika deltagare ingår därför att alla upplever att det är bättre att vara med. Alla känner sig som vinnare. Det är väldigt viktigt att fortsätta att beskriva EU-samarbetet i dessa termer. Vi har ju alltid litet högre ambitioner, av och till, och därför vädrar man besvikelse. Men hela idén med EU-samarbetet, som ju också befästs i Amsterdamfördraget, är att alla är och skall kunna förbli vinnare.

Den andra reflexionen handlar om det svenska opinionsläget. Jag tror att vi har ett ansvar allihop, både här i riksdagen och utanför, att sluta säga: Vi och så de i Bryssel. Det är faktiskt inte så att de i Bryssel är några andra slags konstiga figurer. Vi är med i Bryssel och är också européer. För att kunna befästa den känslan hos flera medborgare i Sverige än som i dag känner den, tror jag att man måste arbeta mer med just de vardagsnära frågorna. För Folkpartiets del handlar det huvudsakligen om följande frågor: Östutvidgningen – jag tror nämligen att det finns en djupt känd tro på och insikt om hur viktig fred och demokrati i Östeuropa är för svenska medborgares framtid, jobben, inre marknaden, valutasamarbetet, miljön, gränsöverskridande miljöproblem, koldioxidskatt och slutligen brottsbekämpningen.

Jag tror att brottsbekämpningen är ett område där den svenska regeringen måste bli mycket mer aktiv just för att skapa just en känsla av att EU-samarbetet löser ett vardagsproblem. Det är något som många människor tycker är nödvändigt.

Anf. 29 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Debatten som vi har haft i dag har berört en del av frågorna i Amsterdamfördraget – EU:s nya grundlag. Men de allra flesta frågorna har vi inte hunnit med att diskutera. Därför tycker jag att det är så viktigt att Amsterdamfördraget fortsätter att diskuteras runt om i Sverige och att så många människor som möjligt försöker hjälpa till att ta reda på vad som egentligen står i fördraget.

Bara den här debatten visar att det finns en förvirring. Det finns åtminstone väldigt många olika tolkningar. Jag tycker att Helena Nilsson i Centerpartiet gör en tolkning, som är alldeles sin egen, av en rad frågor. Andra gör andra tolkningar. Den bästa utgångspunkten för var och en är sannolikt att själv försöka att ta reda på vad som står i fördraget. Det går att få reda på vad som står i fördraget om man t.ex. ringer till riksdagens EU-upplysning och ber att få själva fördraget hemsänt till sig. Det tycker jag skulle vara bättre än att läsa regeringens kampanjmaterial. Det är i och för sig också intressant, men det innehåller en skönmålning.

Utifrån vad jag hörde Anne Wibble säga nyss om att alla är vinnare kan man fråga sig vad det är man vinner egentligen. Den frågan tror jag

också att svenska folket skall ställa sig. När makten flyttar längre bort från EU, vad är det då som vi som är kvar här hemma vinner egentligen?

Prot. 1997/98:17
22 oktober

Anf. 30 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Medborgarnas trygghet är direkt beroende av kampen mot kriminalitet. Kampen mot drogtrafik, människohandel och andra brott som hotar medborgarnas säkerhet måste prioriteras högt.

Det är olyckligt att Amsterdamfördraget innebär att polis- och straffrättsligt samarbete endast förblir mellanstatligt. Det är dock positivt att konventioner inom den tredje pelaren nu kan träda i kraft redan efter att halva antalet medlemsländer har antagit dem. Det ökar effektiviteten.

Europol måste utvecklas till en effektiv enhet för europeisk bekämpning av den internationella kriminaliteten. Europol skall inom dessa områden åtnjuta väldefinierade operationella befogenheter, enligt vår uppfattning. När tillslag i medlemsländerna skall utföras, skall det ske under ledning av nationella polisstyrkor. Europols kriminalregister måste utformas med respekt för den enskildes integritet.

Kristdemokraterna anser att det behövs en europeisk ramlagstiftning för brott mot europeisk lag. Detta bör möjliggöra tydliga och enhetliga straff för brott mellan och inom medlemsländerna. EU skall ha makt att utdöma straff mot de medlemsländer som illegalt använder sig av EU:s gemensamma ekonomiska medel på ett orättfärdigt sätt. EU skall även ha makt att verkställa och utdöma sanktionerna.

Under våren 1996, efter förhandlingar med Schengenländerna, formaliserades villkoren för ett svenskt medlemskap i Schengen, i enlighet med de önskemål som Sverige presenterade under medlemskapsförhandlingarna. I samband med den debatten här i riksdagen förde Kristdemokraterna fram allvarlig kritik på två viktiga punkter, först och främst därför att de kompensatoriska åtgärderna inom EU inte var färdigutvecklade. Dessutom hade den socialdemokratiska regeringen tillsammans med Miljöpartiet drivit igenom en minskning med 750 heltidstjänster inom Tullen.

Vi kristdemokrater anser att neddragningen av gränskontrollerna har gjorts alldeles för tidigt. Därmed har man i onödan öppnat för olika former av kriminell verksamhet i Sverige. Detta bör åtgärdas nu genom ökade resurser till svensk tull. Vi kristdemokrater redovisar pengar för detta i statsbudgeten. Vi har ett stort engagemang i dessa frågor och mot olika tendenser till en alltmer liberaliserad narkotikapolitik inom EU. Vi vill stoppa narkotikan vid gränsen och tycker att resurser skall tillföras för detta. Vi tycker också att myndigheterna borde kunna skärpa sitt arbete just vid gränserna för att stoppa införsel av cigaretter, alkohol och narkotika samt den andra kriminaliteten som jag har pekat på här. Det är viktigt att detta sker för att svenska folket skall få förtroende för Europasamarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Fel! Okänt
växelargument.*

2 § Kompletteringsval till försvarsutskottet och näringsutskottet

Förste vice talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp under Eva Flyborgs ledighet anmält hennes ersättare Mikael Janson som suppleant i försvarsutskottet och i näringsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i försvarsutskottet

Mikael Janson (fp)

suppleant i näringsutskottet

Mikael Janson (fp)

3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att ett meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Meddelande om information från regeringen

Förste vice talmannen meddelade att *torsdagen den 23 oktober* efter frågestunden omkring kl. 15.00 skulle socialminister Margot Wallström lämna information om EG-domstolens utlåtande om Systembolaget.

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1997/98:37 till bostadsutskottet

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att utbildningsutskottets betänkanden UbU3 och UbU4 samt konstitutionsutskottets betänkanden KU8, KU5 och KU7 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU3

Högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141)

*Högskolans ledning,
lärare och organisat-
ion*

Anf. 31 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber inledningsvis att få yrka bifall till reservation 1 vad avser yrkande 1. Det är en tradition som vi från moderat håll alltid har följt här i kammaren.

Den proposition som vi nu debatterar, om högskolans ledning, lärare och organisation, innehåller många förslag som säkerligen kommit till med en mycket god avsikt. Men resultatet har tyvärr blivit det motsatta i många fall. Tonvikten ligger på att i kvantitativa termer kraftigt öka antalet professorer och lektorer i stället för att möjliggöra en kvalitativ utveckling av högskolan – ett kreativt forskningsklimat som inbjuder till internationellt samarbete, en ökad flexibilitet och ett större inflytande för studenterna.

Vad som är beklagligt är att regeringen har struntat i att analysera konsekvenserna av flera av sina förslag. Regeringen har t.ex. lagt fram ett förslag om en fördubbling av antalet professorer men bekvämt nog glömt att finansiera tjänsterna.

Vi anser att det var bra att regeringen tillsatte en utredning, den s.k. Högskollärarytredningen. Men från moderat håll anser vi också att den utredningen borde varit en parlamentarisk sådan, på samma sätt som den föregående s.k. Lärartjänstutredningen var. Den lade fram sitt betänkande i början av 1980-talet, och den resulterade sedan 1986 i en proposition.

Det svenska utredningsväsendet uppvisar tyvärr allvarliga brister, herr talman. Detta är ett exempel på det. Därför är det kanske inte så märkligt att regeringen på några avgörande punkter helt lämnar utredningens förslag bakom sig. Det gör man utan någon närmare motivering och framför allt utan att presentera nya underlag. Jag tänker speciellt på de ekonomiska analyserna som helt lyser med sin frånvaro. Så lättsinnig får man inte vara!

Låt oss ta exemplet med de tillsvidareanställda lektorerna som är professorskompetenta. Enligt förslaget skall de kunna befordras till professorer. Det är en i grunden alldeles utmärkt tanke. Ingen kan ha någonting emot detta. Detta kan vi alla här i kammaren ställa oss bakom. Problemet är emellertid att regeringen inte har analyserat konsekvenserna och inte anslagit pengar för genomförandet av detta.

Förslaget saknar enligt min uppfattning all ekonomisk realism. Det skulle vara mycket intressant att höra den socialdemokratiska talesmannen – eller för den delen utbildningsministern, som nu kommit till kammaren – redogöra för hur man har tänkt i Regeringskansliet.

Faktum är att det finns många professorskompetenta lektorer. Om de nu blir professorer innebär det att de får professorslön och en minskning av sin undervisningstid från 396 till 116 timmar. Professorerna skall ju ägna sig mer åt att forska och handleda och hinner därför inte ha samma undervisningsvolym som lektorer. Därmed minskar undervisningsvolymen drastiskt, och för att täcka den bristen behövs tre nya professorer.

Hur kommer man ekonomiskt och praktiskt att lösa detta? Man kan möjligen tänka sig ett förslag som låter de nya professorerna behålla en lektors undervisningsvolym. Men vad är då vitsen med förändringen? Då blir det enbart en titulär utnämning. Man kan också tänka sig något slags medelväg, så att de i stället för 116 timmars undervisningstid får 200. Men institutionerna har då fortfarande brist på lektorstimmar.

Hur har man tänkt att täcka upp detta? Skall man utnämna nya lektorer? I vissa fall finns det folk, men i många fall finns det inte. Helt säkert är dock att det blir en merkostnad. På högskolor och universitet har man räknat på detta och funnit att det blir dyrbart. Samtidigt har universiteten ålagts besparingar om 100 miljoner på fakultetsanslaget.

Jag är fullt medveten om att förändringar av dessa tjänster kommer att ta sin tid. Det kan vara svårt att lägga fast en ekonomisk analys som till alla delar håller. Men någon beräkning borde ha funnits med i förslaget.

Dessutom kommer denna förändring att minska rörligheten. Vem kommer att flytta ifrån Stockholm, Göteborg, Uppsala, Lund etc. om man kan bli professor vid sin egen institution, utan att behöva röra på sig? Många av de professorskompetenta lektorerna har sökt sig ut på de nya och medelstora högskolorna och gjort stora och fina insatser där. Den drivkraften till rörlighet kommer att minska med det nya förslaget.

Högskolornas lärarbrist bör åtgärdas. Men är det här den rätta vägen? För ett decennium sedan fanns det en lärare på ungefär fem elever. Nu är vi uppe i det dubbla, en på tio. Det är en utveckling som oroar. Det påverkar naturligtvis kvaliteten på undervisningen. Förändringen har också skett mycket snabbt, på ett decennium. Vi som var med på 60-talet vet vilka konsekvenser det fick för undervisningen vid den tidpunkten, och vi vill inte uppleva det än en gång. Det var inte bra för svenskt undervisningsväsende då, och det är inte bra för svenskt undervisningsväsende nu.

Vi har reserverat oss på en del andra punkter utöver den jag nu tagit upp. Det gäller bl.a. högskolornas ställning som myndighet. Vi anser att det bör finnas skäl att se över den offentlighetsrättsliga reformen. Regeringen har inte velat avvakta svaren på det förslag som nu är ute på remiss. Det tycker vi är fel. Man borde ha återkommit till riksdagen med ett förslag efter att remisstiden gått ut och man hunnit färdigbehandla förslaget.

I frågan om högskolestyrelserna har moderaterna fört fram tanken att det är rimligt att rektor utses av styrelsen. Men vi tycker att det är viktigt att de styrelseledamöter som regeringen utser har en klar förankring i universitetsvärlden och i näringslivet och kan bidra till att främja verksamheten där.

I det tidigare förslaget fanns en motivering som står på s. 41 i vår reservation 2. Jag skulle vilja läsa upp den: "Den rekrytering utifrån som en högskolestyrelse behöver, avser personer som först och främst har ett starkt personligt engagemang för högskolans utveckling och därutöver är särskilt förtrogna med områden som på olika sätt har anknytning till högskolans eget verksamhetsområde." Vi tycker att den motiveringen borde ha stått kvar. Varför regeringen har tagit bort den vet vi inte riktigt.

Vi är också motståndare till att man utser aktiva politiker i styrelsen. Det skulle vara utomordentligt beklagligt om regeringen får för sig att utse någon aktiv politiker som ordförande i styrelsen. Det är för oss något helt otänkbart, och jag skulle vilja få ett besked här i kammaren i dag om

att det vore otänkbart att t.ex. utse en riksdagsledamot, ledamot av utbildningsutskottet, till ordförande i någon högskolestyrelse. Det vore att sitta på två olika stolar. Detta vill jag ha ett besked om, gärna av Socialdemokraternas företrädare i debatten.

Vi skulle vilja att de nya professorstjänsterna vid de mindre och medelstora högskolorna kvalitetssäkrades. Vi tycker att det är märkligt att så inte sker utan att fältet i detta sammanhang lämnas mer eller mindre fritt för de mindre och medelstora högskolorna att inrätta nya professorstjänster. Det är möjligt att tanken är annorlunda hos regeringen, men den kan läsas på detta sätt. Vi tycker att det är märkligt att de mindre och medelstora högskolorna kommer att tilldelas ett vetenskapsområde först efter det att deras forsknings- och utbildningskapacitet har värderats. Vi tycker att det borde ha varit tvärtom.

Vi har ytterligare en reservation som gäller tidsbegränsning av anställning som lärare. Det är reservation 8. Vi tycker från moderat håll att det i många fall inte är rimligt att man ger ett livstidsförordnande på dessa tjänster. Men vi är också öppna för att lärarna efter en period på sex år skall kunna omförordnas och då vara förordnade tills de går i pension. Då kan lärarna få den typen av tjänster där de är ämnesansvariga och kan arbeta för ämnets utveckling på det sätt som de finner är lämpligt.

Den sista reservationen som jag skulle vilja ägna någon minut åt är reservation 12 om indelning i vetenskapsområden. Vi tycker att det ligger mycket i regeringens förslag att förändra den nuvarande fakultetsindelningen. Men vi anser att regeringens förslag inte är färdigutvecklat och färdiganalyserat. Det borde ha funnits en bättre penetration av frågeställningen. Det finns fortfarande en stor risk för att mindre ämnen kommer i kläm och att man reducerar från exempelvis åtta fakulteter vid ett universitet till fyra vetenskapsområden. Det innebär inte att man löser de problem som nu finns när det gäller ämnesövergripande kontakter. Jag tror att man måste penetrera denna fråga på ett annorlunda och djupare sätt. Därför har vi reserverat oss även på denna punkt.

Anf. 32 ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! I dag diskuterar vi ännu ett steg i ledet att skapa ett decentraliserat kunskapssamhälle i Sverige. Det betyder att vi måste se det framväxande kunskapssamhället som en möjlighet att ge bra och kvalificerad utbildning till hela folket i hela landet under hela livet. Då är det också avgörande att bygga upp en decentraliserad högskola. Detta kommer att vara helt avgörande, vågar jag påstå, för Sveriges ställning som kunskapsnation.

Om vi jämför oss med många andra europeiska länder har vi kunnat se att man i dessa länder tidigt bildade en rad nya universitet. Från att ha varit provinsiella högskolor eller institut lät man dessa utvecklas med fasta forskningsresurser och möjligheter att forskarutbilda. Man byggde upp goda forskningsmiljöer och en stark akademisk struktur decentraliserat.

Sverige höll länge på att komma på efterkälken när det gällde högskolan, bl.a. därför att vi byggde ut den för litet, men också därför att vi i Sverige inte lyckades skapa de förutsättningar som man gjorde på många andra håll i Europa. Det menar jag är en av de viktiga anledningarna till att Sverige har riskerat att komma på efterkälken i fråga om högre utbild-

Prot. 1997/98:17

22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

ning och forskning. Vi höll länge på att inte släppa fram den mångfald, att inte släppa fram den dynamik och att inte släppa fram den konkurrens som det innebär när man har avancerad forskning på många håll vid av varandra oberoende institutioner inom högskolevärlden. Men äntligen är det på många sätt en förändring på gång i Sverige, och det är på tiden att vi lämnar den litet inskränkta och provinsiella syn som har fått dominera utvecklingen när det gäller högskolor och universitet alldeles för länge här i Sverige. Decentraliseringsvägen är, om man så vill, en Europaväg med satsning på kvalitet, fördjupning och forskning vid varje akademiskt lärosäte. Jag menar att det är ett stort steg framåt också i dag att riksdagen om igen kommer att fatta ett beslut som innebär att vi utvecklar den decentraliserade möjligheten inom högskolevärlden.

Jag vill också säga att det stämmer med de erfarenheter som man har kunnat se i USA där undersökningar visar att de bästa utbildningsresultaten uppnås vid högskolor med 7 000–8 000 studenter. Vi har några exempel här i Sverige från ganska små högskolor som av tradition anses som mycket framstående, t.ex. Karolinska institutet, Kungliga tekniska högskolan och Handelshögskolan i Stockholm. Det är väl på tiden att vi också ger andra högskolor i Sverige de förutsättningar som länge har funnits vid dessa högskolor. Sverige som kunskapsnation skulle vinna på det, och det framväxande kunskapssamhället kommer att vinna på det och se annorlunda ut, eftersom det innebär just en möjlighet att nå hela folket i hela landet.

Centerpartiet har varit med om i stort sett varje viktigt steg när det har gällt att utveckla de nya högskolorna. Man vill ju så gärna ringakta den roll som Centerpartiet har haft och beskriva den som en intresseinriktad och regionalt inriktad hållning. Jag tror att det är ett fullständigt gammaldags sätt att se på detta, men som tyvärr numera mest finns uttryckt i Moderata samlingspartiets motioner, där man på många sätt är försvarare av en gammaldags och mer intresseinriktad hållning i den akademiska världen att skydda sig från konkurrensen från de nya dynamiska lärosäten som växer fram runt om i Sverige. Men konstigt nog verkar det också många gånger på hållningarna som att man där har stöd av det i kunskapssammanhang kanske litet mera diffusa Miljöpartiet, som på många sätt har samma hållning som Moderata samlingspartiet i dessa frågor.

Vi har arbetat för att åstadkomma en kraftig expansion av högskoleutbildningen i vårt land. Vi har lyckats genom en skickligt hanterad resultatpolitik. Resultatet är en utbyggnad vid de nya högskolorna. Vi har arbetat för att nya universitet skall inrättas och att nya högskolor skall bildas. Det har i hög grad skett med Centerpartiets medverkan. Vi har arbetat för bättre kvalitet i utbildningen genom fler forskarutbildade. Det har vi kunnat uppnå. Vi har också arbetat för fasta forskningsresurser vid varje högskola, och vi har kunnat uppnå det. Vartefter har vi fått stöd av Socialdemokraterna för den linje som vi har drivit, och vi har tyckt att det är bra.

Nu gäller det att se till att ge de nya högskolorna ännu bättre möjligheter när det gäller att utveckla forskarutbildningen. Det är en av de stora framstegen med det beslut som riksdagen i dag är på väg att fatta. Första steget i den utvecklingen var att inrätta rätten för högskolor att utfärda magisterexamen. Ett ytterligare steg som Centerpartiet medverkade till var prövningen för att starta professorsprogram vid de nya högskolorna.

Och nu blir det möjligt med en ny fakultetsorganisation där forskningspengar fördelas till vetenskapsområden. Det blir också möjligt att examinera i forskarutbildningen vid de nya högskolorna, på det sätt som Centerpartiet länge förespråkade, vilket – detta vill jag än en gång understryka – är i linje med en inriktning som man redan på många håll har valt i Europa.

Centerpartiet har också arbetat för att skapa ett mer fast system för hur fördelningen av fasta forskningsresurser skall kunna utvecklas. Vi har förespråkade en kvalificeringstrappa som innebär att i takt med att man utvecklar den egna högskolans forskningsutbildning, i takt med att man utvecklar professorsprogram och i takt med att man utvecklar kvaliteten, skall man också tilldelas ökade resurser.

Vi har, som en del av arbetet med budgeten, kommit överens med regeringen om att den forskningspolitiska beredningen skall utarbeta kriterier för en fortsatt ökad satsning på fasta forskningsresurser till de nya högskolorna. När vi behandlade det här betänkandet i utskottet var den frågan inte så långt framme. Därför finns det från min sida en reservation, som för vår del ligger som en beskrivning av de mål som vi vill uppnå i och med den forskningspolitiska beredningen, som vi hoppas så småningom är färdig med sitt arbete.

En annan viktig fråga har varit att åstadkomma ett starkare studentinflytande vid högskolorna. Vi ser det som en viktig del av en hållning som innebär en tro på elevernas roll vid en högskola och i ett framväxande kunskapssamhälle. Därför ser vi det som en viktig och stor framgång att det nu blir ett ökat studentinflytande och ett utredningsarbete när det gäller fortsatta steg för det inflytandet. Det ser vi som avgörande framgångar också för det arbete som Centerpartiet har drivit.

I utskottet har vi reserverat oss för pedagogisk utbildning av lärare som en mycket viktig del av kvalitetsarbetet i högskolan. Tillsammans med Folkpartiet har vi reserverat oss när det gäller rekryteringsmålen för könsfördelningen bland dem i högskolan verksamma. Vi har där samma höga ambition som regeringen, men vi vill inte gå fram med en lika markerad sanktionslinje som den som regeringen har valt.

Herr talman! För att spara kammarens tid nöjer jag mig med att yrka bifall endast till reservation 10, avseende mom. 28, men självfallet står jag bakom alla reservationer som jag har undertecknat.

Anf. 33 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Det var mycket intressant att höra Andreas Carlgren dra en parallell med det amerikanska universitetsväsendet när det gäller storleken på högskolor och universitet. Andreas Carlgren sade att den optimala storleken var omkring 8 000 elever. Det kan jag mycket väl hålla med om. Han gjorde också en jämförelse med tre högskolor här i Sverige, nämligen Handelshögskolan, Tekniska högskolan och ytterligare en högskola.

Men hur lång tid har det inte tagit för dessa tre institutioner att bygga upp sin kompetens och kvalitet? Sådant gör man inte från den ena dagen till den andra. De amerikanska institutionerna av nämnda storlek, t.ex. Harvard och Berkeley, är också elitinstitutioner. När det gäller den typen av institutioner håller jag gärna med om att det rör sig om den optimala storleken.

Prot. 1997/98:17

22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag skulle vilja erinra Andreas Carlgren om den debatt som vi hade för styvt ett halvår sedan. Jag talade då om mina synpunkter på att man i början av 60-talet skulle ha knoppat av satellituniversitet till de gamla universiteten. Det skulle ha varit en betydligt bättre väg att gå än den väg som Socialdemokraterna och Centerpartiet valde här i Sverige för kvalitetsutvecklingen avseende de mindre och medelstora högskolorna. Jag beklagar valet av väg; nu är vi där vi är.

Anf. 34 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Herr talman! Jag är kanske förvånad över den roll som Rune Rydén väljer i debatten. Varje gång man nämner den möjlighet till modernisering som finns genom satsningar på de nya högskolorna begär Rune Rydén replik. Han säger att det mera borde vara som på den gamla goda tiden. Det är förvånande med tanke på att det rör sig om ett parti som alltid talar så oerhört väl om förnyelse. Moderaterna talar också väl om kunskap. Men frågan är om kunskapen verkligen tjänar på Moderaternas konservativa attityd. Det var i det avseendet som jag hänvisade till USA. De bästa studieresultaten där nås nämligen vid de små högskolorna. Men framför allt gäller det utvecklingen i Europa, som länge har gått före Sverige på detta område. Rune Rydén valde att inte kommentera detta.

Såvitt jag förstår handlar det i Rune Rydéns värld om s.k. byggehögskolor, men jag tror att detta är en del av det framväxande moderna kunskapssamhället. I takt med att vi ändrar verkligheten retire-rar Moderaterna – som tur är. Jag har märkt att Moderaterna numera är mycket mindre aggressiva och att de trots allt mer och mer accepterar det som sker. Det tycker vi är bra, men vi tänker fortsätta att ta på oss rollen som pådrivande.

Anf. 35 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Andreas Carlgrens inlägg förvånar mig något. Inte med ett enda ord har han kommenterat det som jag pekade på, nämligen parallelliteten när det gäller dels de tre högskolorna i Stockholm och de mindre och medelstora högskolornas utveckling i Sverige, dels de små amerikanska elituniversiteten, vilka onekligen är de allra bästa i världen.

På en punkt har Andreas Carlgren rätt. Det gäller då att vi moderater – lika mycket som de andra partierna i denna kammare – vill värna om de mindre och medelstora högskolornas utveckling och främja deras kvalitetsmässiga utveckling i landet. Den typ av propaganda som Andreas Carlgren försöker bedriva faller platt till marken. Den har nämligen ingen relevans. Vi har en något olika syn på den historiska utvecklingen, men i övrigt har vi en samfällad syn på målet.

Anf. 36 ANDREAS CARLGREN (c) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag inte hann med att nämna jämförelsen med de amerikanska elituniversiteten, som jag menar visar på potentialen. Min kritik gällde just att bl.a. Moderaterna i Sverige har hindrat Sverige från att utnyttja den potentialen genom att man envist exempelvis har motsatt sig fasta forskningsresurser till de nya högskolorna. Många av dessa högskolor startades 1977 med bl.a. Centerpartiet

som pådrivande kraft. Efter 20 år har vi nu nått den punkt där det äntligen blir fasta forskningsresurser.

Tänk vad tid Sverige har förlorat och tänk vilken potential Sverige har missat genom att det fått dröja så länge för oss att skapa ordentliga utvecklingsmöjligheter, något som man ute i Europa och på andra håll valde redan tidigt – på 60-talet och 70-talet. Det är svårt att bemöta det med att bara kasta ur sig att det är en propaganda som ”faller platt till marken”. Jag tror att det från Rune Rydén synvinkel, tyvärr, är en verklighet som visar sig mer och mer. Det är verkligheten som ger oss rätt. Därför är jag ganska lugn på den här punkten, trots att Rune Rydén är en ganska hård motståndare till vad han kallar för bygdehögskolor.

Anf. 37 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Det allt övergripande i diskussionen om förändringar måste vara att den goda kvaliteten i högskolans utbildningar och forskning behålls och utvecklas. Utbyggnaden skall ske i den takt som kvalitetskraven tillåter. Det skall självklart vara samma krav på kvaliteten i hela systemet, oberoende av om det gäller en stor eller en liten högskola och oberoende av om det gäller universitet eller högskola. Studenterna måste kunna lita på att den utbildning duger som de har lagt ned ork, intresse och pengar på, oberoende av var de gått. Utbildningen skall vara bra och likvärdig över hela landet.

För att upprätthålla denna stolta deklaration måste det finnas vissa grundvillkor. Ett sådant villkor är att det finns kompetenta lärare i tillräckligt antal. När nu riksdagen har ökat antalet högskolestuderande – just nu till närmare 270 000 högskolestuderande, och det skall ske en ökning med ytterligare 15 000 personer varje år fram till år 2000 – är antalet kompetenta lärare den svagaste länken i denna utbyggnadskedja.

Efter sekelskiftet blir dessutom ca 20 % av lektorerna och adjunkterna pensionärer. Jag menar att regeringen inte har redovisat hur den tänkt sig att denna framtida lärarförsörjning fullt ut och på alla lärnivåer säkras, och då med kvalitet.

Det är bra, som vi fick besked om i en interpellationsdebatt, att 700 pensionerade lärare fortfarande är i tjänst och kommer att förbli i tjänst, att man kommer att använda pensionärer. Folkpartiet välkomnar, som alla vet, en flexiblere pensionsålder även i praktiken, och det är bra att pensionärs erfarenheter och kunskaper används. Men att förlita sig på framtidens pensionärer löser inte problemet.

I reservation 3 efterlyser vi en strategi för att säkra framtida rekrytering av kompetenta lärare. Jag yrkar bifall till reservation 3 under mom. 25 som handlar om kvalitet och mom. 21 om en strategi för lärarförsörjning.

Herr talman! I reservation 12 anser vi och Moderata samlingspartiet att förslaget om indelning i fyra vetenskapsområden som fördelningsprincip av forsknings- och forskarutbildningsresurser inte är färdigt för beslut i kammaren. Modern forskning överskrider inte bara disciplinränder utan även fakultetsgränser. Detta gäller en rad forskningsområden och berör samtliga fakulteter. Samtidigt har vi haft dessa fakulteter som resursfördelningsprincip, en organisation som infördes för mer 300 år sedan. Mycket har hänt under den tiden, nya områden har tillkommit och

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

andra har delats eller försvunnit. I många fall har nya ämnen med "skohorn" pressats in i de befintliga fakulteterna.

Trots att vi folkpartister i flera år pläderat för att systemet med fakulteter skall förnyas anser vi att förslaget om fyra vetenskapsområden inte är färdigt utan måste analyseras vidare. Vi delar nämligen de farhågor som framförts om att de mindre områdena eller ämnena får ännu svårare att hävda sig i den nya organisationen. Vi är inte heller säkra på att forskningsrådets organisation, med de fyra vetenskapsområdena, är optimal. Till detta kommer att vi just nu håller på en forskningsutredning, *Forskning år 2000*, som regeringen tillsatt och där hela den svenska forskningspolitiken skall få en genomlysning. Därför tycker vi att det är lämpligt att utredningen får tilläggsdirektiv för att analysera vidare om förslaget om en ny indelning är bäst eller om det kan finnas något annat.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Herr talman! I internationella jämförelser har Sverige anmärkningsvärt få professorer. Studenterna har länge klagat på att de möter en professor alltför sällan under sin grundutbildning. Regeringen föreslår nu att den som har vetenskaplig kompetens och pedagogisk skicklighet för att vara professor efter prövning också blir anställd som professor. Självklart är det som utskottet skriver på s. 18 i betänkandet, att prövningen skall gå till precis som vanligt: Sakkunniga skall bedöma kompetensen, detta som en garanti för att kvaliteten inte sjunker eller ens misstänks sjunka. I debatten har man ibland fått uppfattningen att man skulle gå förbi dessa självklara bedömningsgrunder.

Med detta förväntar vi oss att andelen kvinnliga professorer ökar. Till det kommer naturligtvis de uppsatta rekryteringsmålen att bidra. Att rekryteringsmålen skall fastställas i dialog med varje högskola, som Andreas Carlgren nämnde, har vi framfört i reservation 9. Där markerar vi också att hotet med repressalier inte är någon särskilt bra metod. Vi utgår från att målen är nåbara och att högskolorna anstränger sig för att nå målen.

Ett viktigt skäl för att sätta rekryteringsmål är att det skall bli fler kvinnliga professorer än de åtta procent som i dag finns. Dessa tänjer sig som gummiband för att rätta till alla krav och behov. Studenterna kräver inte alldeles sällan kvinnliga handledare. Forskningsråden och andra anslagsgivare önskar kvinnor i sina bedömningsgrupper. Vi har själva satt upp regler för att det skall finnas sakkunniga av båda könen. Alla är viktiga arbetsuppgifter, men svåra att täcka av de åtta procent kvinnor som i dag finns i landet som professorer om de samtidigt, vilket är självklart, skall utveckla sin egen forskning och vara ledare för forskning i det ämne som de är ansvariga för.

Eftersom Moderaterna är motståndare till detta skulle jag vilja att Rune Rydén vid tillfälle talar om för mig hur han vill lösa problemet med att vi håller på att slita ut dessa åtta procent kvinnliga professorer. Vi vet efter en utredning av Harriet Ryd att skall vi låta tiden ha sin gång och så småningom förlita oss på att det hela kommer att lösa sig, kommer det ta 157 år innan vi har samma antal kvinnor som män som professorer. Men dessförinnan har mycket vatten runnit, och då tror jag inte det finns någon som orkat med att satsa på den karriären.

Herr talman! Det är bra att det nu klargörs att professorer behövs såväl i grundutbildning som i forskning och forskarutbildning. Samtidigt är

det naturligtvis viktigt att professorer och lektorer bereds möjlighet att forska i tjänsten även under en sammanhängande period. Vi utgår från att fria självständiga universitet och högskolor själva inser detta och organiserar sina resurser, bl.a. lärare, så att detta även fortsättningsvis fungerar. Det var också Högskollärarytredningens förslag. Folkpartiet har dessutom avsatt pengar i budgeten för 1998 som delfinansiering för att säkerställa de nya professorernas och lektorernas möjlighet att forska.

Jag har hört att detta skulle bidra till att minska rörligheten i det svenska högskolesystemet. Det finns all anledning för oss i utskott och riksdag att beakta de farhågorna. Rörlighet i sig är någonting som är bra för hela systemet. Är det så att detta inte befördrar rörligheten eller t.o.m. minskar den, bör vi följa upp det och fundera ett varv till om det finns något annat man kan göra för att öka rörligheten. Jag tror liksom tidigare talare här sagt – jag tror det var Rune Rydén – att det inte är bra att vara född i Lund, vara student i Lund, vara grundutbildad och forskarutbildad i Lund, vara lektor och sedan bli professor i Lund. Jag tror att det är bra med friskt blod utifrån, att man skaffar sig andra erfarenheter. Det är bra både för den mänskliga växten och för ämnesväxten.

Herr talman! Vi tycker att det är viktigt att högskolorna höjer den pedagogiska kvaliteten och skickligheten i lärarkåren. I dag är en pedagogisk utbildning för högskollärarna frivillig, men i framtiden måste det ställas krav på sådan. Det sade redan *Grundbulten*, den utredning som behandlade hur grundutbildningarnas kvalitet skulle kunna förbättras. Det handlar om många saker, bl.a. metodik, presentationsteknik, didaktik, kunskap om jämställdhet, seminarielledning, handledarskap och examine-ring. Det är märkligt att många tror att man bara därför att man är lärare på högskolan skall ha sättet att närma sig studenter och presentera sitt ämne medfött eller att det kommer tillskickat på ett annat sätt. Det är självklart att man måste ha utbildning i dessa frågor.

Herr talman! Men vi ser att det finns yrkeskompetenser som behövs i högskolan och som inte fångas i en teoretisk avhandling. Det har ju de konstnärliga högskolorna dragit slutsatser av. Sådan speciell yrkeskompetens kan gälla tekniska yrken, vårdande yrken och utbildande.

Frågan är: Skall någon kunna bli lektor utan att ha genomfört en forskarutbildning? Ja, säger vi, i vissa sällsynta fall skall det vara möjligt. Utskottets majoritet har gjort en precisering i betänkandet på s. 20: "Det är alltså inte fråga om att denna behörighetsgrund skall utnyttjas för att komma förbi brist på vetenskapligt kompetenta sökande."

Folkpartiets målsättning är att fler högskollärare skall ges möjlighet till forskarutbildning, och en genomgången sådan skall som huvudregel krävas för lektorstjänst. Från denna huvudregel kan högskolorna göra undantag utifrån sin egen bedömning av vilka kompetenser de har behov av. Undantagen skall göras restriktivt.

Herr talman! Till sist är vi också mycket nöjda med utskottets gemensamma tillkännagivande om vikten av att högskolan tar till vara studenternas erfarenheter och nu beställer en översyn i syfte att öka deras inflytande. Vi ökar nu antalet studentrepresentanter i Högskolestyrelsen, och detta av många skäl som jag inte behöver upprepa här. Men de ungdomar som har haft inflytande i grundskolan och i gymnasiet har säkert fler än en gång funderat över vad det är som har hänt när de möter den njugghet

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

som hitintills har funnits i högskolesystemet och den relativt avvisande hållning som man har haft gentemot de erfarenheter som studenterna har.

Anf. 38 RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Margitta Edgren sade att det skulle dröja 156 år innan det var fullständig paritet mellan könen inom vissa ämnesgrupper. Det är ju en förfärligt lång tid. Men jag skulle vilja ställa en motfråga till Margitta Edgren: Är det ett mål i sig att det måste vara fullständig paritet mellan könen inom bestämda ämnesområden? Det har alltid varit litet olika från det ena ämnesområdet till det andra, och jag tror aldrig att det kan bli en 50–50-situation. Från moderat håll tycker vi att detta inte bör vara ett mål i sig. Det är betydligt viktigare att man tänker på att på olika sätt hjälpa de kvinnliga studerande som nu finns i utbildningssystemet. Mycket görs, men ännu mera kan definitivt göras.

Antalet kvinnliga studerande på framför allt de samhällsvetenskapliga fakulteterna har ökat mycket starkt under senare år. När jag själv läste förekom det bara en kvinna på trebetygsseminariet, och senare på lic.-seminariet var det ingen. I dagsläget finns det på den institution som jag hörde till en klar majoritet av kvinnor. Inom de närmaste åren kommer alltså majoriteten av dem som disputerar att bestå av kvinnor. Jag tycker att det är en mycket bra och vällovlig utveckling.

Men det finns ett ytterligare problem, och det borde Margitta Edgren ha funderat litet kring. Kvinnor väntar ofta med att skaffa barn tills de har disputerat. Det gör att de sedan får ett uppehåll i sitt arbete. De kan inte arbeta lika intensivt som männen. Det innebär att de tappar i meritvärdering, och det är ett allvarligt bekymmer. Hur skall man lösa det problemet? Har Margitta Edgren någon bra lösning för de kvinnliga forskarstuderandena? Jag tror att många av de problem som i dagsläget finns på institutionerna hänger på några få viktiga år för kvinnorna i meriteringen.

Anf. 39 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag helt avvisar Rune Rydén något nedlåtande attityd till kvinnor inom högskolan. Han säger att man skall hjälpa dem. De behöver ingen hjälp, utan vad de behöver är en rättvis behandling och att de blir bedömda utifrån sina egna meriter och inte utifrån andra subjektiva meriter. Det borde Rune Rydén ha lärt sig efter den utredning som de två medicinforskarna presenterade där det visades att kvinnor bedöms annorlunda än män. Män som hade kontakt med någon i bedömargruppen fick tjänsterna. Denna utredning är helt vetenskaplig. Den är t.o.m. publicerad utomlands, t.ex. i Science och The Economist under titeln *Shamefull*. Kvinnor behöver inte hjälpas, med de skall ha en rättvis behandling på samma sätt som män. Vi skall inte tro att det akademiska systemet automatiskt är något helt objektivt system. Självfallet är det precis som alla andra system också subjektivt. Det är detta som vi måste inse och göra någonting åt.

För min del är det viktigt med fler kvinnor i forskarsystemet och även fler kvinnor på de högsta nivåerna. Det handlar om att ta till vara de resurser som finns. Utifrån Rune Rydén diskussion är män i Sverige begåvade, intellektuella och intelligenta medan kvinnor inte är det. Det är ju slutsatsen om det bara är 8 % kvinnor som kan nå de allra högsta toppar-

na när mer än hälften av dem som påbörjar en högskoleutbildning består av kvinnor.

För mig är det jämställdhet när män och kvinnor finns inom alla ämnen med sina respektive erfarenheter och olika sätt att fundera så att de får brottas, slåss och diskutera. I det mötet händer någonting som jag menar är kvalitet.

Anf. 40 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Om det skulle vara så som Margitta Edgren sade i sitt inlägg när det gäller min allmänna syn på kvinnor i universitetsvärlden borde jag sätta mig ned och skämmas. Jag känner inte alls igen mig i Margitta Edgrens referat.

Jag tog från mina egna erfarenheter upp ett problem som jag har sett i universitetsvärlden och som jag tycker är utomordentligt bekymmersamt och allvarligt. Jag vet att också många andra universitetsmänniskor har berört det problemet från tid till annan. Jag hade den förhoppningen att vi skulle kunna föra en saklig diskussion om det problemet och finna lämpliga lösningar på det. Men jag har inte fått något sådant svar från Margitta Edgren, utan i stället gjorde hon ett generalangrepp på uppfattningar som jag inte alls har. Därför tänker jag inte föra den här debatten längre.

Anf. 41 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Herr talman! Nej, det är väl enklast så. Jag försökte bara visa att det ordval som Rune Rydén hade om att man skulle "hjälpa" kvinnliga studenter utlöser den här typen av funderingar inte minst hos många kvinnor och hos mig själv. Rune Rydén bad alltså om detta.

Det måste till en förändring för att man skall kunna skapa positiva cirklar som leder till fler kvinnliga lärare, handledare, gästforskare, lektorer, forskarassistenter, postdok-stipendiater, sakkunniga och professorer som förebilder och mentorer för andra kvinnor inom den akademiska världen. Det grundläggande för att lyckas att skapa en sådan här positiv uppåtspiral är att stimulera fler kvinnliga studenter att fortsätta med doktorandstudier och satsa på en egen forskarkarriär. En del i detta är också att dessa kvinnor har en säker och trygg anställning som doktorand. Det är a och o.

Sedan, Rune Rydén, är det ju inte bara kvinnor som har barn. Män har också barn. Man skall kanske fundera litet kring den arbetsfördelning som finns i dag i samhället om det finns någonting som kan göras för att förändra denna, så att det blir möjligt för både män och kvinnor att vara föräldrar och samtidigt forskare och aktörer i det system som Rune Rydén och jag är så angelägna om att utveckla kvaliteten på.

Anf. 42 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Vänsterpartiets utgångspunkt när vi har behandlat frågan om högskolans ledning, lärare och organisation har varit följande: Vi vill bryta den rådande hierarkiska struktur som finns på högskolorna. Vi vill sprida makten och utveckla högskolan mot en verklig decentralisering. Vi vill också öka samhällsanknytningen och skapa en större öppenhet. Vi vill uppvärdera det pedagogiska arbetet, få en flexiblare befattningsstruktur som löser problemet med att samma person har det yttersta ansvaret

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

för såväl undervisning som forskning och administration. Och vi vill bryta den traditionella mansdominansen och mönstret med mäns överordning och kvinnors underordning, vilket får till följd att kvinnorna fortfarande diskrimineras vid antagning och tjänstetillsättning. Tack, Margitta Edgren, för ditt replikskifte med Rune Rydén!

Detta är skälen till att vi i de avgörande delarna stöder regeringens förslag.

Vi tycker att förslaget ger möjlighet både till en modernisering och en effektivisering av högskolan, denna i vissa sammanhang något trögrörliga institution.

Själv är jag övertygad om att den verkliga förändringspotentialen finns hos studenterna. Det är därför självklart för oss att studentinflytandet måste förstärkas. Vi menar att det är ett viktigt steg i arbetet med att säkra kvaliteten på högskolorna. Vi vill förstärka studenternas inflytande i de formella beslutande organen. Men vi menar att det är ännu viktigare att studenterna får möjlighet att vara med i de organ som bereder ärenden, och det på alla nivåer. I realiteten vet vi ju alla att det är där de avgörande besluten egentligen fattas.

Eftersom vi också lägger stor vikt vid kursutvärdering som pedagogisk merit, menar vi också att varje kurs på högskolan skall utvärderas och att utvärderingarna skall ske i samarbete mellan studenter och lärare. Studenterna måste också få ett rejält inflytande över valet av arbetsätt och arbetsformer och även aktivt delta i diskussionerna om examinationernas form och innehåll.

Vi är glada över att vi faktiskt har fått gehör för våra önskemål och att utskottet nu föreslår ett tillkännagivande om en översyn av studentinflytandet på alla nivåer som också innefattar utvärderingar samt att studentrepresentationerna i högskolestyrelserna kommer att öka. Vi ser det som ett steg i rätt i riktning i arbetet med att demokratisera och modernisera högskolan.

Men detta har fått konsekvenser för vårt ställningstagande när det gäller frågan om valförsamlingen skall vara obligatorisk eller inte. I en öppnare och mer transparent organisation finns det skäl för att ge högskolestyrelserna möjlighet att själva välja formen för hur samrådet med studenter, lärare och övriga anställda skall gå till. Av egen erfarenhet vet jag att valförsamlingen inte är en fullgod garanti för olika gruppers inflytande. Den kan faktiskt i vissa fall ha en rent konserverande effekt.

Sedan är det ju så, som Andreas Carlgren mycket riktigt påpekade, att förhållandena på de olika högskolorna varierar mycket. Dessutom vill jag säga att decentraliseringen är en mycket viktig tanke även för oss. Vi tycker att mångfald är bättre än enfald.

Vi har därför ändrat oss och är beredda att pröva att ge högskolestyrelserna möjlighet att själva välja former för samrådet. Själv tror jag att det är sannolikt att valförsamlingen kommer att bibehållas på många universitet och högskolor. Jag vill också markera att vi kommer att följa den här frågan mycket noggrant.

Då det gäller den pedagogiska kompetensen hos lärarna är vi nu nöjda med den skrivning som finns i betänkandet. Där slås det fast att det i varje årsredovisning skall framgå både omfattningen och inriktningen av det pedagogiska utvecklingsarbetet och det antal lärare som deltar i kurser i pedagogik och genusteori. Det tycker vi är bra. Men vi tycker också

att det är viktigt att lärarna får kunskaper i samtalsmetodik för att de skall kunna fungera bättre som handledare och också att de vet vilka olika examinationsformer som kan tänkas finnas och vilka följder de får.

Nu avvaktar vi för vår del Högskoleverkets utvärdering av lärarnas fortbildning och vidareutbildningen. Vi är beredda att återkomma med krav på en obligatorisk längre pedagogisk utbildning om utvärderingen visar att det finns ett stort behov av det.

Ytterligare motiv för det ställningstagandet är att åldersfördelningen, som tidigare har påpekats, bland universitetslärarna är mycket sned. Vi har alltså stora pensionsavgångar att vänta under de närmaste åren samtidigt som högskolan kraftigt expanderar. Jag instämmer med dem som tidigare har uttryckt rädsla för att vi kommer att få brist på kvalificerade lärare inom en snar framtid.

Till sist vill jag kommentera frågan om lärarnas bisysslor. I flera rapporter har Riksrevisionsverket pekat på att bestämmelserna när det gäller bisysslor är tämligen okända på högskolorna och att de inte heller efterlevs. Vi har i ett motionsyrkande lyft fram frågan om hur en reglering av lärarnas engagemang i uppdragsutbildning skulle kunna utformas.

Om man läser utskottets betänkande kan man se att utskottet har den uppfattningen att uppdragsutbildningen inte får tillåtas att dra bort de bästa lärarna från den reguljära undervisningen och att det är särskilt viktigt att beakta detta då det råder brist på kvalificerade lärare, och man kan dra den slutsatsen att det faktiskt gör det i dag. Sedan säger utskottet att man tycker att det självklart att högskolorna prioriterar den utbildning som staten gett dem i uppdrag att bedriva. Det tycker jag också. Det låter jättebra, men verkligheten ser faktiskt helt annorlunda ut på många håll. Det drabbar studenterna i form av försämrad kvalitet på vissa grundutbildningar. Jag skulle vilja säga som Henrik Tikkanen: Ibland gäller det inte att varken se bakåt eller framåt, utan det gäller faktiskt att se upp.

Vi tycker också att regeringens förslag behöver kompletteras med åtgärder för att stimulera rörligheten hos lärare och forskare. Flera internationella bedömare har visat på att rörligheten är mycket låg i Sverige. Jag tror att en ökad rörlighet skulle vitalisera en del institutioner där livet annars lätt får en karaktär av vilohem.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 11 under mom. 20, 22 och 26. Mom. 26 handlar om villkoren för små fakulteter och forskningsområden. Det finns farhågor för att dessa kommer att förändras i den nya organisationen med indelning i större vetenskapsområden. Vi har därför föreslagit att man gör en särskild uppföljning som belyser hur reformen kommer att slå just mot de små fakulteterna.

Anf. 43 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Universiteten och högskolorna har haft en hård centralstyrning under en mycket lång tid. Det började på 60-talet och räckte fram till den förra mandatperioden. Då ändrade den förra regeringen situationen och gav högskolor och universitet en mycket hög grad av självständighet. Tyvärr genomfördes den här reformen litet för snabbt. Högskolorna och universiteten fick inga förändringar i sina organisationsformer så att de på ett smidigt sätt kunde utnyttja den vunna friheten.

Jag har tidigare riktat den anmärkningen till den förre utbildningsministern att han i sin iver att släppa fåglarna fria ställde ut burarna men

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

glömde att öppna dörrarna. Nu kommer det ett förslag från den nuvarande regeringen om att öppna dörrarna. Det är bra och välkommet, men det kommer litet sent. Universitet och högskolor har problem som har permanentats under väntetiden och delvis vuxit.

De allvarligaste problemen i dag är den svaga ledningsorganisationen, en relativt klumpig organisation, liten rörlighet bland forskare och lärare, svårgenomskådliga och svaga rutiner för fördelning av resurser till fakulteter och institutioner, en låg kompetens, inte minst när det gäller den pedagogiska skickligheten hos stora delar av lärargrupperna, och en bristande jämställdhet i utbildningen. Detta fördröjer utvecklingen till en jämn fördelning av kvinnor och män bland lärare och forskare. Det ser vi inte minst i den sneda fördelningen när det gäller professorerna.

Propositionen innebär förbättringar av situationen i flera avseenden. När det gäller högskolans ledning är de föreslagna förändringarna i högskolans styrelse och dess uppdrag ett steg mot en starkare och mer aktionsförmögen styrelse. Rektor får en ställning som mer liknar en verkställande direktör i ett företag. Det bör kunna leda till ett mer aktivt ledarskap från rektorsämbetet.

Förslaget är alltså väl värt att pröva. Vi i Miljöpartiet föreslår att Högskoleverket får i uppdrag att följa upp och utvärdera den här förändringen samt avge rapport tre år efter det att den nya organisationen har genomförts.

Man kan ställa sig litet undrande inför vissa delar av förslaget när det gäller ledningsorganisationen. En detalj är t.ex. varför rektor skall utses av regeringen och inte av styrelsen. Det är en ganska ovanlig konstruktion, åtminstone inom företagsvärlden. Det hade väl varit naturligare att rektor var ansvarig inför sin styrelse, precis som en vd är det. Den relationen har vissa värdefulla funktioner som jag tror att man skulle ha utnyttjat bättre om man hade låtit styrelsen tillsätta rektor, naturligtvis efter en ordentlig demokratisk valprocedur inom universitetet.

Ett annat problem med regeringens förslag om högskolans ledning, som verkligen inte är någon detalj, är att man har förbisett frågan om studentinflytande. Det här förefaller naturligtvis underligt med tanke på att vi under det senaste decenniet har genomfört en så tydlig ökning av elevinflytandet i grundskolan och gymnasiet. Det finns ju numera möjlighet att ha en skolstyrelse i gymnasiet med elevmajoritet.

Det gör ett underligt intryck och det har uppmärksamats av utbildningsutskottet. Miljöpartiet står naturligtvis bakom skrivningarna där. Vi vill betona att det är viktigt att man verkligen kompletterar förslaget på den här punkten snarast möjligt. Studentinflytandet skall naturligtvis också gälla rakt över alla beslutande organ och de beredande organen.

Miljöpartiet har föreslagit att styrelsen skall ha en annorlunda sammansättning. Vi tycker att de tre grupper som finns, allmänföreträdarna, lärarna och studenterna, skall vara representerade i samma proportion. De skall alltså ha en tredjedel av platserna var, varvid rektor skall ingå som ledamot i lärargruppen.

Regeringen föreslår också en ändring i befordringsgången för lärare. En lektor som uppfyller behörighetskraven för anställning som professor skall t.ex. kunna få sin anställning ändrad till anställning som professor. Behörighetsgrund och meritvärdering för anställning skall också breddas.

Det här förslaget har naturligtvis hälsats med glädje från fackligt håll. Jag är inte säker på att den glädjen kommer att bestå så länge. Man kan gissa, på goda grunder om man tittar på årets budget, att det inte kommer att komma några tillskott till universitet och högskolor som gör att det går att behålla den lönenivå som finns. Kostnaden för att ändra anställningsformen från lektor till professor är avsevärd, om inte professorernas arbetsvillkor väsentligen försämras. Man räknar med en kostnad på 1,2 miljoner per professor. Lektorsanställningarna är betydligt billigare.

Det här förslaget kan emellertid leda till en bättre ansvarsfördelning vid högskolorna och bidra till en kvalitetshöjning i verksamheten. Det är också naturligt att man har den här formen av karriär inom högskolan.

Men det innebär också, som jag tror Margitta Edgren påpekade, att vi får en sämre rörlighet. Vi har redan en dålig rörlighet. Det är ett av de största problemen inom universitet och högskola. Lärare och forskare sitter kvar på det universitet där man en gång började sina studier, och man sitter där ofta livet ut. Det här är naturligtvis en fullständigt orimlig situation just på universitet och högskola, där dynamiken måste vara mycket kraftig.

Vi har föreslagit att rörligheten ökas genom att det införs tidsbegränsade anställningar av visstidsförordnande för många tjänster. Man kan ha t.ex. högst sex år och sedan ha möjlighet till vidare anställning i treårsperioder. Det skulle bryta låsningen och göra det möjligt för yngre studerande att komma åt de tjänster som finns inom universitetet.

Det skulle också göra det möjligt att snabba upp jämställdhetsarbetet och få in kvinnor på tjänsterna. Det behöver inte ta 156 år om vi bara får en rörlighet så att de kvinnor som redan finns inne i systemet också kan få de tjänster som de så väl är värda. Högskolans tredje uppdrag, öppenhet och ökad samverkan med samhället i övrigt, kräver ju att lärare och forskare kan flytta sig litet då och då. Det kräver t.ex. att de kan jobba på ett företag en tid och sedan komma tillbaka till universitetet.

Jämställdhetsfrågorna har tagits upp i propositionen, och regeringen fortsätter alltså det påbörjade arbetet med att ivrigt och ihärdigt agera för att vi skall få en ökad jämställdhet. Miljöpartiet har hela tiden ställt sig tveksamt till de metoder man har valt. Vi var tveksamma redan till de 30 kvinnliga professurerna.

Nu kommer det ett förslag från regeringen om att man skall ha rekryteringsmål. Det är ett något finare ord för renodlad kvotering av professorstjänsterna. Dessutom har man sagt att om inte de rekryteringsmål som varje högskola och universitet skall få uppfylls skall man kunna dra in anslagen eller hålla dem inne tills de uppsatta målen verkligen uppnås.

Att skramla med sanktionsvapen i sådana här sammanhang ställer sig Miljöpartiet avvisande till. Dessutom tycker vi att underlaget för kvoteringen inte är bra. Det är orimligt att som underlag för beräkningen av kvoterna ta andelen kvinnor respektive män som finns inom lektorsjäns-terna på universitet och högskolor. Det handlar om urvalsförfarande i små grupper, och det leder direkt till skevheter. Använder man den här principen får man som ett brev på posten ganska kraftiga kvalitetssänkningar.

Vi i Miljöpartiet anser att det här sättet att agera innebär att man angriper symtomen, inte orsakerna till den sneda könsfördelningen av professorstjänster och lektorstjänster. Jämställdhet måste handla om lika möjligheter för kvinnor och män i lärar- och forskarkarriären. Miljöpar-

*Fel! Okänt
växelargument.*

tiet har i andra sammanhang föreslagit en lång rad nödvändiga förändringar av utbildningen på universitet och högskolor för att åstadkomma det. Jag skall inte gå in på dem. Men låt mig ta ett exempel eftersom det nämns i regeringens proposition.

Det gäller meriteringstiden för anställningen som forskarassistent. Det står i propositionen att regeringen gör bedömningen att meriteringsbegränsningen skall behållas, dvs. fem år efter det att man har disputerat får man räkna meriterna för anställning av forskarassistent.

Många kvinnor i forskarutbildningen väntar med att skaffa barn tills man har disputerat. Det kan vara en god familjeplanering. Sedan är det dags, när man har fått sin doktorshatt, att vara hemma ett år med barnen. Det är utan tvekan fortfarande kvinnorna som ägnar mest tid och intresse åt barnen när de är mycket små. Kvinnan får alltså direkt ett underläge på ett till två år i meriteringen till forskarassistenttjänsterna. Forskarassistenttjänsten är den enda tjänst vid våra universitet och högskolor som finns att välja på i karriärstegen. Det är alltså helt enkelt en tydlig och mycket allvarlig kvinnofälla som har byggts in.

Det förvånar mig litet grand att utbildningsministern inte har uppmärksammat det här. Dessutom står det i strid med regeringens uttalade önskan att man skall ha större samverkan med näringslivet. Det vore alldeles utmärkt om den nyblivne doktorn kunde ge sig ut på ett företag, jobba några år och sedan komma tillbaka och fortsätta sin karriär med vunna erfarenheter. Men då är han rätt chanslös, eftersom meritering räknas bara under de fem första åren efter doktorsexamen.

Jag skulle också vilja säga någonting om de nya kraven för anställning. Några har blivit upprörda över att man har släppt kravet på disputation för lektorsanställning, liksom över att man har breddat kraven så att även annan yrkesskicklighet räknas som meritering.

Vi i Miljöpartiet ser det här som ett uttryck för en vilja att bredda lärarkårens kompetens och öppna universiteten mot omvärlden så att annan yrkesskicklighet som man t.ex. fått i ett företag skall kunna räknas. Vi tycker att det är bra. Vi tror att det här systemet kan prövas och att det ligger i högskolornas eget intresse att inte släppa in icke-kompetent personal.

När det gäller lärarrekryteringen är problemet inte alls det här utan ett helt annat, nämligen att det saknas kompetenta personer att anställa. Det råder en skriande brist på personer att anställa, och det är den bristen som man på olika sätt måste försöka åtgärda.

Vad till sist gäller medel till forskning och forskarutbildning har från regeringens sida föreslagits att man skall lämna den gamla fakultetsindelningen i anslagsförfarandet och i stället fördela anslagen efter vetenskapsområden. Det innebär att man gjort en anpassning till forskningsrådets struktur, och det är utmärkt. Då kommer pengarna åtminstone sektorsvis på samma sätt från statsbudgeten direkt till universitet och högskolor respektive från forskningsråden.

Däremot permanentar man de gamla svårigheterna vad gäller tvärvetenskaplig forskning mellan ämnen som ligger inom olika vetenskapsområden. Därför har Miljöpartiet föreslagit att ledningen vid ett universitet eller en högskola skall ha rätt att innehålla medel, t.ex. 2 % eller däromkring, för fördelning i efterhand till tvärvetenskaplig forskning som berör

två olika vetenskapsområden. Det är såvitt jag kan se egentligen inte möjligt att göra detta i dagsläget.

Mot den här bakgrunden yrkar jag bifall till reservation 5 under mom. 27 och till reservation 8 under mom. 12.

Anf. 44 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Styrningen av de statliga universiteten och högskolorna har genomgått väldigt stora förändringar de senaste åren, och nu är det dags igen. Den här gången handlar det, som alla de som lyssnat på debatten har förstått, om högskolans ledning, lärare och organisation. Jag tror också att det är viktigt att det hela tiden pågår en sådan här process.

Till vissa förslag i propositionen är vi kristdemokrater positiva, t.ex. till regeländringen som underlättar anställning av lektorer och professorer. Den är välkommen.

Vi tycker också att det är positivt att regeringen understryker den pedagogiska skickligheten vid prövning av anställningsbehörighet och att jämställdheten i lärarkåren uppmärksammas.

Alla partier i utskottet har varit eniga om att studenternas inflytande behöver förbättras och anser att de två platser studenterna är garanterade i styrelsen i dag bör utökas till tre. Dessutom begär utskottet, som flera talare redan har sagt, en utvärdering av studentinflytandet på alla nivåer i högskolan. Det känns som ett fall framåt på ett mycket viktigt område.

Högskolestyrelsen skall ju representera alla skolans viktiga intressenter. Rektor, lärare, studenter och samhällsföreträdare är självskrivna företrädare i en högskolestyrelse, och ingen av grupperna får ha egen majoritet.

När det gäller vilka som skall påverka sammansättningen av styrelserna anser majoriteten här i kammaren att högskolan inte bör ha något inflytande över nomineringen av ledamöter till styrelsen. I propositionen skriver regeringen: "Universitet och högskolor är statliga myndigheter. De karaktäriseras också i betydande grad av internt, delvis kollegialt självstyre. Detta är en viktig utgångspunkt för förslagen i denna proposition."

Jag får inte det här att riktigt gå ihop. Om man värnar om det kollegiala inflytandet, borde högskolorna åtminstone få medverka vid nomineringen av styrelseledamöter. Vi anser inte heller att det finns någon anledning att ta bort de kriterier för dem som skall ingå i högskolestyrelsen som i dag finns inskrivna i högskolelagen. Även om det borde vara en självklarhet att dessa personer skall ha ett personligt engagemang för högskolans utveckling och att de skall vara väl förtrodda med områden som har anknytning till högskolans eget verksamhetsområde, kan det finnas anledning att klart uttrycka det i lagen, och det borde få stå kvar där.

Regeringen skall enligt förslaget inte bara utse rektor utan också ordförande i styrelsen, och det skall vara en person som inte är anställd vid högskolan. Det senare håller vi med om, men vi anser att högskolan själv borde få utse ordföranden. I ett system där regeringen utser styrelseordförande, som i sin tur lämnar förslag till regeringen inför rektorstillsättning, är risken stor för att den politiska styrningen av högskolornas verksamhet och inriktning ökar. Det kan leda till att villkoren för självständig forskning och högre utbildning äventyras på sikt. Det system som vi

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

kristdemokrater skulle vilja se är alltså en styrelseordförande som hämtas utanför högskolan men utses av högskolan själv. Ordföranden skall tillsammans med styrelsen komma med förslag till rektor efter att först ha hört lärarna, de anställda och studenterna vid lärosätet i en demokratisk process.

Den som har kompetens för att vara professor skall nu få möjlighet att anställas som sådan. Det är bra att betydligt fler inom lärarkåren får möjlighet att avancera. Även adjunkternas befordringsmöjligheter borde ha setts över i detta sammanhang. Mindre bra är att, samtidigt och kanske av nöden, professorernas möjlighet att bedriva sin verksamhet urholkas. Vi motsätter oss att professorernas möjlighet till en sabbatstermin för att ägna sig åt den egna forskningen försvinner. Eftersom samtidigt mer tid nu skall läggas på undervisning, kan det bli svårt att få tillräcklig tid för forskningsverksamheten. Det ena diket är lika dåligt som det andra.

Undervisningen är en viktig del av professorstjänsten. Vi kristdemokrater har länge betonat pedagogikens betydelse för undervisningen och är därför positiva till att pedagogiska meriter skall ges större tyngd vid anställning av professorer. Högskollärares skicklighet kan inte mätas bara utifrån deras sakkunskap och vetenskapliga kompetens. Förmågan att skapa en bra studentkontakt, att på ett bra sätt förmedla sina kunskaper och att vägleda studenterna i studierna är lika viktig. Därför anser vi att det är rimligt att högskollärare vidareutbildas i pedagogik även efter det att de har trätt i tjänst.

Vi motsätter oss också förslaget att en högskola i fortsättningen skall kunna anställa professorer utan tillstånd och kvalitetsgranskning från Högskoleverket. Den kvalitetskontroll som garanteras i dag försvinner helt. När antalet professorer på mycket kort tid ökar så kraftigt som nu är tänkt är kvalitetskontrollen av de forsknings- och utbildningsområden som berörs särskilt viktig.

Det ligger också en motsägelse i att en kvalitetsprövning anses behövas innan högskolan tilldelas ett vetenskapsområde men inte innan en professor anställs. I praktiken kan det leda till den något märkliga situationen att en högskola har en professor men inte har rätt att examinera doktorander.

Slutligen, fru talman, några ord om jämställdheten. De som leder undervisning, forskning och institutioner har ett stort ansvar när det gäller att skapa en miljö som ger likvärdiga villkor för kvinnor och män. Fortfarande är det ofta så att mannen utgör norm och att utbildningen därför inte är uppbyggd så att den passar både kvinnor och män lika bra.

En bättre könsfördelning inom lärarkåren är viktig ur jämställdhetsaspekt, inte minst när det gäller möjligheten för både kvinnor och män att identifiera sig med och få förebilder bland lärarna. Därför stöder vi förslaget om rekryteringsmål både på nationell nivå och för de enskilda lärosätena. Vi tror att målen i sig kommer att leda till en ökad medvetenhet, att jämförelser mellan olika lärosäten kommer att göras när det gäller hur man klarar att uppnå målen. Det är en möjlighet för regeringen att konkret följa upp och påpeka eventuella brister när det gäller måluppfyllelsen.

Detta anser vi är fullt tillräckligt. Att ta till storsläggan och hota med att blockera medel för dem som inte omedelbart uppnår målen avvisar vi. Vi tror att det är rent kontraproduktivt i det här sammanhanget.

Den allra viktigaste åtgärden för att främja jämställdheten är, som flera har varit inne på, att undanröja de formella men också de informella hinder som i dag begränsar kvinnors möjligheter. Att vid anställande av forskarassistent ge dispens för tid som har ägnats åt föräldraledighet är ett exempel. Att se över meritvärderingssystemet är ett annat.

Jag yrkar bifall till reservation 4 under mom. 4 och till reservation 7.

Anf. 45 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Låt mig inleda med att konstatera att det råder en viss distans mellan Centerpartiet å den ena sidan och Moderaterna å den andra i synen på en av våra allra viktigaste framtidsfrågor, nämligen hur vi skall kunna hävda och utveckla Sveriges ställning som kunskapsnation.

Dagens förestående beslut om högskolans ledning, lärare och organisation är ytterligare viktiga milstolpar i det omfattande reformarbete som under de senaste tio åren präglat den svenska högskolevärlden. Den kraftiga utbyggnaden av grundutbildningen åtföljs av viktiga strukturförändringar innefattande en modernare organisation, större frihet för de enskilda högskolorna samt ökat inflytande för högskolornas styrelser och uppdragsgivare.

I detta sammanhang bör inte minst en förstärkning av studenternas inflytande på olika nivåer inom högskolan uppmärksammas. Det är mycket glädjande att vi har kunnat nå en sådan fullständig uppslutning. Det är inte bara det förhållandet att studenterna i fortsättningen skall ha minst tre ledamöter i styrelsen. Vad som är kanske ännu viktigare är att studenterna skall ha ett ökat inflytande på de beredande nivåerna när det gäller exempelvis så viktiga frågor som kvalitetssäkring och utvärdering av utbildningen.

Jag vill också här understryka att det på många andra väsentliga punkter finns en bred samsyn i dessa beslut. Det finns en stark uppslutning kring behovet av reformer som öppnar den tidigare i många avseenden alltför slutna högskolevärlden mot det omgivande samhället i allmänhet och inte minst mot dagens och framtidens arbetsmarknad.

Att dagens reformer har en stark förankring inte bara här i riksdagen utan också på de enskilda universiteten och högskolorna kom bl.a. klart till uttryck vid den högskolekonferens som regeringen anordnade tidigare i år med stort deltagande av styrelseledamöter och rektorer från landets samtliga högskolor.

Men även på detta område har regeln om samsynen sina undantag. Det stora undantaget är inte oväntat Moderaterna. Det som trots på flera punkter nyanserade resonemang mest präglar de moderata reservationerna till dagens betänkande är partiets fortsatta kampanj mot de mindre och medelstora högskolorna, som ju som bekant i den moderata terminologin lanseras under begreppet "bygdehögskolor".

Jag skall återkomma till detta, men jag skall börja med att kommentera några andra reservationer.

I reservation 1 hävdar Moderaterna att själva myndighetsformen utgör en hämsko på högskolornas möjligheter att i större utsträckning själva få utforma sin verksamhet. Moderaternas aversion mot begreppet myndighet förefaller inte helt kristallklar. Enligt regeringsformen finns det två kategorier som har rätt att fatta beslut på statens vägnar: domstolar och myndigheter. Med begreppet myndighet sägs således inget annat än att det rör

*Fel! Okänt
växelargument.*

sig om ett statligt organ som har rätt att fatta egna beslut och som inte är en domstol.

Varken utredningen RUT-93 eller Förvaltningspolitiska kommissionen har ifrågasatt att universitet och högskolor skall vara statliga. Vad det handlar om är således vilka regler som skall gälla för dem som statliga organ. Att beteckna dem som myndigheter innebär i grunden ingenting annat än att markera att de har rätt att självständigt fatta beslut på statens vägnar. Vad som närmare skall gälla för dem kan utformas utifrån den verksamhet som universitet och högskolor bedriver. Så har också skett.

Universitet och högskolor är således i många avseenden undantagna från generella föreskrifter i förvaltningslagen. I stället ges särskilda föreskrifter i högskolelag och högskoleförordning. Vissa generella regler, t.ex. om offentlighet och sekretess, gäller också för universitet och högskolor, vilket självfallet är högst rimligt med hänsyn till att det handlar om en skattefinansierad verksamhet.

Vad gäller kriterier för att utse ledamöter i högskolestyrelser görs här flera viktiga förtydliganden. Föreskriften i högskolelagen om att regeringen vid utseende av ledamöter i en högskolestyrelse bör välja personer med bakgrund som är av betydelse för högskolans utbildnings- och forskningsuppdrag är närmast en truism. Ingen regering vill självfallet utse styrelseledamöter som inte har en sådan bakgrund att de har insikt om och förståelse för högskolans verksamhet. Det behöver därför inte göras några ytterligare skrivningar om den självklarheten.

Moderaternas och Kristdemokraternas tal om risker för partipolitisering av högskolestyrelserna i allmänhet och ordförandeuppdraget i synnerhet är minst sagt ogrundat. Vad det handlar om är att tydliggöra högskolestyrelsernas ansvar och stärka deras roll när det gäller mer långsiktiga och strategiska frågor. Det är den ena sidan. Den andra är rektors ansvar för den operativa verksamheten. Det förefaller som att det finns en stor uppslutning också på detta område. Därför är de misstänklighetsgränder som nu görs bl.a. från Moderaternas sida förvånande.

Det är mot denna bakgrund logiskt att såväl styrelsens ordförande som rektor utses av regeringen liksom att ordföranden är en person som inte har någon anställning vid den högskola som uppdraget avser. Synsättet att regeringen inte skulle kunna utse även rektor är något märkligt. Rektor är en myndighetschef. Alla andra myndighetschefer utses av regeringen. Därför finns ingen anledning att göra något undantag eller att det skall gälla särskilda regler i detta avseende för universitet och högskolor.

Trots allmänna deklarationer om behovet av fler professorer avvisar Moderaterna förslaget att tillvidareanställd lektor skall kunna beföras till professor. Propositionens grundsyn är att tjänsteorganisationen i sig inte skall vara styrande för fördelningen av arbetsuppgifter mellan olika anställda vid universitet och högskolor. Den är som på andra arbetsplatser ett system av befattningar som ger uttryck för de enskildas kompetens och meriter, och därmed också grad av självständighet i arbetet. Fördelningen av arbetsuppgifter inom utbildning och forskning är givetvis en fråga för den lokala ledningen vid respektive högskola. Nuvarande avtal kommer att omförhandlas, vilket också är självklart, med utgångspunkt från detta.

Vad gäller finansieringen, som Moderaterna bekymrar sig för, borde det inte vara obekant – om man förslagsvis tar sig en titt i budgetproposit-

ionen – att universitet och högskolor nu tillförs nya ökade resurser med i storleksordningen drygt en halv miljard, om vi tittar på statsanslagen. Om man menar allvar med talet om ökad frihet för universitet och högskolor borde det också gälla fördelningen av resurser. Då är det rätt så logiskt att tänka sig att man tar en del av det ökade utrymmet i anspråk för dessa uppgifter och rekryteringar för att få fler professorstjänster, vilket alla i övrigt är överens om att vi måste ha vid de svenska universiteten och högskolorna.

När det gäller rekryteringsmål avseende könsfördelningen bland lärarna vore det självfallet önskvärt att inte behöva tillgripa den typen av åtgärder som vi nu inför en kall verklighet måste vidta. Alla borde vid det här laget känna till hur verkligheten ser ut och alla de tappra strävanden som gjorts för att klara av det här med morot och på frivillighetens väg. Men inga aldrig så välment och allmänt hållna deklarationer om behovet av fler kvinnor i forskarkarriären har hjälpt.

Universitet och högskolor har förblivit det gamla manssamhällets sista utpost. Det är mot den bakgrunden principen att vissa sanktionsmöjligheter skall kunna tillämpas om man inte uppfyller rekryteringsmålen skall ses. I detta sammanhang kan det var värt att påpeka att såväl Högskollärarutredningen som JÄST-gruppen, den särskilda jämställdhetsgruppen, ställt sig bakom tanken att lärosätenas förmåga att uppfylla rekryteringsmål skall tillmätas betydelse vid statsmakternas resursfördelning.

Så kommer vi då tillbaka till Moderaternas närmast perenna misstro mot de mindre och medelstora högskolorna. Deras förmåga att upprätthålla hög kvalitet i verksamheten ifrågasätts på nytt – i det här fallet genom att man säger nej till möjligheterna för de mindre och medelstora högskolorna att påbörja forskarutbildning i syfte att producera egna lärare. Hur skall man kunna utveckla och ytterligare stärka de mindre och medelstora högskolorna om man inte ger dem denna möjlighet? Jag ser en klar skiljelinje. Moderaterna är fast i en gammal syn på utbildning och forskning.

Det är ett bakåtblickande. Till flydda tider återgår Moderaternas tanke så gärna. Moderaterna säger att man är ett framtidsparti, men i praktisk handling hänger man på det viktigaste området – Sveriges möjligheter att hävda sig som kunskapsnation – inte med i utvecklingen. Det är bara att notera detta, även om det är ett tragiskt konstaterande.

Få områden torde ha så omfattande system för kvalitetsprövning och så starka egna normer när det gäller verksamhetens kvalitet som forskning och forskarutbildning. Det finns därför ingen anledning att tro att disputationer skulle göras lättare och att doktorsavhandlingar som inte håller måttet skulle släppas igenom vid nya enheter. Reservanterna visar i själva verket stark misstro också mot alla dem som kommer att fungera som opponenter och sitta i betygsnämnden.

I det här sammanhanget måste man komma ihåg att också forskningsmiljöerna vid universiteten och de s.k. större högskolorna eller fackhögskolorna ofta är synnerligen små. Det finns många små institutioner i Lund. Det finns många små institutioner i Uppsala. Lärosätena må vara stora, men de består av många små institutioner. Flera av dem är definitivt inte större än de forskningsmiljöer som kommer att etableras, som redan är på väg att göra det, vid de mindre och medelstora högskolorna.

Prot. 1997/98:17

22 oktober

*Hörsalens ledning,
Högskolemyndigheten
Högskolemyndigheten*

Då är min fråga: Vill reservanterna ha ett generellt förbud mot institutioner under en viss storlek? Eller vill man tillbaka till 60-talet när regeringen beslutade om indelningen i institutioner? Själv tror jag inte på någotdera. Här måste vi kunna lita på att de som är verksamma vid universitet och högskolor också är engagerade i att få verksamhet med bra resultat. Det var för övrigt också utifrån ett sådant förtroende som den borgerliga regeringen 1993 decentraliserade en rad frågor till universitet och högskolor – en decentralisering som nu uppenbarligen är försedd med den obotfärdiges många förhinder.

Till sist har jag några korta kommentarer till reservationerna 8 och 12 om tidsbegränsning av anställning som lärare respektive indelning i vetenskapsområden. Vad gäller tidsbegränsning av anställning som lärare har reservanterna uppenbarligen anfäktats av den skola som lever efter den förlegade normen att hungriga vargar jagar bäst. Vi anser för vår del i stället att rimlig anställningstrygghet ger integritet och arbetsro, något som är viktigt för att man skall kunna arbeta konstruktivt inom såväl forskning som utbildning.

Indelningen i fyra vetenskapsområden ifrågasätts av Moderaterna och även av Folkpartiet, som i övrigt har ett mer konstruktivt synsätt på propositionens förslag. I motsats till vad reservanterna anför, är vi för vår del övertygade om att koncentrationen till fyra vetenskapsområden väsentligt ökar universitetens och högskolornas möjligheter när det gäller att göra egna avvägningar i fråga om forskning och forskarutbildning samt att bedriva fakultets- och ämnesövergripande forskning.

Vad sedan gäller den forskningspolitiska utredningens möjligheter att pröva denna fråga, måste för det första sägas att utredningens direktiv är mycket vida. Men i uppdraget ingår bl.a. relationerna mellan statsmakterna och myndigheterna och styrformerna inom forskningsområdet. En central fråga är då självfallet anslagssystemet och de termer i vilka medelstillelningen till forskning och forskarutbildning görs. Då behövs det inga tilläggsdirektiv för att utredningen skall kunna analysera och diskutera också dessa frågor.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka avslag till samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 46 RUNE RYDÉN (m) replik:

Fru talman! När man lyssnade på Andreas Carlgrens anförande tidigare kunde man få intrycket att han anser att Centern numera är arkitekt till alla socialdemokratiska förslag som läggs fram. Det vore bra om Bengt Silfverstrand kunde peka på *något* förslag som Socialdemokraterna själva står bakom.

Låt mig kommentera reservationerna. Jag vill säga till Bengt Silfverstrand att vad gäller myndighetsansvaret, vill vi på den moderata sidan bara avvakta till dess att remissinstanserna har fått arbeta färdigt. Vi vill att man skall behandla detta i sedvanlig ordning. Att nu avgöra frågan utan att ta detta till sig tycker vi är dåligt.

När det gäller ledamöterna i Högskolestyrelsen har Bengt Silfverstrand och jag helt klart olika uppfattningar. Det som finns på s. 41 i utskottets betänkande, och som jag tidigare citerade i mitt anförande, tycker jag passar väldigt bra in. Det borde ha stått kvar där.

När det gäller de lektorskompetenta professorerna har Bengt Silfverstrand inte lämnat något förslag om hur detta skall finansieras mer än det som universiteten och högskolorna fruktar: Att det skall ske inom de givna anslagsramarna. Det innebär att man kommer att få väsentligt mindre resurser till sitt förfogande.

Han lämnade inte heller något som helst besked när det gäller punkten om huruvida de nya professorerna skall ha lika många undervisningstimmar som professorer i allmänhet har, om man skall hamna på någon annan nivå eller om man skall ha lika mycket undervisningstid som lektorerna i dagsläget har.

Detta är väldigt avgörande för hur det här kommer att slå ut på de olika institutionerna. Ta en institution som exempelvis statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet som Bengt Silfverstrand känner väldigt väl till. Där finns det en stor grupp professorskompetenta lektorer. Kommer alla dessa att bli utnämnda till professorer så kommer det knappt att finnas lektorstimmar kvar.

Anf. 47 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte på något sätt frångå Andreas Carlgren och Centern arkitektoniska färdigheter när det gäller att bidra till utvecklingen av de mindre och medelstora högskolorna. Men det har faktiskt försiggått ett samarbete under hela den här reformutvecklingen. Det har pågått under väldigt många år. Flera av de nya högskolorna har tillkommit efter beslut av socialdemokratiska regeringar. Motståndarna, bakåtsträvarna, är och förblir Moderaterna.

Jag vill sedan kommentera detta med professorerna, att behöriga lektorer skall kunna bli professorer. Det är väldigt intressant när man läser Moderaternas reservation. Det står: "Fler professorstjänster är ett bra förslag, men de måste finansieras fullt ut. Det har inte regeringen gjort."

Det är ett bra förslag, säger Moderaterna. Sedan hänger man upp det på finansieringen. Då efterlyser man uppenbarligen ytterligare central reglering. Det är ju alternativet. Grundläggande är väl ändå att Moderaterna känner till att det här är en reform som universiteten och högskolorna vill ha. Svaret på frågan om hur det här skall gå till är mycket självklart. Högskolorna och universiteten skall själva använda det resursutrymme som nu starkt ökar för att klara det här. Det gör man i samband med att man omförhandlar avtal. Det är ganska självklart. Vi vill definitivt inte ha någon central reglering på det här området. Vi är övertygade om att universitet och högskolor är väl skickade att klara av den här uppgiften själva.

Anf. 48 RUNE RYDÉN (m) replik:

Fru talman! Då vill jag bara till herr Silfverstrand ställa frågan: Hur blir det med undervisningsskyldigheten? Det svarade inte Bengt Silfverstrand på.

Jag fick klart besked vad gäller finansieringen. Den skall ske inom de givna ramarna. Jag tror att det är ett besked som man med förskräckelse noterar på universiteten och högskolorna. Det innebär att dessa, med de resurser de har i dagsläget, kommer att få betala den här merkostnaden. Vi hade en uppvaktning i utskottet där vi fick väldigt klart för oss vad

**Fel! Okänt
växelargument.**

detta får för konsekvenser och vilka kostnader det innebär för en hel del institutioner. Det tror jag att Bengt Silfverstrand är väldigt medveten om.

Anf. 49 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Eftersom vi har valt linjen att de som har behörigheten skall få söka för att få den här möjligheten till befordran, är det fullständigt omöjligt för centrala myndigheter – statsmakter, regering och riksdag – att veta exakt i vilken omfattning och i vilken takt den här utvecklingen med fler behöriga lektorer som blir professorer kommer att ske.

Den överblicken har man bara på den lokala nivån, på det enskilda lärosätet, på högskolan eller universitetet. Därför är det rimligt att också lägga ansvaret i finansieringsfrågan på dessa lärosäten.

Anf. 50 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Bengt Silfverstrands argumentation på två punkter tyder på att Socialdemokraterna inte har väl på fötterna.

Det gäller för det första påståendet om rekryteringsmålen, dvs. förslaget om kvotering av professurer så att en viss procent kvinnor tas in. Bengt Silfverstrand försöker vifta bort våra påpekanden genom att säga att vi inte vet hur verkligheten ser ut och att det här är en nödvändig åtgärd. Det är väl knappast en bra verklighetsbeskrivning. Vi har från Miljöpartiet sagt att det finns stora brister vad gäller jämställdheten i utbildningen på universiteten, och vi vill åtgärda dem. Däremot ställer vi inte upp på kvoteringsystemet, eftersom vi menar att det är att angripa symtomen. Det ger heller inte några effekter av större mått på de brister i jämställdhet som finns, brister som vi har påpekat och där jag nu nämnde ett exempel.

För det andra gäller det frågan om tidsbegränsade tjänster. Att säga att vi bara lanserar tesen att hungriga vargar jagar bäst är att vilseleda. Det handlar om att universitet och högskolor måste få en rörlighet som man nu inte har, för att kunna uppfylla de mål eller intentioner som regeringen själv har satt upp, dvs. en ökad rörlighet mellan universitet och näringsliv, en ökad möjlighet för forskare att ge sig ut till andra universitet, en ökad möjlighet till internationellt utbyte, utbyte mellan universitet inom Sverige osv. Den rörligheten sammanhänger med en mängd olika funktioner, bl.a. forskningens och läraryrkets karaktär. Man behöver nya erfarenheter för att utvecklas. Hela systemet på ett universitet eller en högskola skall vara ett dynamiskt system, där förändringar är möjliga, vetenskaper ändras osv. Jag kan återkomma till detta i min nästa replik. Man får inte vifta bort det så enkelt, utan Bengt Silfverstrand borde i stället komma med en bättre förklaring.

Anf. 51 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Här är inget som viftas bort enkelt, varken när det gäller rekryteringsmål eller när det gäller tidsbegränsade anställningar.

Låt mig börja med rekryteringsmålen. Där har vi verkligen bra på fötterna. I klassisk svensk demokratisk tradition bygger vi på synpunkter från dem som är berörda. Vi går ut och lyssnar på deras organisationer och deras företrädare. Det har vi gjort i det här fallet, och vi kan konstatera att den mycket väl sammansatta Högskollärarytredningen och den

grupp som under mycket lång tid speciellt har ägnat sig åt den här frågan och alltså har mycket lång erfarenhet, JÄST-gruppen, menar att man nu måste fundera över att tillgripa mer konkreta och kraftfulla metoder för att uppnå jämställdhetsmålen. De målen är långt ifrån förverkligade, Gunnar Goude. Jag har inte sett något förslag från Miljöpartiet om hur man alternativt skall kunna gå till väga för att uppnå de här målen.

Observera att det här sanktionsinstrumentet är mycket konstruktivt, eftersom de medel som skall hållas inne skall användas till åtgärder för att se till att fler av det underrepresenterade könet kan fortsätta sin karriär inom universitet och högskolor. Det är alltså ett mycket nyanserat sanktionsinstrument som här tillämpas.

Vad gäller frågan om tillsvidareanställningar och rörlighet finns ett mycket utförligt resonemang i både proposition och betänkande. Det kommer ju faktiskt att finnas tidsbegränsade anställningar inom högskolorna, även om målet och strävan skall vara att öka antalet lärare med tillsvidareförordnande. Det är väl ganska logiskt att man i det avseendet har samma mål, tillämpar samma synsätt, inom högskole- och universitetsvärlden som inom arbetslivet i övrigt, med de undantag som man av praktiska skäl måste ha.

Anf. 52 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag vill nog invända emot föreställningen att det är naturligt att använda samma synsätt vad gäller rörlighet för såväl universitet och högskolor som näringsliv. Jag tror att forskningen i det fallet intar något av en särställning.

Som jag misstänkte har Bengt Silfverstrand inte tagit del av alla de förslag som finns. Han frågar vilka förslag vi har. Den listan är mycket lång. Vi har föreslagit ändrade handledningsförhållanden för kvinnor på C-nivå, på D-nivå och i forskarutbildningen. Vi har föreslagit andra meriteringsregler, som gör att kvinnors meriter räknas likvärdigt som mäns. Kvinnorna har en helt annan meriteringsprofil vad gäller när i livet man producerar vetenskapliga artiklar – de har sin topp i 40-årsåldern, medan toppen för männen ligger mellan 25 och 30. Vi har här i dag föreslagit att man skall släppa kravet på en begränsad meriteringstid om fem år för forskarassistenter, eftersom detta är en ren kvinnofälla.

Jag skall inte dra hela listan här, men det är anmärkningsvärt att Bengt Silfverstrand inte känner till dessa förslag utan kommer med denna kvoteringsring, som inte alla – framför allt inte kvinnorna på universiteten – vill ha. Fråga Centrum för kvinnoforskning i Stockholm, Göteborg och Uppsala. De vill inte ha kvoteringsring, och jag kan förstå varför. De är fullt nöjda med att ställa upp på lika villkor, bara de får lika villkor. Då är det här problemet löst, under förutsättning att man får rörlighet, så att man verkligen kommer åt tjänsterna. Men rörligheten kommer vi inte åt så länge folk sitter på tjänsterna på livstid. Tidsbegränsade tjänster är en bra lösning.

Anf. 53 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Självfallet, Gunnar Goude, tar vi del av alla de uppslag och goda idéer som finns. De kommer bl.a. från Miljöpartiet. Flera av de förslag som Miljöpartiet har framfört på det här området har också tillämpats.

Men när man kommer fram till en punkt där man kan konstatera att ingenting händer, att vi inte får något ordentligt genombrott, då måste man vidta andra åtgärder, man måste sätta press på lärosätena. Gunnar Goude nämnde Uppsala. Jag vill då försiktigtvis hävda att varken Lund eller Uppsala precis hör till dem som har gått i spetsen för en rimligare och rättvis könsfördelning. Uppenbarligen har den typ av åtgärder som Gunnar Goude är förespråkare för inte räckt till. Det är därför vi nu gör den samlade bedömningen att detta behövs.

Självfallet finns det invändningar mot det här förslaget, precis som mot andra förslag. Konstigt vore det väl annars. Men vid en samlad bedömning väger ändå de invändningarna lätt. Avgörande är att vi nu måste åstadkomma ett ordentligt genombrott för en rimligare könsfördelning i forskarkarriären ute vid våra högskolor och universitet.

Anf. 54 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Bengt Silfverstrand nämner de fyra vetenskapsområdena och låter framskymta att den aktuella forskningsutredningen, som vi för övrigt båda sitter i, mycket väl skulle kunna åta sig detta på eget bevåg och komma med ett förslag. Tror verkligen Bengt Silfverstrand att det finns utrymme och tid för detta, att vi över huvud taget skulle desavouera regering och riksdag – som ju skall fatta beslut om vetenskapsområdet i dag – genom att ifrågasätta de beslut som fattas och börja arbeta fram ett nytt förslag? Nej, Bengt Silfverstrand, det är väl ändå litet optimistiskt. Säg i stället att ni en gång under processens gång kanske skulle ha kunnat fundera på om detta var det absolut bästa förslaget men att processen nu har gått ifrån oss alla. Nu är det det här som gäller, och ni är inte beredda att fundera ett varv till på om detta är det bästa.

Anf. 55 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag uppfattar den kritiken från Folkpartiets mycket dynamiska och konstruktiva ledamot i utbildningsutskottet som ganska mild. Jag skall självfallet svara på frågan. Jag vill också erinra om att Margitta Edgren är ledamot i den forskarutredning där även undertecknad är ledamot. Därför skall vi väl också här i gott samförstånd kunna lyfta den här frågan om så skulle behövas. Det jag har sagt är att möjligheten att göra detta finns. Det beror på oss själva. Direktiven är trots allt inte snävare hållna. Förslaget som sådant ber vi däremot inte på något sätt om ursäkt för. För att vi skall få en bättre ordning, en starkare och effektivare forskningsorganisation ute på våra universitet och högskolor, är det oerhört väsentligt att man genomför den här koncentrationen.

På samma sätt som tidigare överlåter vi med fullt förtroende åt de enskilda lärosätena att sedan avgöra resursfördelningen inom dessa områden. Då har vi företrädare som med kraft kan driva exempelvis det humanistiska och samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, som ju blir

väldigt stort. Vi har företrädare i styrelserna, och vi får nya styrelser med större befogenheter att bevaka de här frågorna.

Det är också med den här reformen som med många andra: Självklart får man sedan utvärdera den och se vad den leder fram till. När man inte avsett resultat får man göra erforderliga justeringar.

Anf. 56 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag fick med det här svaret fullt klart för mig att Bengt Silfverstrand inte är beredd att biträda mig i den här utredningen, där vi båda sitter med, i fråga om att lägga fram ett förslag om att se över huruvida indelningen i fyra vetenskapsområden är den optimala.

Anf. 57 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag är inte beredd att biträda just det förslaget av den enkla anledningen att vi har möjlighet att väcka frågan i det forum där vi båda är representerade, nämligen den forskningspolitiska utredningen med det framåtsyftande namnet Forskning 2000.

Anf. 58 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Den proposition som vi nu diskuterar, och som riksdagen snart kommer att fatta beslut om, är en del av den reformverksamhet som högskolorna genomgår. Den är ett led i den utbyggnad och kvalitetsförstärkning som sker inom svensk högskola i dag.

Vi vet alla att när det gäller de grundläggande frågorna – utbyggnaden, fördelningen av utbyggnaden, jämställdheten och några andra frågor – finns det skiljelinjer, framför allt mellan riksdagsmajoriteten och Moderaterna. Här i debatten har Andreas Carlgren tydligt illustrerat hur Moderaterna minst sagt släpar benen efter sig när det gäller utbyggnaden av de mindre och medelstora högskolorna. Det är helt klart att om Moderaterna hade fått bestämma hade vi inte haft den kraftfulla utbyggnad som nu sker och inte heller fasta forskningsresurser, vilket är en förutsättning för hög kvalitet.

Jag vill gärna säga till Rune Rydén, apropå detta, att jag inte är det minsta generad över att säga att vi har ett utmärkt samarbete med Centerpartiet i denna fråga. Jag finner det faktiskt en aning förvånande att Rune Rydén är ironisk över detta samarbete; jag har annars förstått att Moderaterna nu silkeslent talar om att man skall ha samarbete överallt. Varför då inte också i denna fråga? Det kanske vore dags för Moderaterna att ompröva sin negativa inställning i det här. Det vore utmärkt. Men det märks tyvärr ingenting av detta i reservationerna till den här propositionen. Här är det samma inställning som tidigare, vilket också Bengt Silfverstrand här har pekat på.

När det gäller jämställdheten har Margitta Edgren som vanligt kraftfullt visat var Moderaterna egentligen står. Det behöver knappast tilläggas något efter vad som sades där. Inger Davidson har också på ett mycket tydligt och klart sätt visat varför det är bra med rekryteringsmål: för att vi skall komma någon vart i denna fråga och inte behöva vänta i 157 år eller vad det nu var. Jag vet visserligen att Moderaterna säger att bara månghundraårig erfarenhet kan ge kvalitet i verksamheten, men med det

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

synsättet kan vi inte ha några högskolor över huvud taget efter Lunds universitet som uppfyller de moderata målen.

Ändå finns det i den här frågan och när det gäller den här propositionen en betydande enighet här i riksdagen. Jag är glad över det. Det gäller också, det vill jag säga, Moderaterna på vissa punkter. Visserligen finns det här och var reservationer, men egentligen står det samma sak i dem som i propositionstexten. Det finns väl helt enkelt en allmän enighet om att det måste ske fortsatta reformer för att man skall kunna dra nytta av den decentralisering av högskolorna som har skett under 1990-talet och överlämna mera av besluten till högskolorna själva. Då behövs det också reformer av ledningsfunktionerna inom högskolorna.

När jag lyssnar till Rune Rydén och läser reservationerna tycker jag mig märka att Moderaterna på något sätt här är själsligt kluvna. Å ena sidan tycker man att det här egentligen är ganska bra reformer – att överlåta mer till högskolorna, att högskolestyrelserna får rekrytera ordförande utifrån och en lång rad annat som ingår i propositionen. Å andra sidan vill man gärna företräda en konservativ professorsopinion – vi vet att en sådan finns – som tycker att det här inte är bra. Å tredje sidan vill man ju också vara för förnyelse. Det här är ju avreglering i långa stycken, men det är ändå inte riktigt bra avreglering. Då vill man bestämma mera. Det är som om man inte riktigt litar på att högskolorna själva skall kunna fatta beslut.

Ta t.ex. detta med undervisningsskyldigheten. Hela den frågan handlar just om att överlåta till högskolorna, och för den delen institutionerna eller de andra enheterna inom högskolorna, att utnyttja den tillgängliga arbetskraften på bästa möjliga och effektivaste sätt. Det är självklart att man skall göra detta i form av avtal och att man då inte skall vara bunden till statliga regleringar. Jag tycker att det är ett stort framsteg att vi nu har kommit så långt att detta kan ske.

För övrigt måste jag säga att det här är något motsägelsefullt, som jag också påpekade förut. Moderaterna vill ju gärna ha fristående universitet och högskolor. Det har man motionerat om i annat sammanhang, och som vi alla vet har man genomfört det under den föregående regeringsperioden. Där är det ju på det här sättet. Det sägs t.o.m. vara en särskild poäng att det är på det här sättet. Men varför är det då inte bra om det omfattar alla högskolor? Det är svårt att förstå.

Sedan vill jag säga något om finansieringen. Det finns i dag ca 2 000 docentkompetenta lektorer i de svenska högskolorna. Anta att – jag säger inte att det blir så – alla dessa personer med det här nya systemet skulle bedömas och kvalificera sig som professorer. Det skulle då kosta ganska exakt 87 miljoner kronor i ökade kostnader för högskolan. Fr.o.m. budgetåret 1998 tillförs högskolan 1 miljard kronor i nya resurser plus studiemedel till studenterna – 1 miljard i nya, permanenta resurser. Det är både en kraftig ökning av fakultetsanslagen på knappt en halv miljard, och det är en ökning av grundutbildningsanslagen. Men det är just dessa resurser som skall användas för forskning och undervisning.

Kostnaden för forskning och undervisning är egentligen två. Den ena är lokaler. Det är den mindre delen. Den andra är just kostnaden för den anställda personalen – för forskarna, lärarna och annan anställd personal. Det är självklart att det är just de medlen man skall använda för detta. Det innebär en rejäl höjning av kvaliteten inom den svenska högskolan. Nya

resurser tillförs. Man får ett bättre och mer modernt tjänstesystem. Mäniskor uppmuntras att göra karriär i högskolan. Inom små ämnen skall en framstående forskare inte behöva vänta nästan hela sin livstid på att kunna bli professor, om man är kompetent nog.

Högskolan tillförs resurser, och det är avgörande. Den här reformen hade inte varit möjlig om inte regeringen och riksdagsmajoriteten, med stöd av Centerpartiet, kunnat tillföra högskolan nya resurser. Det är helt avgörande, och det blir på det sättet.

Jag tror att Rune Rydén bör besinna detta och hälsa de här reformerna som ett ganska logiskt fullföljande av reformer som antogs under den föregående mandatperioden. Det är reformer som jag för min del hela tiden har betraktat som viktiga och centrala för den svenska högskolans utveckling.

Anf. 59 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Det har gått som en grön linje genom det jag har sagt i dag att vi förespråkar ett decentraliserat kunskapssamhälle. Med tanke på att den socialdemokratiska regeringen vartefter har gett olika idéer sitt stöd, har det naturligtvis gått att åstadkomma ett bra samarbete när det gäller viktiga delar av den decentraliseringen.

Men på en punkt i det vi behandlar i dag är jag förvånad. Helt avgörande för en decentralisering är självklart också ett större studentinflytande på högskolorna. Centerpartiets mål på sikt är att en tredjedel av styrelsens ledamöter skall vara studenter. Det är ett steg i rätt riktning att det nu blir som utbildningsutskottet föreslår, att studenternas representation i högskolestyrelserna utökas till minst tre. Men jag tycker att det är konstigt att en regering som annars har haft lätt att stödja en decentralisering, och som är så medveten om jämställdhet, bortsåg från den här viktiga delen.

En viktig fråga, med tanke på att utskottet nu föreslår en översyn av studentinflytandet på alla nivåer inom högskolan, är vilken inriktning Carl Tham anser att en sådan översyn skall ha. Där är jag intresserad av att höra Carl Thams svar, särskilt som jag tror att studenternas engagemang i undervisningen är viktigt för kvalitetssäkring och utvärdering av utbildningen. Det är alltså en viktig del av det vi nu gör, dvs. en satsning på kvalitet och decentralisering samtidigt.

Anf. 60 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag har egentligen ingen invändning alls mot det Andreas Carlgren säger om betydelsen av studentinflytande, självklart inte. Jag anser att den här utvärderingen naturligtvis skall ske i nära samarbete med studenternas organisationer, med Sveriges Förenade Studentkårer, som är den centrala organisationen för studenterna.

Jag vill understryka att den på ett sätt kanske allra viktigaste aspekten av studentinflytandet handlar om inflytande över undervisningen. Studenterna måste vara medagerande i undervisningen, inte bara passivt ta emot utbildning, utan delta också när det gäller undervisningens uppbyggnad och uppläggning. Där finns både positiva och negativa saker inom den svenska högskolan i dag.

Prot. 1997/98:17

22 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mitt intryck från många besök runt om i landets högskolor är att studenterna finner att de har mer att säga till om i dag än tidigare, men att det fortfarande finns mycket att göra. Det handlar då inte uteslutande om beslut som rör lokaler och liknande, utan det handlar just om undervisningens uppläggning och hur studenterna dras in i arbetet på att lägga upp utbildningen. Det här är en fråga som har många bottenar. Det är självklart en fråga som skall utredas med största noggrannhet.

Anf. 61 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att utbildningsministern har den principiella synen. Jag vill lägga till att det är viktigt att den översyn som nu skall göras kommer i gång mycket snabbt och att den också snabbt leder till nya initiativ när det gäller studentinflytandet. En ökad representation i styrelserna är ett viktigt steg, men det krävs också inflytande på andra nivåer. Allra helst en regering som har föreslagit styrelser med elevmajoritet i gymnasieskolan måste vara ivrig att gå vidare när det gäller högskolan.

Vi har nått flera klara framgångar för Centerpartiets arbete. I det här fallet blev det först i utskottet. Men jag tycker att helheten i den här debatten visar att vi på ett mycket konsekvent sätt har kunnat arbeta för decentralisering. Arbetet inleddes under fyrpartiregeringens tid, ibland tyvärr på tvärs mot Moderaterna, men vi lyckades ändå få igenom beslutet i regeringsställning. Vi har drivit den linjen vidare under den här mandatperioden och lyckats få majoritet med Socialdemokraterna. Jag tror att det visar att ett parti kan driva en mycket konsekvent politisk linje under olika politiska majoriteter och ändå få sin politik genomförd. Jag tror att det är ganska unikt, men det är viktigt för Utbildningsverige, och på den linjen tänker Centerpartiet arbeta vidare.

Anf. 62 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag kan anknyta litet till det Andreas Carlgren beskriver så vällovligt. Det låter litet grand som om samarbetet mellan Centern och Socialdemokraterna ibland vacklar. Vi har hört Andreas Carlgren tala mycket varmt om studentinflytande, samtidigt som vi ser en proposition där man har glömt bort studentinflytandet. Man får lätt intrycket – om det nu är som Andreas Carlgren säger, att man har ett så intimt samarbete – att det måste ha varit en våldsam kamp kring denna fråga, där Socialdemokraterna trots ivrigt arbete från Centerns sida har stått emot trycket att skriva någonting om studentinflytande i den här propositionen. Man kanske kan få en allvarligare kommentar om bakgrunden till detta, men jag förstår att Andreas Carlgren överdriver på vissa punkter.

En litet mer allvarlig fråga gäller rekryteringskvoterna. Man inför nu en kvotering av kvinnliga professurer. En fråga är: Räknas till de nyrekryterade professorerna de lektorer som i kraft av sin behörighet för professur också får anställning som professor?

Om man funderar igenom det här litet grundligt kan man fråga sig om det här över huvud taget kommer att leda till att vi får fler kvinnor på högre poster. Är det verkligen någon hjälp? På vilket sätt kommer det att bli till hjälp? Blir det bara en lektor mindre och en professor mer bland kvinnorna?

Jag tror alltså att effekten av en sådan här åtgärd ligger på propagandaplanet. Den skakar om universiteten, och man får föreställningen att här måste det göras någonting och den här frågan skall uppmärksammas. Det är utmärkt. Men risken är att man nöjer sig med att göra enbart detta och inte gör alla de andra sakerna. Och eftersom det inte finns ett enda annat förslag i den här propositionen om hur jämställdheten skall gagnas, men väl ett envist fasthållande vid den femåriga meriteringsgrunden för forskarassistenttjänsterna, skulle jag vilja ställa frågan: Varför åtminstone inte ta bort den, så är åtminstone en sak gjord?

Anf. 63 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag blev litet konfunderad över vad Gunnar Goude egentligen tycker om kraven på ökad jämställdhet. Det här är ett led i en politik som lades fast i en proposition som antogs av riksdagen våren 1995 och som innehåller en rad olika förslag. Det är ett fullföljande av en konsekvent politik på det här området. Det är helt klart, och det tycks Gunnar Goude tycka vara en bra sak, om jag uppfattade det rätt, att den innehåller förslag som just är avsedda att ruska om universiteten och högskolorna. Helt rätt. Det är just den omraskningen som behövs för att bryta det bastanta mansvälde som vi tyvärr fortfarande har i dessa institutioner.

Rekryteringsmålen är ett led i dessa ansträngningar, ingalunda det enda. Det finns en lång rad andra saker som har beslutats av denna riksdag, som håller på att genomföras och som går i rätt riktning. Och naturligtvis ingår också att vi får fler kvinnliga forskare. Det håller redan på att ske. Det ser man om man tittar på rekryteringstalen på nästan alla områden, med några få beklagliga undantag. Det är klart att det också kommer att möjliggöra för högskolorna att rekrytera fler kvinnliga forskare på höga tjänster. Det är självklart att det också innefattar dem som i dag har lektorstjänster men befinner sig vara professorskompetenta. Självklart. Varför skulle de uteslutas från detta?

Man får se det här som ett led i en systematisk politik. Det leder fram till det vi räknar med som ett realistiskt mål, att inom kanske en tioårsperiod ha åtminstone 20–25 % kvinnliga professorer här i landet. Det är fortfarande ingen hög andel – ingen säger att det är fantastiskt – men det är oerhört mycket bättre än utgångsläget, som var 7 %.

Anf. 64 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag håller fullständigt med om att målet skall vara ökad jämställdhet. Det kommer säkert att leda till att vi får betydligt fler kvinnliga professorer. Det är alltså medlet som jag ställer mig tveksam till.

Utbildningsministern talar om det bastanta manssamhället, och det är intressant att notera att det förefaller vara så bastant. Det är klart att det är det om man vidhåller den här orörligheten. Regeringen har alltså inga åtgärder för att lösa upp den låsta strukturen.

Vi har föreslagit tidsbegränsade tjänster och visstidsförordnande på professurer för att få i gång en rörlighet. Så länge strukturen är låst och man sitter kvar på sina tjänster går det ju inte att få någon förändring; förändringsutrymmet är för litet. Det är enligt Harriet Ryd huvudskälet till att det skulle ta 156 år. Rörligheten i universiteten är så liten att det tar

evigheter att komma fram till jämställdhet om man inte löser upp hela systemet. Det är närmast det som frågan gäller.

Återigen: Varför inte ta bort det femåriga meriteringskravet för forskarassistenttjänster? Det är en kvinnofälla som är inbyggd i systemet.

Anf. 65 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Till sist vill jag bara peka på att den svenska högskolan befinner sig i en mycket stark expansion, som alla vet. Det kommer att ge förutsättningar både för ökad rörlighet och för att just skapa det utrymme som behövs om det skall bli en förändring av tjänstestrukturen inom universitet och högskolor. Här kan man verkligen säga att expansion, kvantitet och kvalitet går hand i hand.

Genom att vi får en mer jämställd högskola, genom att vi får flera kvinnor på olika befattningar inom högskolan, också när det gäller professorstjänsterna, får vi också en högskola som har högre kvalitet. Det är precis den utvecklingen som vi nu går mot. Jag räknar då, efter det senaste inlägget, in Gunnar Goude bland jämställdhetens vänner i det här avseendet.

Anf. 66 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Efter att ha målat upp en skiljelinje mellan oss och Socialdemokraterna – en skiljelinje som jag tycker ibland finns men ibland inte finns – sade utbildningsministern att skillnaderna egentligen inte är så stora. Det är ett riktigt konstaterande vad gäller den här propositionen. Vi kanske låter litet osäkra, men det finns anledning att vara eftertänksam vid dessa förändringar av högskolan. Ibland genomförs det i detta hus alltför snabbt förändringar, inte bara inom högskolan utan även inom skolan, som får konsekvenser som inte har analyserats på rätt sätt.

Varför skall vi alltid ha så bråttom? Om regeringen hade väntat litet grand och tillsatt en parlamentarisk utredning hade vi kanske haft ett enhälligt betänkande i dag. Men det fanns tydligen inte utrymme för det.

Sedan kom utbildningsministern in på frågan om finansieringen. Jag konstaterar då att universiteten och högskolorna skall finansiera detta inom de ramar som de har. Även om de nu skulle få ytterligare pengar, enligt regeringen, innebär det att de pengarna i regel är låsta, vilket innebär stora problem för de enskilda institutionerna. De professorskompetenta lektorerna är ojämnt placerade, och vi har inte fått något besked om hur man skall lösa det.

Jag tycker alltså att grundförslaget är bra, men det finns fortfarande ingen egentlig finansiering av förslaget. Det är där vi moderater har riktat in vår kritik. Vi tycker att det är olyckligt att det har förts fram på det här sättet.

Anf. 67 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! När det gäller vissa huvudfrågor i högskolepolitiken har vi, som jag sade, onekligen delade meningar. Men det hindrar inte att vi kan ha ett gemensamt synsätt i vissa avseenden. Jag har också en känsla av att Moderaterna egentligen skulle vilja stödja de flesta av förslagen i den här strukturpropositionen men tycker att de inte kan stödja förslag

från den socialdemokratiska regeringen. Dessutom har de sina olika konservativa grupper att tänka på. De står därför på olika ben.

Det är för mig fullständigt obegripligt hur Rune Rydén kan påstå att det inte finns någon finansiering av förslagen när universiteten och högskolorna tillförs 1 miljard kronor. Rune Rydén kan väl inte mena att de pengarna bara försvinner eller att universiteten och högskolorna använder dem till snus och brännvin? Jag tror inte att Rune Rydén menar det.

De här pengarna används för det som är den dyraste och viktigaste resursen inom högskolorna, nämligen just personalen. Då har man möjlighet att finansiera den uppräckning av högskolan som det här nya tjänstesystemet innebär.

Nu tycks Rune Rydén vilja att regeringen skall sitta och tala om hur pengarna skall fördelas mellan olika institutioner, högskola för högskola, universitet för universitet. Är detta moderat avregleringspolitik? Det påminner för all del om den nya skolpengen som ni har fört fram. Den bygger tydligen också på att en minister skall sitta och detaljstyra, i det fallet tydligen nästan varje elev. Men det går inte. Det kan inte vara på det sättet, utan universiteten och högskolorna har själva förmåga att klara de här uppgifterna. Vi överför ansvaret till dem just därför att vi tror på deras förmåga, kapacitet och vilja att utveckla sina högskolor och också fatta de beslut som det här systemet innebär.

Anf. 68 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Jag vill bara säga till utbildningsministern att universiteten och högskolorna vid uppvaktningen i utskottet inte verkade ha den förmågan och den kunskapen. De var utomordentligt bekymrade för finansieringsfrågan. Det som vi från moderat håll har efterlyst och som vi inte har sett ett spår av i propositionen är en rimlig analys av vad det här kostar. Om detta hade funnits i propositionen kunde vi ha fört en annan debatt. Om de socialdemokratiska representanterna i utskottet hade kunnat svara för sig och lämna några som helst kostnadsförslag på detta kunde vi också ha fört en annan debatt. Det är beklagligt att man från socialdemokratiskt håll försöker skyla över detta och säga att det skall lösas inom de givna ramarna.

Man kan säga så i vilket fall som helst, men regeringen bör veta hur universiteten och högskolorna använder pengarna. Det kan inte vara obekant för utbildningsministern att vissa institutioner kommer att ha utomordentligt stora ekonomiska problem att genomföra denna förändring, som vi nu har fått ett kostnadsförslag på vad den innebär, nämligen 87 miljoner kronor.

Moderaterna är för sådana här förändringar, men man skall ha riktiga analyser bakom dem och inte bara hoppas att de kan lösas på det ena eller andra sättet när de kommer till avgörande ute på institutionerna. Det är där vår kritik har varit fast, och den är fortfarande fast.

Anf. 69 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Efter detta senaste inlägg av Rune Rydén blir jag en smula bekymrad över vart den moderata högskolepolitiken är på väg. Jag trodde att vi hade en gemensam uppfattning på en punkt, nämligen att det är en fördel att universitet och högskolor får större självständighet och

Prot. 1997/98:17

22 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

kan styra sig själva. Moderaterna vill ju i vissa avseenden gå oerhört mycket längre än vad vi vill. Ni ville ju föra bort ansvaret från riksdag och regering genom att inrätta särskilda s.k. fristående skolor. Det ville inte vi. Om staten lägger ned mellan 20 och 30 miljarder på högskolan menar vi att det är riktigt att riksdagen har ett inflytande över hur pengarna används.

Nu säger Rune Rydén att universiteten har talat om för utskottet att de inte har förmågan att klara av det här. Det är en häpnadsväckande synpunkt. Hela systemet bygger ju på att universiteten och högskolorna har denna förmåga. Jag som utbildningsminister är övertygad om att de också har den.

Sedan säger Rune Rydén att man skall analysera och frågar varför man alltid skall ha så bråttom. Ja, den här frågan har analyserats länge. Det har varit olika utredningar, och det har förts många diskussioner i den akademiska världen, också mellan departementet och den akademiska världen. Jag skulle nog i Rune Rydéns ställe vara litet försiktig med att tala om att man inte skall ha för bråttom.

Hur gick det till när den borgerliga regeringen införde de nya forskningsstiftelserna? Gjordes det då omsorgsfulla analyser av vart detta skulle leda? Fanns det då parlamentariska utredningar som skulle komma fram till enighet? Inte alls. Förslaget kördes igenom med riksdagsmajoritetens hjälp, och de sista beslut som fattades när det gäller dessa stiftelser fattades en dag före valet 1994 av den dåvarande regeringen. Det var så Moderaterna agerade när det gällde beredning och hantering av viktiga frågor.

Anf. 70 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja lägga till två saker. Carl Tham menar att vi har haft en bra jämställdhetsdebatt och att bl.a. jag och Folkpartiet har varit duktiga och lagt fram konstruktiva förslag. Då tycker jag att det är märkligt att regeringen lägger fram det förslag man gör om forskarassistenter.

En lösning på de problem som har tagits upp av Rune Rydén, Gunnar Goude och andra är att inte begränsa tiden för forskarassistenttjänsterna på det sätt som regeringen föreslår i propositionen. Folkpartiet har fört fram detta som en lösning på problem som kan uppstå när man först doktorerar och sedan skaffar sig barn. Det gäller både män och kvinnor. Man skall ha möjlighet att arbeta deltid.

Det viktigaste är inte att tiden begränsas, utan att det finns en plan för hur lång tid det skall ta. Det är viktigt att man följer den planen. Det kan sedan gälla sex eller t.o.m. åtta år, dvs. den tid man har ansvar för växande barn. Det skall gälla både män och kvinnor.

Ett annat bra jämställdhetsförslag som jag tycker att regeringen skulle ha nappat på är att postdoktorala stipendier även skall få tas ut i Sverige. Det är bra för kvinnor och män med doktorsexamen som har ansvar för växande barn. Det är gammal slentrian som gör att de som får postdoktorala stipendier alltid skall ut i världen och flaxa. Det är bra, men det kan faktiskt även ge erfarenheter att vara i Sverige.

Vi har nödgats reservera oss på dessa två punkter. Jag tycker att vi har bra och kloka förslag som det inte hade varit så svårt att ta till sig i arbetet med att stärka jämställdheten.

Anf. 71 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! De postdoktorala stipendierna är tillkomna för att främja forskning vid universitet utanför Sverige. Det har inte skett slentrianmässigt, utan det har funnits vägande skäl för det. Det är en väldigt viktig del av en forskningskarriär.

Man kan naturligtvis alltid diskutera om man skall inrätta en annan sorts tjänster av särskild karaktär för verksamheten vid svenska högskolor. Man kan säga att forskartjänsterna är en sorts postdoktorala stipendier. De är inriktade på forskarkarriären.

Jag måste medge att jag tycker att Margitta Edgren starkt överdriver de nackdelar som man har av det nuvarande forskarassistentsystemet och av vad som här föreslås. Det är också en ekonomisk fråga. Det kan vi inte komma ifrån. Vi skulle gärna se fler forskarassistenttjänster i framtiden och ännu större resurser till högskolorna. Då skulle vi också kunna utöka det antal år som man kan inneha en forskarassistenttjänst. Det gäller för både män och kvinnor. Jag vill påminna om att barn inte bara är en fråga för kvinnorna, vilket Margitta Edgren väldigt noga brukar understryka, utan också för männen.

Hur långt man kan gå är en kostnadsfråga. Det är en fråga som man får se på successivt när man i en framtid har möjlighet att tillföra än större resurser till högskolorna.

Anf. 72 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag visade bara på att det finns möjlighet att göra mer för att de mål som vi alla strävar efter skall kunna nås. Jag svarade samtidigt på frågor från Gunnar Goude och Rune Rydén om de kvinnor som har barn.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

7 § Utbildning i teckenspråk för vissa föräldrar m.m.

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU4

Utbildning i teckenspråk för vissa föräldrar m.m. (prop. 1996/97:162)

Anf. 73 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m):

Fru talman! Jag skulle först vilja yrka bifall till vår reservation nr 1 under mom. 2 i detta betänkande.

Efter den kritik vi hade att framföra med anledning av förra betänkandet är det skönt att diskutera ett betänkande där vår syn i stort sett överensstämmer med regeringens. Det är en väldigt angelägen proposition som betänkandet grundar sig på.

De barn och ungdomar som har grova hörselhandikapp utgör en handikappgrupp som har varit och är väldigt utsatt. Man råkar lätt ut för kommunikativa inlåsningseffekter om man tillhör denna grupp. Vi anser att en utbildning av anhöriga i teckenspråk, i detta fall föräldrar, är en bra sak.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Högskolans ledning,
lärare och organisation*

*Utbildning i tecken-
språk för vissa föräld-
rar m.m.*

Vår kritik, som är mycket begränsad, gäller denna utbildnings målgrupp. Vi anser att målgruppen bör utvidgas, så att den även omfattar andra personer. Det är inte alla hörselhandikappade ungdomar och barn som bara har föräldrar att kommunicera med. Ibland kan syskon vara bättre lämpade. Ibland kan det vara morföräldrar eller något liknade. Vi tycker att detta skulle ha utretts ordentligt innan regeringen lade fram propositionen.

Propositionen kom före sommaren. Redan i september började man följa upp förslaget. Man utreder nu vilken kompetens lärare skall behöva på olika teckenspråksutbildningar för barn, ungdomar och vuxna. Det är bra. Lärarsituationen är den största begränsningen när det gäller utbildningen. Jag hoppas att man kan lösa de problemen och att de hörselhandikappade i framtiden får en bättre situation vad beträffar sitt eget språk.

Anf. 74 ALICE ÅSTRÖM (v):

(Talaren inleder anförandet på teckenspråk.)

Fru talman! I dag skall vi debattera ett förslag om utbildning i teckenspråk för föräldrar till döva och gravt hörselskadade barn. Nyss använde jag bara teckenspråket. Det är så det är att växa upp med döva föräldrar, eller att vara ett dövt barn.

Vi har lagt fram ett förslag om att vi också måste ge barn som har döva föräldrar deras eget språk. Barn till döva föräldrar får bara lära sig teckenspråk från föräldrarna. Många gånger är det inte tillräckligt för att de skall kunna klara språket.

I vanliga fall säger vi att barn som talar ett annat språk hemma – som har ett annat modersmål – skall få extra undervisning i skolan. Men barn till döva föräldrar som har ett annat språk får inte den hjälpen.

Jag är själv uppvuxen med döva föräldrar, och jag har själv känt hur svårt det är att inte ha ett riktigt språk att prata med mina föräldrar på.

I dag säger man att det inte finns tillräckligt med lärare i teckenspråk. Men ett problem är att många barn till döva föräldrar, som skulle kunna bli mycket bra teckenspråkslärare, inte har fått lära sig språket på ett riktigt sätt. Ett sätt att lösa problemet är att se till att vi i framtiden kommer att ha många bra teckenspråkslärare, som inte bara kan språket utan också känner till kulturen, förstår de olika delarna och vet hur det är att vara döv.

Vi i Vänsterpartiet tycker att regeringen nu borde se över frågan om barn till döva föräldrar och deras behov av att få ett riktigt teckenspråk. Regeringen borde gå vidare i den mycket bra riktningen, att ge föräldrar till döva barn ett språk att tala med sina barn och ge barnen till döva föräldrar ett språk som de kan tala med sina föräldrar.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 3.

Anf. 75 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Betänkandet handlar om utbildning i teckenspråk för föräldrar till döva, hörselskadade och dövblinda barn.

En central utgångspunkt för förslaget är barnets rätt till sina föräldrar och rätten för barnet att få god omvårdnad, omsorg och stöd för sin utveckling. Denna grundläggande rätt förutsätter en väl fungerande kommunikation, inte bara för barnet utan också för föräldrarna – detta för att

på bästa sätt kunna tillmötesgå barnets behov och utgöra ett stöd för barnet under hela barnets uppväxttid.

Språkets betydelse för barns utveckling är väl känd. Det är genom att kunna uttrycka sig själv, ställa frågor och ta in synpunkter och intryck som ett fungerande samspel med omgivningen utvecklas. Detta samspel ger förutsättningar för barnets kunskapsinhämtning och utvecklandet av den egna personligheten och identiteten. Det är viktigt att barnet kan tillägna sig ett språk tidigt och att det kan ingå som en naturlig del av barnets dagliga liv.

För döva, hörselskadade och dövblinda barn är möjligheterna till en tidigt fungerande kommunikation med omgivningen lika avgörande för hela utvecklingen som för alla andra barn. Det är därför angeläget att samhället på olika sätt kan erbjuda föräldrar detta stöd, anpassat efter behov. Det är också angeläget att föräldrar tidigt kan introduceras och erbjudas utbildning i teckenspråk. Ett i sak enigt utskott tillstyrker därför regeringens förslag om utbildning för föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för kommunikation.

Teckenspråket är ett ungt och spännande språk, som från att ha varit en icke godkänd form för kommunikation fick sin officiella status så sent som i början på 1980-talet. Det är i dag självklart att alla döva och många hörselskadade behöver teckenspråk som första språk. Jag har lärt mig att synen på inläring av teckenspråk inte är jämförbar med synen på inläring av ett annat främmande språk. När vi lär oss t.ex. engelska utvecklar vi först ett passivt ordförråd och en förståelse. I nästa steg, efter ytterligare tid och träning, lär vi oss att uttrycka oss och ta aktiv del i en konversation. Vi förstår med andra ord vanligtvis mer av det nya språket än vad vi lyckas förmedla.

När vi som hörande skall lära oss teckenspråket ligger den största utmaningen och svårigheten i att ta in, tolka och förstå vad den andre förmedlar. Språket är visuellt och består av gester och rörelser med händer, ögon, ansikte, mun, huvud och kropp, som vi nyss fick se exempel på här. Rent pedagogiskt är det en speciell utmaning att utveckla metoder, hjälpmedel och tekniker för att kunna förvärva teckenspråkskunskaperna, speciellt för hörande som inte tidigare under sin uppväxttid kommit i kontakt med språket. Det är inte minst spännande i det här sammanhanget att se vad den interaktiva multimediatekniken kan ge för nya möjligheter.

Det finns ett klart behov av att satsa på utbildning och forskning inom detta område. Det är därför angeläget att denna satsning på utbildning för alla föräldrar som har behov av teckenspråk för kommunikation inte bara blir en utbyggnad rent kvantitativt till att omfatta alla, utan att det också utvecklas bra utbildningar och pedagogiska metoder som är speciellt anpassade för denna grupp.

Inom ramen för den kursplan och de ekonomiska förutsättningar som regeringens förslag innebär är det intressant att se hur olika utbildningsanordnare kan utveckla innehåll, uppläggning och metoder för att nå målet med utbildningen. Det är också angeläget att följa upp vilka ytterligare behov som kan finnas av påbyggnadsutbildningar och individuell anpassning. En kontinuerlig uppföljning och utvärdering i syfte att nå önskvärd utveckling av denna utbildning är därför angelägen. Jag ser gärna att detta arbete sker i nära samarbete med de aktuella brukarorganisationerna.

Prot. 1997/98:17

22 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Regeringen informerar om att man vill ta ett initiativ till att ett utvecklingsarbete inom det här området kommer i gång och att medel ur Allmänna arvsfonden kommer att avsättas. Detta är mycket välkommet.

Fru talman! På kort sikt är det dock, som vi tidigare har hört, det akuta behovet av teckenspråkslärare som är mest angeläget. De är en grundförutsättning för att sprida kunskaper och färdigheter i teckenspråk. Men en självklarhet för att man skall kunna försörja utbildningsanordnare med personal som har god pedagogisk kompetens är att man också satsar på en utveckling av teckenspråksutbildningarna. Regeringen har därför nyligen uppdragit åt Statens institut för handikappfrågor i skolan att i samråd med Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet analysera vilken kompetens lärare behöver inom olika teckenspråksutbildningar, dels med tanke på undervisning av barn, dels med tanke på undervisning av vuxna.

Bristen på teckenspråkslärare i dagsläget gör att det känns angeläget att i största möjliga mån finna samordningsmöjligheter mellan utbildningar som vänder sig till olika grupper. Det innebär att man, när det gäller t.ex. utbildningar som vänder sig till barn eller syskon till döva och hörselskadade föräldrar, i möjligaste mån skall försöka samverka i utbildningen för föräldrar kring resurser i form av kompetens, material och personal.

Fru talman! Det skall bli intressant att följa utvecklingen av denna nya utbildningsform, speciellt då jag är övertygad om att det finns mycket kunskaper, idéer och entusiasm ute i landet. Därmed vill jag också yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 76 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Vi fick inget svar på hur man skall göra med barn till döva föräldrar. Om man nu ser teckenspråket som ett eget språk, och den statusen har det fått en gång, varför anser man då inte att barnen till döva föräldrar skall få teckenspråk som hemspråksundervisning i skolan? Jag kan inte förstå varför man inte svarar på reservationen. Om man nu ser teckenspråket som ett språk kan jag inte förstå varför undervisningen inte kan bedrivas som hemspråk i skolan.

Jag vet också att det är svårt att få teckenspråkslärare. Men om man skall få fram teckenspråkslärare i framtiden, måste man ta till vara de kunskaper som finns hos de här barnen. Jag själv kan i dag inte komma in på en utbildning för att bli teckenspråkslärare, därför att jag har för svagt teckenspråk. Det beror på att jag aldrig har fått någon undervisning och aldrig någon hjälp att få teckenspråket som ett riktigt språk. De kunskaper som jag har är bara de som jag fick från mina föräldrar när jag växte upp. Det finns många brister i mitt teckenspråk som gör att det inte är möjligt att få ett arbete eller komma in på en utbildning. Jag skulle i så fall vara tvungen att träna mycket mer.

Jag vill ha ett svar på varför man inte kan se att detta är ett eget språk som man skall kunna få lära sig i skolan.

Anf. 77 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ställer mig i princip positiv till det som Alice Åström tar upp. Barn till döva och hörselskadade har behov av att utveckla sitt

teckenspråk. I dagsläget tror jag att viagnar frågan bäst genom att satsa på att få fram fler teckenspråkslärare och utveckla metodik, pedagogiska modeller och hjälpmedel.

För barn till döva och hörselskadade finns ofta behov av stöd i två språk. De behöver ju också utveckla svenskan, och inte minst behöver de ett skriftspråk – något som skolan kanske inte hjälper till med. Jag tror därför att det är viktigt att se över hela situationen. Men frågan gagnas nog som sagt bäst av att vi satsar på utvecklingen av teckenspråkspedagogik och lärare.

Anf. 78 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag tror och ser att det nu har börjat gå framåt i denna fråga. Att man får ge föräldrar till döva barn utbildning i teckenspråk är ett stort steg framåt. Men jag tyckte ändå det var viktigt att lyfta frågan och visa att det finns fler problem. Det behövs mer utveckling. Arbetet med den här frågan kommer att fortsätta, och mycket av det som nu har lyfts fram och som skall genomföras i framtiden kommer att innebära att de här problemen får en bra lösning.

Anf. 79 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort, eftersom jag instämmer i det som står i betänkandet och inte har någon reservation. När man lyssnar till Alice Åström känner man sig handikappad för att man inte kan teckenspråk. Det kände väl de andra här i kammaren också? Det var en nyttig upplevelse.

Det är oerhört positivt att en reguljär utbildning i teckenspråk för föräldrar äntligen kommer till stånd. Det är ju, som någon har sagt, lika viktigt för barn med teckenspråk att kunna kommunicera med sina föräldrar som det är för alla andra barn.

När utbildningen nu sätts i sjön skall Skolverket följa och utvärdera den. Två delar är speciellt viktiga, och jag vill gärna peka på dem.

Det första är tillgången på lärare. Men det handlar inte bara om den tekniska kunskapen utan också om att man har hela den pedagogik som passar för barn som skall lära sig teckenspråk och också för de föräldrar som i framtiden kommer att få göra det.

Det andra är utbildningens omfattning. Av kontakter jag haft med föräldrar som berörs av utbildningen har jag förstått att de själva anser att 240 timmar är en alldeles för kort tid. Detta är en oerhört svår och krävande utbildning. Därför känns det viktigt att påpeka att vi nu i utskotts-betänkandet särskilt har betonat att utbildningens omfattning skall vara en del av utvärderingen. Vi i utskottet är inte tillräckligt kompetenta för att avgöra detta, utan det måste utvärderas. Det är möjligt att det kommer att behövas längre tid i framtiden.

Anf. 80 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Det var fantastiskt att se Alice stå i talarstolen och tala med två språk. Jag kommer från Härnösand, och det är en stad som har Kristinaskolan. Den rekryterar barn från två tredjedelar av Sveriges yta. Senast i morse talade jag med studierektorn, och de tycker naturligtvis att det förslag vi nu lägger fram på bordet är fantastiskt bra och ett steg i rätt

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

riktning. Så bra att ni har tagit Norrlandsmodellen, sade de. Jag undrade vad det var, och fick svaret att det innebär att flera föräldrar går på utbildning tillsammans. Då sitter det inte tre familjer i en stad och tre i en annan hemma för sig själva, utan de får utbildningen tillsammans.

Men det finns orosmoln på himlen. Nu pågår utredningen om funktionshindrade barn i skolan, och i den kommer det kanske att föreslås att Kristinaskolan skall kommunaliseras. Därför är man rädd för att pengarna inte kommer att räcka till och för att pengarna skall försvinna i ett stort, svart hål. Det finns alltså också moln på himlen.

För de döva och hörselskadade är det viktigt att få ha en sammanhållen skola i nio år, precis som för de andra. Det är även viktigt att syskon och andra barn får gå i skolan. Så har vi haft på Hofskolan. Men eftersom det inte fanns plats för alla när man gjorde rum för årskurserna 1–9 har man flyttat ut dem som skulle ha gjort skolan till en blandad skola.

Förra året skrev jag en motion om att jag tycker att alla förskollärare skulle ha utbildning i teckenspråk. Det är ett språk som vi alla är i behov av, och barn har så enormt lätt att lära. Som Inger Davidson sade tar det tid att lära sig, och man måste hela tiden träna. Finns det några som kan göra det och leka in kunskapen, så är det barnen. Jag vidhåller att det är viktigt att börja på ett tidigt stadium. Jag har själv en dotter som är förskollärare, och hon tycker att detta skulle vara alldeles utmärkt.

Men så kommer vi till nästa hinder: Var finns de som skall lära ut? Var finns de här utbildningarna? I dag är det brist på tolkar och lärare, och jag känner mig handikappad när jag inte kan tala med hörselskadade på deras sätt. Jag tycker att det är vi som är handikappade. Min utvecklingsstörda son har mycket lättare att kommunicera med teckenspråk. Han kan väldigt få ord på svenska.

Precis som Alice anser jag att det borde vara en typ av utbildning som alla skall få tillgång till. Man kan, som sades, börja med hemspråkundervisning – det är okej. Men detta är så viktigt att alla i Sverige borde få tillgång till det. Det är basen i vårt liv.

Jag hälsade på de hörselskadade ungdomarna på deras fritis, och de berättade att de var isolerade. Jag kan inte acceptera det. Vi pratar om mänskliga rättigheter och om att barnkonventionen skall följas. I Härnösand har vi ett fint exempel i Kiörningskolan, som fått pris för sådant här. Men om man inte kan kommunicera med alla och lyfta fram allas mänskliga rättigheter är det en brist.

Jag vill nog gå ännu längre än vad betänkandet visar på. Det är ett steg i rätt riktning att även föräldrarna får tillgång till undervisning, men 240 timmar är inte mycket. Det behövs träning och åter träning.

Under den förra perioden vi satt i riksdagen, 1988–1991, lyckade vi få igenom en professur för teckenspråk, och det var ett sätt att höja statusen. Men vi är beredda att kämpa vidare och följa utvärderingen. Sedan hoppas jag för allt i världen att det inte blir tal om någon kommunalisering. Då finns risken att man säger att det är för dyrt, att man behåller barnen i hemkommunerna och inte betalar för att de skall få gå på t.ex. Kristinaskolan. Om det blir en kommunalisering måste man ha en värdstad och en värdskola. Pengar skall öronmärkas, så att man kan garantera dessa barn utbildning.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet, men personligen kommer jag nog att rösta på Alice Åströms reservation.

Fru talman! Jag tänker inte störa den rådande samstämmigheten i det här ärendet utan snarare understryka en del saker. Jag vill börja med ett citat:

I natt jag drömde något som
Jag aldrig drömt förut
Jag drömde det var fred på jord
Och alla krig var slut.
Jag drömde om en jättesal
Där statsmän satt på rad
Så skrev de på ett konvolut
Och reste sig och sa:

Det finns inga soldater mer
Det finns inga gevär
Och ingen känner längre till
Det ordet militär.

Fru talman! Den här underbara sången lyssnade jag till, och såg, i lördags när eleverna på Alléskolan i Hallsberg hade öppet hus. Att jag såg sången kräver nog sin förklaring, även om en och annan nog anar det med tanke på Alice Åströms framträdande här i talarstolen för en stund sedan. Den klass jag besökte är en särskoleklass, där en del av eleverna kommunicerar med det talade ordet och andra med teckenspråk. De framförde gemensamt tillsammans med lärare och assistenter den citerade texten. Det var musik, sång och tecken. Jag kan försäkra kammarens ledamöter och åhörare att det var en oerhört stark upplevelse att se och iaktta den lycka och glädje som förmedlades av eleverna på det här sättet.

Jag vill med denna berättelse åskådliggöra och understryka hur viktigt det är att elever som inte kan använda det talade ordet ges möjlighet att uttrycka sig på teckenspråk. För att det skall fungera på ett bra sätt och för att föräldrarna skall kunna vara med i skolarbetet på samma villkor som föräldrar till barn som kan använda det talade ordet, är det nödvändigt att det skapas förutsättningar för utbildning, och då inte enbart introduktionsutbildning utan också mer kvalificerad utbildning. Det är därför utmärkt att riksdagen i dag kan fatta beslut som innebär bättre förutsättningar för föräldrar att få en mer kvalificerad utbildning i teckenspråk.

Fru talman! Alla föräldrar skall ha möjlighet att ge sina barn god vård, omsorg och stöd i deras utveckling. Det är då naturligtvis mycket angeläget att det blir möjligt för föräldrar och barn att kommunicera på någorlunda lika nivå och på ett gemensamt språk.

Barns utveckling och föräldrars möjlighet att delta i och bidra till den utvecklingen är mycket beroende av ett gemensamt språk. Det är viktigt att samhället på alla sätt stöder detta.

Jag håller med utskottet om att det är angeläget att i första hand möta föräldrarnas behov, detta inte minst med tanke på att resurserna är begränsade, och då handlar det inte enbart om pengar utan även om det faktum att antalet teckenspråklärare är begränsat.

Jag vill samtidigt uttrycka en förhoppning om att alla föräldrar som anser sig vara i behov av denna utbildning också kan få den. Det är natur-

ligtvis bra att börja med de yngsta, men det finns samtidigt skäl att också tillmötesgå föräldrar som har litet äldre barn och ungdomar. Därför tycker jag att det är alldeles utmärkt att utskottet inte föreslår någon övre åldersgräns.

Jag vill med detta inlägg yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

8 § Kyrkomötets sammanträden

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU8
Kyrkomötets sammanträden (prop. 1997/98:8)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Lagstiftningsprocessen

9 § Lagstiftningsprocessen

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU5
Lagstiftningsprocessen

Anf. 82 BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Fru talman! Två folkpartister, Eva Eriksson och Karin Pilsäter, har skrivit en motion som behandlas i detta betänkande. Utskottet föreslår avslag på motionen med motiveringen att det finns utredningsbetänkanden som bereds i regeringen, och man vill avvakta det arbetet.

Ofta brukar man ju inte reservera sig för enskilda motioner om förslagen i dem bereds i regeringen. Men Margitta Edgren och jag har här gjort ett undantag. Vi vill att motionen skall bifallas.

Eriksson och Pilsäter anser att alla statliga utredningar skall få till uppgift att analysera sina förslag ur den enskilda människans perspektiv när det gäller ökad makt och inflytande över sin egen vardag. Jag tycker att det är en mycket angelägen fråga. Alla våra beslut borde ha förbättrade villkor för den enskilda människan som mål. I en tid av minskad tilltro till den starka staten är inte minst den enskildes makt över sitt vardagsliv en viktig byggsten i tilltron till vårt samhälle över huvud taget. Vi har sedan länge krav på att utredningar skall analysera kostnaderna för sina förslag. De skall också tala om vad deras förslag betyder för jämställdheten och den regionala balansen. Det är viktiga frågor, men minst lika viktigt är att utredningarnas förslag analyseras och fokuserar på en ökad makt för enskilda människor och individer. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Utskottets majoritet föreslår alltså avslag på motionen med motiveringen att det finns statliga utredningar som kommit med förslag om

ökat medborgarinflytande. Man hänvisar till Demokratiutvecklingskommittén och pekar på att den har föreslagit utökade möjligheter till lokala folkomröstningar, medborgerlig motionsrätt till fullmäktige och försöksverksamhet med direktvalda lokala organ.

Först och främst tillgodoser dessa förslag inte frågan om hur den enskilde skall få mer direkt makt över sin egen vardag. Förslagen handlar om hur den representativa demokratin skall få ett bättre innehåll och hur kollektiva aktioner skall kunna främjas. Vad som dessutom kanske är värre är att vi under hand i utskottet har fått besked från Civildepartementet om att inga av de frågor som det hänvisas till i utskottsbetänkandet kommer att leda fram till några förslag från regeringen. Det pågår alltså inget beredningsarbete ens i de frågor som utskottsmajoriteten hänvisar till.

Fru talman! För övrigt tar statsministerns nya stora utredning om folkstyret inte heller upp motionens perspektiv när det gäller hur de enskilda människornas makt skall kunna öka, vilket jag tycker är uppseendeväckande. Maktutredningen hade på sin tid bl.a. till uppgift att belysa medborgarnas möjligheter att påverka sina levnadsvillkor. Ordet makt var centralt i Maktutredningen. Det perspektivet saknas helt i statsministerns utredning.

Förslaget i motionen förtjänar faktiskt ett bättre öde än den slappa behandling som utskottsmajoriteten har presterat i detta ärende.

Anf. 83 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Jag håller med Birgit Friggebo om att man kanske borde argumentera mera i sak även kring en sådan motion. Det är naturligtvis viktigt att frågor alltid analyseras ur makt- och demokratiaspekter. Men det är också litet typiskt en liberal inställning att man bara betonar enskilda människor. Demokrati utövas ibland av oss inte enbart som enskilda och fristående personer. Så ser inte verkligheten ut. Vi ingår också i sociala sammanhang, i sociala klasser och i olika genus eller sociala kön med olika ställning och olika makt. Man bör också se till hur olika förslag slår med avseende på detta.

Det är ur en sådan aspekt som Vänsterpartiet har motionerat, och den motionen behandlas i detta betänkande. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Under den stora kvinnokonferens som FN anordnade i Peking myntades begreppet *mainstreaming*, som egentligen betyder huvudfäregörande. Fritt översatt betyder det väl att kvinnofrågorna skall finnas med i huvudfåran för den politiska debatten. Begreppet har sitt ursprung i att kvinnofrågan – kampen om jämställdhet är ju till den helt dominerande delen en kamp för kvinnornas emancipation i samhället och mot manliga maktstrukturer – måste synliggöras. Frågans sociala och politiska sprängkraft döljs många gånger bakom ett neutraliserande språk. Ett sätt att göra kraven på jämställdhet osynliga är att inte låtsas om dem, att inte lyfta fram dem. Detta är inte en lingvistisk fråga. Det är inte fråga om att byta vissa ord, som en folktopimotion andas. I stället är det fråga om att framhäva innehåll och samband samt hur olika politiska förslag slår i det sociala köns-/genussystemet.

I vårt samhälle är det vi män som utgör en sorts huvudnorm. Det är vanligen genom ett manligt spektrum som politiska frågor ses. Formellt finns det jämställdhet mellan kvinnor och män, men i en rad avseenden är

Prot. 1997/98:17

22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

diskrimineringen påfallande. Vi kan både se och mäta detta när det gäller lönefrågor. Också i många andra, inte lika mätbara, avseenden är kvinnodiskrimineringen påfallande. Kvinnor osynliggörs. Olika förslags inverkan på jämställdheten låtsas man inte om, eller också klagas den inte. Ibland döljs det hela under ett snömos av objektiviserande fraser som döljer det egentliga kvinnoförtrycket.

Eftersom kvinnor och män inom varje samhällsklass lever under olika ekonomiska, sociala och kulturella villkor och intar olika roller och maktposition – ofta beroende av, som det brukar heta, deras sociala kön/genus – har riksdagens lagstiftning och andra beslut som tas i denna kammare olika inverkan på kvinnors och mäns villkor. Detta borde enligt vår mening framhåvas och även vanligtvis analyseras i utskottsbetänkandena.

Ett jämställdhetsperspektiv borde därför finnas i politiken i dess helhet och på de olika områdena. T.ex. nedskärningar av offentlig verksamhet drabbar ofta kvinnor hårdare, eftersom kvinnor har den offentliga sektorn som sin dominerande arbetsmarknad. Dessutom är det kvinnors obetalda arbetsinsats som får tas i anspråk när resurserna till vård och omsorg samt till skola och fritis krymper. Forskningsfrågor har tidigare i dag åtminstone tangerats, och de påverkar kvinnor och män olika därför att antalet kvinnor minskar, eller är litet, inom den akademiska eliten. Förändringsförslag på område efter område har alltså effekt på jämställdhetens utveckling. Detta borde uttryckligen analyseras och tydliggöras.

Motionärerna och jag som reservant menar därför att utskotten borde beakta detta på sina respektive sakområden; med innebörden att synliggöra jämställdhetsproblematiken eller, vilket kanske är riktigare, kvinnofrågorna och kvinnodiskrimineringen.

Hur påverkar de olika förslagen utskotten när det gäller behandlingen av det jämställdhetsmål som, vilket utskottsmajoriteten påpekar, har gjorts till statsrättslig norm? Detta täcks inte in av 1 kap. 2 §, regeringsformen med en allmän formulering om jämställdhet, som utskottsmajoriteten tycks tro. Det krävs en särskild konkretisering av detta programstadgande i riksdagsordningen. Det är inget konstigt med det. Regeringen har fastlagt generella kommittédirektiv. 1994 gav man alla offentliga utredningar uppgiften att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser.

Utskottsmajoriteten säger uttryckligen: "Skulle regeringen lägga fram en proposition utan någon jämställdhetsanalys kan riksdagen ställa regeringen till svars för detta." Det är en stark skrivning. Det finns alltså ett tydligt krav också på regeringen. I konsekvensens namn borde, enligt min mening, samma krav ställas på riksdagens utskott. Denna insikt, som utskottsmajoriteten ger uttryck för i sin skrivning, borde leda till ett bifall till Vänsterpartiets motion.

Praktiken är en annan sak. När jag för en stund sedan förberedde mitt anförande tog jag slumpvis fram några av höstens propositioner från bokhyllan. Egentligen i samtliga de propositioner som jag fick med i ett handgrepp saknas det en jämlikhetsanalys, men kanske gjorde jag en litet väl hastig genomgång. Propositionerna gäller i och för sig t.ex. dubbelbeskattningsavtal och tullbestämmelser. Rimligen är det något som inte kan påverka jämställdheten, men det är en sak. I en proposition om läkares vidareutbildning tas det upp många frågor där de olika villkoren för de kvinnor och män som jobbar inom området borde kunna lyftas fram.

Vidare tog jag fram propositionen om EMU, som ju berör stora delar av den ekonomiska politiken, och den är verkligen inte neutral utifrån genussystemet, alltså i ett könsperspektiv. En annan proposition som jag plockade fram gäller skydd för förföljda personer. I vissa avseenden är detta verkligen en stor kvinnofråga. Men denna kvinnofråga lyfts inte uttryckligen, åtminstone som min snabba genomgång kunde ge vid handen, fram. Den tydliggörs heller inte på ett konkret sätt.

Det finns alltså en rad propositioner som faktiskt visar sig sakna en jämställdhetsanalys snarare än att de redovisar en sådan. En majoritet i konstitutionsutskottet säger ju i sin skrivning att regeringen, om en proposition läggs fram utan en jämställdhetsanalys, skall ställas till svars för detta. Således får vi väl pröva detta. Vi får se till att det genom en anmälan till KU sker en prövning just på grund av brist på jämställdhetsanalyser i en rad olika propositioner. Sedan får vi se vad gjorda konstateranden är värt.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 3 i konstitutionsutskottets betänkande.

Anf. 84 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist sade att det var typiskt liberalt att bara se frågor ur den enskildes perspektiv. Det är en underlig beskrivning av liberala aktiviteter bl.a. i denna kammare. Vi i Sverige har ju en enorm statsapparat som är full med regleringar. Många kollektiva och indirekta demokratiska styrsystem finns reglerade där.

I vår reservation säger vi att man *också* skall ta hänsyn till den enskildes perspektiv och att det finns anledning att öka den enskildes makt över sitt eget vardagsliv. Alla vi här har under årens lopp medverkat till uppbyggnaden av en statsapparat. Vi har gett sken av att vi kan lösa alla människors enskilda problem.

David Magnusson, en mycket respekterad forskare, talar om inlärd hjälplöshet. Vi bygger alltså upp regelsystem som gör att människor inte kan utöva makt över sitt eget vardagsliv. Det finns en rad exempel på det i dag. Jag vill gå så långt att jag hävdar att arbetsmarknadens regelsystem sammantaget gör att många människor förhindras att försörja sig genom eget arbete. Detta förtar människors glädje över att ha ett jobb och över att själva kunna försörja sig. Flera områden kan nämnas.

Kenneth Kvist tar upp frågan om en reglering om jämställdheten i riksdagsordningen. Jag kan hålla med honom när det gäller argumentet för att vi skall arbeta för jämställdhet. Men han är helt ute och cyklar när han kommer till de tekniska medel han vill använda. I riksdagsordningen finns bara beskrivningar om hur våra sammanträden skall ordnas och vilka regler som skall gälla för talmannen och för oss riksdagsledamöter. Det finns inga som helst politiska sakområden som regleras i riksdagsordningen. Vad han egentligen föreslår är att vi skall skriva om regeringsformen en gång till och plocka alla de målsättningar som finns för ett gott samhälle i regeringsformen in i riksdagsordningen.

Anf. 85 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det jag menar är faktiskt det jag säger, Birgit Friggebo, och det är att det genom RO eller gärna på annat sätt behöver ges en

instruktion till riksdagens utskott att de beaktar och analyserar frågorna ur ett könsperspektiv.

Det fru Friggebo säger låter mycket sympatiskt, herr talman, när det gäller den enskildes makt. Birgit Friggebo argumenterar för ett förslag som låter förledande sympatiskt. Men det är skillnad på enskilda och enskilda beroende på var i den sociala rangskalan man råkar vara född eller var i samhällets sociala motsättningar och konflikter man står. Det är skillnad på att öka makten för en högavlönad direktör eller en stor aktieägare och att öka den för en lågavlönad anställd eller en arbetslös. Jag är för att öka de enskildas makt i de sociala skikt där de enskilda människornas makt måste öka, men jag är mot att öka enskildas makt i överklassen och i de eliter där maktutövningen tvärtom borde försvagas och minska.

Anf. 86 BIRGIT FRIGGEBE (fp) replik:

Herr talman! Det är litet lustigt om den enda fråga som skall regleras i riksdagsordningen och som vi riksdagsledamöter skall ta hänsyn till när vi behandlar regeringens propositioner och motioner är jämställdhet. Som brev på posten kommer dagen efter krav på att man också skall titta på saker ur regional synpunkt och alla möjliga andra synpunkter. Kenneth Kvist är fel ute när det gäller verktygen för att åstadkomma en ökad jämställdhet. Han kan göra en anmälan till konstitutionsutskottet om att man skall granska alla regeringens propositioner och titta efter om de tar upp jämställdhetsperspektivet. Det ger säkert större effekt.

Sedan till frågan om den enskildes perspektiv och ökande av den enskildes makt. I den motion som vi vill bifalla finns det inte ett ord om att det skall vara vissa typer av enskilda människor som skall få sin makt utökad. Det gäller enskilda människor över huvud taget.

Arbetslösa människor finns i alla skikt av samhället i dag. Men min tro är att det genom den massarbetslöshet vi har just är de människor som har den svagaste positionen som riskerar att nästan för alltid hamna utanför arbetsmarknaden. Jag vill gå så långt som att säga att det är det samlade regelsystemet och den inlärda hjälplöshet som detta har byggt upp som gör att de inte kan ta sig ur denna förtvivlade situation. Om man hade perspektivet att se till att den enskilde skall kunna bidra till att trygga sitt eget liv på ett bättre sätt – och naturligtvis gäller det alla medborgare, även de svagaste – är jag övertygad om att det skulle stärka de svagaste mest, därför att de starkaste har alltid större möjligheter att påverka sina egna liv.

Anf. 87 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Birgit Friggebo hänger upp sig på sakens formella sida. I motionen heter det att man skall ge talmanskonferensen i uppdrag att pröva frågan om att införa en övergripande tilläggsbestämmelse i riksdagsordningen enligt vilken utskotten får i uppdrag att beakta jämställdhetsperspektivet inom sina områden. Om nu talmanskonferensen kommer fram till en annan teknisk lösning, t.ex. liknande det allmänna kommittédirektivet, är det en underordnad fråga. Det viktiga är saken faktiskt, nämligen att jämställdhetsfrågorna belyses och klargörs.

Jag tycker alltså att folkpartimotionen är mycket sympatisk. Det som gör att jag inte kan biträda den rakt av är just detta att det är skillnad på enskilda och enskilda i klassamhället. Enligt min uppfattning kan vi inte säga att man rakt över skall öka makten för enskilda individer. Vissa individer i det här samhället har ett övermått av makt, andra – de flesta – är däremot alldeles för maktlösa. Det är dem detta gäller. Kanske en närmare kommunikation kan leda oss närmare varandra i denna fråga.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 88 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag skall som utskottsmajoritetens talesman bemöta två av reservationerna i detta betänkande.

Folkpartiet yrkar att riksdagen beslutar om ”ett generellt direktiv till samtliga statliga utredningar om att de förslag som läggs fram skall leda till ökad makt för de enskilda människorna – som individer och inte bara som medlemmar av ett kollektiv”. Vardagsaspekten är över huvud taget inte nämnd i reservationen. Jag har tolkat det som om reservanterna har velat se maktfrågan för människorna ur ett något vidare perspektiv. Själva upplägget låter i mina öron som en stelnad slogan ur Folkpartiets valhandbok. Moderaterna är naturligtvis inte sena att ansluta sig. Verkligheten i sig gör ett så generellt direktiv omöjligt och ologiskt.

En del utredningar går ut på att inskränka enskilda människors makt i den mån den skadar dem själva, samhället och andra. Historiskt sett och alltfjämt har den företeelsen att människor sluter sig samman i kollektiv, exempelvis fackföreningar, varit av allra största betydelse. Genom att gå samman förbättrar man sin arbetssituation och sina livsvillkor, men kollektivet som sådant ingår det i borgerlig retorik att misstänkliggöra. Att öka enskildas makt även i vardagen, att stärka medborgarnas inflytande, är en fråga om hur demokratin skall vitaliseras. Då måste man gå djupare in på frågan än vad som görs i den ganska kortfattade reservationen och också djupare än Birgit Friggebo i sitt anförande. Hon talar hela tiden om att det är viktigt att öka den enskildes makt i vardagen och om den inlärda hjälplösheten, men hon nämner inte med ett ord hur man aktivt skall gå till väga för att få bort människor från det hon kallar den inlärda hjälplösheten.

Jag tror faktiskt inte att det är så illa som Birgit Friggebo har gjort gällande, utan människor är både intresserade av och kunniga i politiska frågor. Men detta till trots har de vänt ryggen till de politiska partierna, som förlorar medlemmar. Partierna, och här är nog alla lika, har stelnat i gamla former och upplevs som tråkiga. Traditionell partipolitik är svår, den är för teknisk och den engagerar för litet. Många kommunpolitiker arbetar dessutom i motvind därför att några få skor sig på väljarnas bekostnad och är korrupta. De två rättegångar som nu inletts visar på förfärande fel i systemet.

Det gamla Folkrörelsesverige har spelat en utomordentlig roll för att utbilda, bilda och engagera människor, men även folkrörelserna är i otakt med tiden.

Min egen åsikt är att samhällsdebatten och även kulturlivet har banaliserats och förytligats. Medieföretagen är framtidens guldkalvar om de producerar en mjukvara som är tillräckligt lättsmält. Kommersialism och krämarmentalitet är strömningar i tiden som hotar djupare mänskliga värden.

Vi har alla ett ansvar för att vi inte fastnar i förlagade former för politiskt arbete och politisk debatt. Målet skall vara att fler intresserar sig, fler engagerar sig och att fler gör sina åsikter hörda. På så sätt blir de delaktiga i samhällsutvecklingen och skapar åt sig själva ett bättre liv och ett bättre vardagsliv.

I dagarna har regeringen tillsatt en stor demokratiutredning om hur folkstyret skall se ut inför 2000-talet. Jag förväntar mig att denna utredning skall våga tänka nytt och tänka djärvt.

Två betänkanden föreligger hos regeringen, *Lokal demokrati* och *Delaktighet i Sveriges städer och landsbygd*. De innehåller en mängd förslag: nya politiska arenor, direktsändningar från riksdag och regering, lättillgänglig samhällsinformation på datanätet, medborgerlig motionsrätt i fullmäktige, fler folkomröstningar, utveckling av lokalsamhällen, ökat boendeinflytande, självförvaltning, m.m. En särskild ungdomspolitisk kommitté skall ha lagt fram förslag till hur unga människor får ökad makt på skolans och kulturens områden. Jag förväntar mig givetvis att detta skall leda till konkreta resultat och till konkreta propositioner från regeringen som vi skall behandla här i riksdagen.

Jämställdhet är en prioriterad fråga i regeringen. Varje proposition och utredning skall ha ett jämställdhetsperspektiv, har det utlovats. Saknas detta perspektiv skall regeringen kritiseras. Det vore då lämpligt att ta upp just den aspekten när KU granskar den administrativa verksamheten i Regeringskansliet.

Vänstern yrkar i sin reservation att alla riksdagsutskott skall beakta jämställdhetsperspektivet i sitt arbete och att detta skall skrivas in i en särskild paragraf i riksdagsordningen. Jag håller med Birgit Friggebo om att Kenneth Kvist – även om hans hjärta är gott när det gäller jämställdhetsarbetet – formellt sett är ute och cyklar i denna fråga.

I regeringsformen 1 kap. 2 § står det redan att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde. I 3 § framhålls jämställdheten mellan könen som en viktig likställighetsgrundsats. Denna regel riktar sig till normgivaren – dvs. till riksdagen – och regeringsformen är överordnad riksdagsordningen. Riksdagen har alla möjligheter i världen att se till att de beslut som fattas i denna kammare gagnar både kvinnor och män. Jag uppskattar naturligtvis att Kenneth Kvist för jämställdhetens talan, men den här gången har han hamnat formellt fel.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i KU:s betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 89 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Jag håller med om mycket av det som Catarina Rönning säger i början av sitt inledningsanförande om villkoren för politiken, synen på kollektiv och individer osv. Där har vi ganska mycket samsyn.

Men jag kan inte förstå den fortsatta argumentationen, och då fäster jag mig inte vid vilket fortskaffningsmedel som Catarina Rönning inbillar sig att jag har när jag står i talarstolen eller i min bänk, eftersom hon tror att jag har något annat redskap för förflyttning. Jag tänker på inkonsekvensen i Catarina Rönning's anförande.

Utredningar och propositioner skall alltså ha jämställdhetsperspektiv, enligt vad som anges i särskilda beslut, trots att det finns en allmän programskrivning i regeringsformen. Då vore det väl logiskt och konsekvent

att också riksdagens utskott gör motsvarande analyser i sina skrivningar kring motioner, propositioner osv. som utskotten har att behandla. Detta är väl inte så märkligt.

Om det sedan skall regleras i riksdagsordning eller på annat sätt är framför allt ett utredningsuppdrag till talmanskonferensen hur detta direktiv skall konkretiseras. Men det är ju sakfrågan som är det avgörande.

Herr talman! Jag vill också bara notera att utskottstaleskvinnan här säger att om det saknas jämställdhetsperspektiv i propositioner skall regeringen kritiseras. Jag ser därmed att jag kommer att få en betydande majoritet för den anmälan som jag avser att göra av de propositioner som jag har granskat i detta avseende.

Anf. 90 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Herr talman! Catarina Rönnung sade att hon förväntade sig konkreta förslag från regeringen beträffande bl.a. Demokratiutvecklingskommitténs förslag. Men när det gäller de flesta av de förslag som finns refererade i betänkandet – folkinitiativ till kommunal folkomröstning, direktvalda lokalorgan, medborgerlig motionsrätt – har vi i utskottet ju redan fått uppgifter från regeringen om att man inte kommer med några förslag. Så det blir väl inte särskilt mycket konkret.

Det var ett intressant resonemang som Catarina Rönnung förde när det gällde tilltron till partierna och kontakterna med väljarna. Hon refererade också till Göran Perssons stora utredning om folkstyret i Sverige.

Statsvetaren Pettersson har påpekat att partierna över huvud taget inte finns med som krisbransch när man skall utreda demokratin i Sverige. I stället flyr man till internationaliseringen av ekonomin, Europeiska unionen, det nya medielandskapet och förändringar i den offentliga sektorn. Det vore bra om Catarina Rönnung tog ett litet samtal med Göran Persson och bad honom att komplettera utredningsdirektiven.

Jag är alldeles övertygad om att om man skall komma längre måste de enskilda människorna få en större makt över sin egen vardagliga tillvaro. Vår motion har precis det perspektivet. Man talar om arbetslivet, skolan, boendet och de offentligt finansierade tjänsterna. Jag tror nämligen inte att vi klarar av att ha dessa stora system som gör att alla människor kan känna sig trygga. Då måste den direkta demokratin – dvs. att människor själva får möjlighet att ha ett stort inflytande på sin vardag – vara räddningen.

Anf. 91 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag skall med glädje till Göran Persson framföra att jag anser att den stora demokratiutredningen självfallet skall analysera de politiska partiernas – för tillfället i alla fall – oförmåga att pånyttföda och vitalisera samhällsdebatten och dra fler medlemmar till sig.

Här är alla politiska partier tämligen ense om att den stelnade konstruktionen har gjort att folk har dragit sig undan. Politiska partier och olika politiska åsiktsriktningar är den vitalaste delen vi har i vår demokrati. Så det åtar jag mig gärna att göra.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anf. 92 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Herr talman! Det är nog riktigt att alla partier har bekymmer, och det är partiväsendet som är vår stora krisbransch, kan man säga. Det är också riktigt att vi har samma uppfattningar om det. Men vi drar ju helt olika slutsatser. Det är intressant att notera att Göran Persson över huvud taget inte har det här perspektivet, att partierna och därmed den representativa demokratin är en jättelik krisbransch, med i direktiven för sin utredning.

Hos oss försöker vi dra slutsatser. Ett perspektiv är då att den enskilde skall kunna styra mer själv och inte bara vara beroende av andra.

Catarina Rönning sade i ett tidigare inlägg att vi i Folkpartiet inte har pekat på hur det skall gå till när man skall öka den enskildes inflytande. Tanken är ju att man har en generell bestämmelse i utredningsdirektiven att varje utredning skall ha det här perspektivet och titta efter hur de inom sitt utredningsområde kan öka människors enskilda makt. I en del utredningar går det över huvud taget inte, eftersom det inte handlar om sådana frågor, medan det i andra är viktiga och centrala frågeställningar som bör upp på bordet. Detta är ett medel, en teknik, för att fokusera alltmer på att den enskilde måste bli myndighetsförklarad i Sverige.

Anf. 93 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag tycker faktiskt att det är egendomligt att Folkpartiet inte har flera konkreta förslag med tanke på att det har varit Folkpartiets och liberalernas grundsats sedan partiet föddes att de enskilda människornas makt skall ökas på bekostnad av några, i deras ögon egendomliga, kollektiv som förtrycker, förslavar och gör de enskilda människorna apatiska. Vi hörde ju här om den inlärdas hjälplösheten. Den här kopplingen har ju funnits väldigt länge. Det har ju mest varit något slags tal i dessa frågor. Jag saknar faktiskt litet mera kött på benen trots allt.

Anf. 94 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Att EU-frågorna redan nu har stor betydelse för Sverige och för arbetet i riksdagen framgår bl.a. av att vi i dag har diskuterat Amsterdamfördraget.

I takt med att samarbetet mellan EU-länderna fördjupas och i takt med att allt fler länder ansluter sig till EU kommer frågorna alltmer att dominera riksdagens arbete.

Av den anledningen är det viktigt hur EU-arbetet är organiserat och hur det hanteras av Sveriges riksdag. I den nuvarande organisationsmodellen går allt i princip via EU-nämnden, och EU-nämnden fungerar som en samtalspartner visavi regeringen. Visserligen har utskotten möjlighet och skyldighet att följa hanteringen av frågor inom utskottets verksamhetsområde, men det innebär trots allt att ledamöternas inflytande och utskottens möjligheter att påverka den förda politiken begränsas.

Inflytandet, som jag ser det, är begränsat till det fåtal ledamöter som återfinns i EU-nämnden. Enligt min mening måste riksdagen flytta fram sina positioner via utskotten. Det är därför jag i motion K311 föreslagit att EU-frågorna i fortsättningen skall hanteras av respektive fackutskott och att EU-nämnden läggs ned.

Utskottets bedömning är att det pågår en diskussion under talmanskonferensen – det finns också en arbetsgrupp – och att man skall avvakta

det vidare arbetet. Enligt min mening är det inte tillräckligt. Vi måste föra in den här frågan om hur ärendena hanteras, organiseras och leds inom det arbete som riksdagen utför.

Av den anledning föreslår jag att riksdagen bifaller min motion. Jag ansluter mig alltså till reservation 1 under mom. 4.

Anf. 95 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Jag har för Miljöpartiets räkning skrivit en reservation i det betänkande som vi nu behandlar, KU5. Den handlar om riksdagens organisation för behandling av EU-frågor. Det är en fråga som vi i Miljöpartiet har drivit under några år, dvs. sedan Sverige blev medlem i EU. Som jag ser det är EU inte en demokratisk organisation med en demokratiskt vettig uppbyggnad, men det hindrar inte att vi i rimlighetens namn borde försöka göra det bästa möjliga av situationen genom att försöka organisera den svenska riksdagens EU-arbete på ett så öppet och demokratiskt vettigt sätt som möjligt.

Det görs inte i dag genom den hantering som vi har, där nästan allting läggs på EU-nämnden. Nu har vi kanske i och för sig börjat en liten utveckling där utskotten får och tar fler initiativ och är med i processen något mer. Men detta borde utvidgas betydligt utöver vad som sker i dag. Jag tycker att utskotten borde hantera samrådet direkt med berörd minister inför ministerrådsmötena. Jag tycker att det borde vara en riksdagsdebatt före varje ministerrådsmöte som diskuterar frågorna. Man borde också ha möjlighet att lägga fram förslag innan respektive minister reser ned till Bryssel.

Nu pågår det faktiskt ett arbete, som KU skriver, under talmanskonferensen och talmannens ledning om en förändring precis i den riktning som vi i Miljöpartiet faktiskt har förordat. Jag tycker att det känns väldigt positivt. Jag hoppas verkligen innerligt att det här arbetet ros i land. Det känns roligt att det har påbörjats och att droppen har urholkat stenen åtminstone en bit på väg. I det läget tycker jag också att det vore rimligt att KU stödde motionen och på så sätt gav sitt stöd till den process som har påbörjats. Därför har jag också skrivit en reservation angående den motion som finns.

Den andra reservationen om ökat medborgarinflytande är en mycket intressant ideologisk fråga. Jag kan stödja den i viktiga delar. Jag skulle vilja se betydligt mer av ett ökat brukarinflytande t.ex. i det som Birgit Friggebo tog upp, nämligen skolor, daghem, boendemiljön och ökade möjligheter för människor att vara med och påverka sitt vardagsliv. Men som reservationen och motionen är skriven handlar det inte bara om det. Det handlar om hela det politiska fältet. I klartext handlar det om en avpolitisering av samhället i ganska stor utsträckning. Jag kan inte få det att gå ihop med de gamla socialliberala värderingar som finns i Folkpartiet. Däremot kan jag tänka mig att det är mer rumsrent och rimligt att kräva detta inom den mer extrema högern.

Demokratin är ju ofta den fattiges enda ko. Det finns ett talesätt om det. Om man verkligen vill öka vanliga människors möjligheter att påverka sin egen vardag skall man dels gå den väg som jag pratade om tidigare, dels öka möjligheterna att vara med och påverka i de fungerande demokratiska beslutsprocesserna i den kollektiva organisationsform som kallas demokrati.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

På den punkten verkar det tyvärr inte som om Folkpartiet och Moderaterna har några idéer. Det tycker jag är synd. Vi i Miljöpartiet har lagt fram rader av sådana idéer som skulle kunna komplettera och läggas till ett ökat direkt inflytande för människor i vardagslivet. På så sätt skulle man få igenom en decentraliserad politik som faktiskt utgår från den enskilda människan men som samtidigt stärker det demokratiska systemet och det demokratiska samhället, i stället för att skapa något slags extrem ultraliberalism där man struntar i varandra.

Jag vill därför ganska bestämt yrka avslag på den motion som finns från Folkpartiet och den reservation som Folkpartiet och Moderaterna har skrivit ihop sig om. Jag tror att Folkpartiet kanske inte har tänkt riktigt färdigt i den här frågan. Men jag kan också hålla med Catarina Rönnung om att de borde ha haft tid på sig.

Anf. 96 BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik:

Herr talman! Det var faktiskt ordvalet hos Peter Eriksson som gjorde att jag begärde replik. Han säger att det inte finns några förslag om att stärka demokratin från Folkpartiets sida.

Just nu håller vi i utskottet på att behandla ett tjockt betänkande om den kommunala demokratin. Miljöpartiet och Folkpartiet har många gemensamma förslag om hur man mer lokalt skulle kunna stärka medborgarnas inflytande över vad som händer i deras boendeområde. Så det där var en kraftig överdrift.

När det gäller övriga förslag för att stärka den enskildes inflytande gjorde den regering som jag satt med i för några år sedan väldigt mycket på den fronten. Man gjorde mycket när det gällde möjlighet att välja skola, när det gällde husläkarsystem, när det gällde avskaffande av läkar- köer. Det gjorde man just för att stärka den enskildes ställning, så att han eller hon kunde få ett bättre liv.

Peter Eriksson säger också att vi ägnar oss åt en avpolitisering, precis som om politisering av enskilda människors vardag och liv skulle vara något mål i sig. Politiseringens mening är att vi skall ha kollektiva skyddssystem. De skall gå in när den enskilde har misslyckats eller inte kan ta vara på sig själv. Men att ha som förstahandsalternativ att politiker och politiseringen skall sköta och styra människors liv tycker jag är en mycket konstig utgångspunkt, framför allt från ett parti som anser sig vara ett decentraliseringsparti.

Jag skulle vilja gå så långt som att säga att när det gäller just arbetsmarknaden och människors möjlighet och vilja att kunna försörja sig själva har politiseringen inom arbetsmarknadspolitiken och oviljan att ta itu med det regelsystemet faktiskt blivit den fattiges fiende.

Anf. 97 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns flera områden där Birgit Friggebo och jag kunde bli alldeles överens om att de kollektiva lösningarna inte har varit lyckade och att man bör föra ned mer makt i vardagsnära situationer. Det sade jag också i mitt tidigare anförande.

Men just tanken att det här bör gälla generellt som princip över hela det politiska området är inte riktigt genomtänkt. Det finns ju å andra sidan också viktiga områden som inte kan föras ned på det sättet. Där bör

man stärka vanliga människors möjlighet att påverka den demokratiska beslutsprocessen i stället för att avpolitiserat.

I några fall – det skall jag ge Birgit Friggebo rätt i – är vi överens om det arbete som bedrivs i KU. Men jag tycker ändå att Folkpartiet borde kunna komma betydligt längre om man verkligen menar allvar med att man vill stärka vanliga enkla människors ställning i samhället.

Prot. 1997/98:17
22 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 98 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i debatten mellan Peter Eriksson och Birgit Friggebo. Jag skall bara konstatera att alla partier har en vilja och en önskan att vitalisera vår demokrati och att utgångspunkterna är olika. Det är det som är spännande och bra, och så småningom kan arbetet förhoppningsvis föra fram till en bättre framtid för oss alla.

Jag skall litet grand kommentera den reservation som Miljöpartiet har fogat till betänkandet. I den vädrar Miljöpartiet en gammal käpphäst, att EU-nämnden skall läggas ned och att allt EU-arbete i fortsättningen skall behandlas av respektive fackutskott. På den här punkten följer man inte helt upp den moderata motionen, där det yrkas att utrikesutskottet skall behandla de frågor som kan komma att falla utanför fackutskotten. Man kan fråga sig var de frågorna då blir av.

Men det grundläggande i sammanhanget är att riksdagen i sin helhet skall ha bästa tänkbara förutsättningar och möjligheter att påverka regeringens ställningstagande både vid förhandlingar som kan röra något så viktigt som EU:s konstitution och vid övrigt beslutsfattande inom EU. Riksdagen har vid två tidigare tillfällen penetrerat denna fråga. Talmanskonferensen föreslog 1994–1995 att en särskild EU-nämnd skulle inrättas. Det var praktiskt att det fanns ett organ med samtliga partier representerade som hade en överblick över alla EU-frågor och som hade en samlad erfarenhet av samarbete med regeringen.

Anf. 99 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Man kanske kan säga så, Catarina Rönnung, att det har varit praktiskt, eller åtminstone var praktiskt när Sverige blev medlem i EU, att vi hade den här organisationen och att praktiskt taget alla frågor i EU-sammanhang sköttes av EU-nämnden i riksdagen.

Men i dag när så vansinnigt många viktiga frågor beslutas i EU-sammanhang är det här inte en praktisk organisationsform. Skall riksdagen ha en hygglig möjlighet att påverka måste faktiskt de som är duktiga inom ett område och som kan sina politiska områden vara med. Då måste hela riksdagen och alla utskotten vara med.

Miljöpartiets syn är inte att man helt och hållet skall lägga ned EU-nämnden. Det kan finnas kvar en EU-nämnd i övergripande frågor, t.ex. när det skall skrivas nya fördrag. Motionen är relativt begränsad, men den uttrycker ändå en huvudidé i det som vi ser för att stärka den demokratiska beslutsprocessen i riksdagen när det gäller EU-frågor. Den stämmer väl överens med vad vi tycker, och därför har vi stött den, även om det är en enskild motion från Moderaterna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 100 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Vi kanske kommer fram till en samsyn. Vad jag inte hann säga var att EU-nämnden fyller en funktion, men hela tiden har riksdagen påpekat att fackutskotten skall komma in på ett tidigt stadium.

I början löpte inte det här arbetet särskilt bra. Det sista beslutet riksdagen fattade var därför att man i riksdagsordningen skrev in att utskotten skulle ha en skyldighet att följa EU-frågorna.

Nu utarbetar en arbetsgrupp närmare riktlinjer för hur arbetet skall löpa så smidigt och bra som möjligt för att riksdagen i demokratins namn skall ha de bästa tänkbara möjligheterna att påverka regeringen.

Jag tror att det kan bli ett bra beslut i framtiden. Det är bra att Peter Eriksson drar in tentaklarna och säger att EU-nämnden kan få finnas kvar i övergripande frågor. Vi har närmat oss varandra litet grand. Vi kan lugnt åse vad arbetsgruppen kommer fram till. I riksdagsordningen står det alltså att fackutskotten har skyldighet att följa EU-arbetet.

Anf. 101 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Vi har faktiskt från början föreslagit att EU-nämnden skulle kunna vara kvar för övergripande frågor. Jag är väldigt glad om vi kan komma fram till en samsyn i den här frågan. Det skulle verkligen innebära en förbättring. Jag känner mig stolt och glad över att vi har drivit denna fråga och över att den tycks gå åt vårt håll. Jag hoppas att Catarina Rönnung inte missunnar mig det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Viss kommunal lagstiftning

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU7

Viss kommunal lagstiftning

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

UbU3 Högskolans ledning, lärare och organisation

Mom. 1 (högskolorna som myndigheter)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

220 för utskottet

69 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 21 c, 20 fp, 18 v, 12 mp, 13 kd
För res. 1: 67 m, 1 fp, 1 mp
Frånvarande: 25 s, 13 m, 6 c, 5 fp, 4 v, 5 mp, 2 kd

Prot. 1997/98:17
22 oktober

Mom. 4 (högskolestyrelserna i övrigt)
1. utskottet
2. res. 4 i motsvarande del (kd)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation

Mom. 11 (pedagogisk utbildning av högskolans lärare)
1. utskottet
2. res. 7 (c, kd)
Votering:
178 för utskottet
34 för res. 7
80 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 7 m, 1 c, 18 v, 13 mp
För res. 7: 21 c, 13 kd
Avstod: 59 m, 21 fp
Frånvarande: 22 s, 14 m, 5 c, 5 fp, 4 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 12 (tidsbegränsning av anställning som lärare)
1. utskottet
2. res. 8 (m, mp)
Votering:
219 för utskottet
78 för res. 8
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 2 m, 22 c, 22 fp, 19 v, 13 kd
För res. 8: 65 m, 13 mp
Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 20 (bisysslor)
1. utskottet
2. res. 11 i motsvarande del (v)
Votering:
274 för utskottet
19 för res. 11
4 avstod
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 63 m, 22 c, 22 fp, 13 mp, 13 kd
För res. 11: 19 v
Avstod: 4 m
Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 21 (en strategi för att säkerställa behovet av kompetenta högskollärare)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (fp)

Votering:

270 för utskottet

24 för res. 3

3 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 64 m, 22 c, 19 v, 11 mp, 13 kd

För res. 3: 22 fp, 2 mp

Avstod: 3 m

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 22 (åtgärder för att stimulera rörlighet)

1. utskottet
2. res. 11 i motsvarande del (v)

Votering:

186 för utskottet

32 för res. 11

78 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 10 m, 22 c, 13 kd

För res. 11: 19 v, 13 mp

Avstod: 56 m, 22 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 23 (indelning i vetenskapsområden, m.m.)

1. utskottet
2. res. 12 (m, fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation

Mom. 25 (kvalitetskrav vid utbyggnad av forskarutbildning m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (fp)

Votering:

208 för utskottet

23 för res. 3

66 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 22 c, 19 v, 13 mp, 13 kd
För res. 3: 1 m, 22 fp
Avstod: 66 m
Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Prot. 1997/98:17
22 oktober

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 26 (uppföljning av villkoren för små fakulteter)

1. utskottet
2. res. 11 i motsvarande del (v)

Votering:

235 för utskottet

19 för res. 11

43 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 24 m, 22 c, 22 fp, 13 mp, 13 kd

För res. 11: 19 v

Avstod: 43 m

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 27 (tvärvetenskaplig samverkan mellan vetenskapsområden)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (mp)

Votering:

274 för utskottet

13 för res. 5

7 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 58 m, 21 c, 22 fp, 19 v, 13 kd

För res. 5: 13 mp

Avstod: 7 m

Frånvarande: 20 s, 15 m, 6 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 28 ("kvalificeringstrappa" för högskolan)

1. utskottet
2. res. 10 i motsvarande del (c)

Votering:

272 för utskottet

22 för res. 10

3 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 64 m, 22 fp, 19 v, 13 mp, 13 kd

För res. 10: 22 c

Avstod: 3 m

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

*Fel! Okänt
växelargument.*

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU4 Utbildning i teckenspråk för vissa föräldrar m.m.

Mom. 1 (utbildning i teckenspråk för föräldrar)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 2 (utredning om en utvidgning av kretsen berättigade till utbildningen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

229 för utskottet

67 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 1 m, 21 c, 21 fp, 19 v, 13 mp, 13 kd

För res. 1: 66 m, 1 c

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 5 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 3 (utredning om teckenspråk inom ramen för modersmålsundervisning)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

272 för utskottet

23 för res. 2

2 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 67 m, 20 c, 21 fp, 10 mp, 13 kd

För res. 2: 1 fp, 19 v, 3 mp

Avstod: 2 c

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

KU8 Kyrkomötets sammanträden

Mom. 1 (ärendebehandling vid extra kyrkomötessammanträde)

I detta moment föreslogs ändringar i kyrkolagen. Av ändringsförslagen framgick att ändringarna önskades bli genomförda i *ett enda beslut*. För bifall härtill krävdes att *minst tre fjärdedelar* av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

296 för bifall

0 för avslag

53 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 142 s, 67 m, 22 c, 22 fp, 17 v, 13 mp, 13 kd

Frånvarande: 19 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 5 v, 5 mp, 2 kd

Prot. 1997/98:17

22 oktober

Fel! Okänt

växelargument.

Mom. 2 (lagförslaget i övrigt)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU5 Lagstiftningsprocessen

Mom. 4 (riksdagens organisation för behandling av EU-frågor)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

283 för utskottet

14 för res. 1

1 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 66 m, 22 c, 22 fp, 19 v, 13 kd

För res. 1: 1 m, 13 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 19 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Mom. 7 (ökat medborgarinflytande)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp)

Votering:

200 för utskottet

97 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 2 m, 22 c, 19 v, 13 mp, 3 kd

För res. 2: 65 m, 22 fp, 10 kd

Frånvarande: 20 s, 13 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 2 kd

Jerry Martinger och Marietta de Pourbaix-Lundin (båda m) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 11 (en jämställdhetsbestämmelse i riksdagsordningen)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

270 för utskottet

24 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 65 m, 22 c, 22 fp, 9 mp, 12 kd

För res. 3: 1 m, 19 v, 4 mp

Frånvarande: 21 s, 14 m, 5 c, 4 fp, 3 v, 5 mp, 3 kd

Barbro Johansson (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

KU7 Viss kommunal lagstiftning
Kammaren biföll utskottets hemställan.

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositioner
1997/98:14 Romkonventionen – tillämplig lag för avtalsförpliktelser
1997/98:33 Utfärdande av F-skattsedel, m.m.

12 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställts

den 22 oktober

1997/98:76 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Mätning av radioaktiva utsläpp

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 28 oktober.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 21 oktober

1997/98:56 av *Kenth Skårvik* (fp) till inrikesministern
Uddevalla kommun
1997/98:65 av *Ola Karlsson* (m) till inrikesministern
Kommunala bolag

den 22 oktober

1997/98:40 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Kooperativet Kilen
1997/98:41 av *Lars Stjernkvist* (s) till socialministern
Socialtjänstlagen
1997/98:43 av *Rigmor Ahlstedt* (c) till socialministern
Smittspridning av legionellabakterien inom sjukhus
1997/98:50 av *Inger Lundberg* (s) till utrikesministern
Iskender och Rehane Araz

1997/98:51 av *Ulla Hoffmann* (v) till socialministern
Snuset och EU
1997/98:52 av *Marianne Samuelsson* (mp) till kommunikationsministern
Stenåldersboplatz i Landskrona
1997/98:53 av *Owe Hellberg* (v) till kommunikationsministern
Telias nya taxor
1997/98:54 av *Susanne Eberstein* (s) till inrikesministern
Kartvårdscentralen i Ånge
1997/98:55 av *Gullan Lindblad* (m) till socialministern
Vård och äldreomsorg
1997/98:58 av *Lars Stjernkvist* (s) till finansministern
Banker och kreditinstitut
1997/98:59 av *Bengt Silfverstrand* (s) till utbildningsministern
Näringslivet och utbildningsbehovet
1997/98:61 av *Carina Hägg* (s) till finansministern
Grön budget i EU
1997/98:63 av *Gullan Lindblad* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Utbildning av vårdpersonal
1997/98:66 av *Lennart Fremling* (fp) till kommunikationsministern
Kemiska tätningsmedel i väg- och järnvägstunnlar
1997/98:68 av *Dan Ericsson* (kd) till arbetsmarknadsministern
Löneutbetalningar till svenska byggnadsarbetare i Tyskland
1997/98:69 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Akrylamid – reningskemikalie för dricksvatten
1997/98:70 av *Lennart Rohdin* (fp) till utrikesministern
Ryska kärnvapen
1997/98:72 av *Marie Wilén* (c) till utrikesministern
Permanent ungdomsrepresentation i Sveriges FN-delegation

Prot. 1997/98:17
22 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 28 oktober.

14 § Kammaren åtskildes kl. 16.05.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 1 § anf. 13 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 43 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 85 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Särskild debatt om Amsterdamfördraget.....	1
Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	1
Anf. 2 LARS TOBISSON (m)	3
Anf. 3 HELENA NILSSON (c).....	6
Anf. 4 ANNE WIBBLE (fp)	10
Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v)	13
Anf. 6 PETER ERIKSSON (mp)	16
Anf. 7 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	20
Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	23
Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik	25
Anf. 10 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	26
Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik	27
Anf. 12 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	28
Anf. 13 ANNE WIBBLE (fp) replik	28
Anf. 14 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	29
Anf. 15 ANNE WIBBLE (fp) replik	30
Anf. 16 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	30
Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	31
Anf. 18 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	32
Anf. 19 PETER ERIKSSON (mp) replik	32
Anf. 20 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	33
Anf. 21 PETER ERIKSSON (mp) replik	34
Anf. 22 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	34
Anf. 23 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	34
Anf. 24 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	35
Anf. 25 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	36
Anf. 26 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	36
Anf. 27 HELENA NILSSON (c).....	37
Anf. 28 ANNE WIBBLE (fp)	38
Anf. 29 PETER ERIKSSON (mp)	38
Anf. 30 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	39
2 § Kompletteringsval till försvarsutskottet och näringsut- skottet.....	40
3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdes- plan.....	40
4 § Meddelande om information från regeringen	40
5 § Hänvisning av ärende till utskott	40

Meddelande om samlad votering.....	40
6 § Högskolans ledning, lärare och organisation	41
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU3	41
Anf. 31 RUNE RYDÉN (m).....	41
Anf. 32 ANDREAS CARLGREN (c).....	43
Anf. 33 RUNE RYDÉN (m) replik	45
Anf. 34 ANDREAS CARLGREN (c) replik	46
Anf. 35 RUNE RYDÉN (m) replik	46
Anf. 36 ANDREAS CARLGREN (c) replik	46
Anf. 37 MARGITTA EDGREN (fp).....	47
Anf. 38 RUNE RYDÉN (m) replik	50
Anf. 39 MARGITTA EDGREN (fp) replik.....	50
Anf. 40 RUNE RYDÉN (m) replik	51
Anf. 41 MARGITTA EDGREN (fp) replik.....	51
Anf. 42 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	51
Anf. 43 GUNNAR GOUDE (mp)	53
Anf. 44 INGER DAVIDSON (kd)	57
Anf. 45 BENGT SILFVERSTRAND (s)	59
Anf. 46 RUNE RYDÉN (m) replik	62
Anf. 47 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	63
Anf. 48 RUNE RYDÉN (m) replik	63
Anf. 49 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	64
Anf. 50 GUNNAR GOUDE (mp) replik	64
Anf. 51 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	64
Anf. 52 GUNNAR GOUDE (mp) replik	65
Anf. 53 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	66
Anf. 54 MARGITTA EDGREN (fp) replik.....	66
Anf. 55 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	66
Anf. 56 MARGITTA EDGREN (fp) replik.....	67
Anf. 57 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	67
Anf. 58 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	67
Anf. 59 ANDREAS CARLGREN (c).....	69
Anf. 60 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	69
Anf. 61 ANDREAS CARLGREN (c).....	70
Anf. 62 GUNNAR GOUDE (mp)	70
Anf. 63 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	71
Anf. 64 GUNNAR GOUDE (mp)	71
Anf. 65 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	72
Anf. 66 RUNE RYDÉN (m).....	72
Anf. 67 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	72
Anf. 68 RUNE RYDÉN (m).....	73
Anf. 69 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	73
Anf. 70 MARGITTA EDGREN (fp).....	74
Anf. 71 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	75
Anf. 72 MARGITTA EDGREN (fp).....	75
(Beslut fattades efter 10 §.)	75
7 § Utbildning i teckenspråk för vissa föräldrar m.m.....	75
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU4	75

Prot. 1997/98:17
22 oktober

Anf. 73	HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m)	75
Anf. 74	ALICE ÅSTRÖM (v)	76
Anf. 75	TORGNY DANIELSSON (s)	76
Anf. 76	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	78
Anf. 77	TORGNY DANIELSSON (s) replik	78
Anf. 78	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	79
Anf. 79	INGER DAVIDSON (kd)	79
Anf. 80	EVA GOËS (mp)	79
Anf. 81	HANS KARLSSON (s)	81
	(Beslut fattades efter 10 §.)	82
8 §	Kyrkomötets sammanträden	82
	Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU8	82
	(Beslut fattades efter 10 §.)	82
9 §	Lagstiftningsprocessen	82
	Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU5	82
Anf. 82	BIRGIT FRIGGEBO (fp)	82
Anf. 83	KENNETH KVIST (v)	83
Anf. 84	BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	85
Anf. 85	KENNETH KVIST (v) replik	85
Anf. 86	BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	86
Anf. 87	KENNETH KVIST (v) replik	86
Anf. 88	CATARINA RÖNNUNG (s)	87
Anf. 89	KENNETH KVIST (v) replik	88
Anf. 90	BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	89
Anf. 91	CATARINA RÖNNUNG (s) replik	89
Anf. 92	BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	90
Anf. 93	CATARINA RÖNNUNG (s) replik	90
Anf. 94	TOMAS HÖGSTRÖM (m)	90
Anf. 95	PETER ERIKSSON (mp)	91
Anf. 96	BIRGIT FRIGGEBO (fp) replik	92
Anf. 97	PETER ERIKSSON (mp) replik	92
Anf. 98	CATARINA RÖNNUNG (s)	93
Anf. 99	PETER ERIKSSON (mp)	93
Anf. 100	CATARINA RÖNNUNG (s)	94
Anf. 101	PETER ERIKSSON (mp)	94
	(Beslut fattades efter 10 §.)	94
10 §	Viss kommunal lagstiftning	94
	Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU7	94
Beslut		94
	UbU3 Högskolans ledning, lärare och organisation	94
	UbU4 Utbildning i teckenspråk för vissa föräldrar m.m.	98
	KU8 Kyrkomötets sammanträden	98
	KU5 Lagstiftningsprocessen	99
	KU7 Viss kommunal lagstiftning	100
11 §	Bordläggning	100
12 §	Anmälan om fråga för skriftligt svar	100
13 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	100
14 §	Kammaren åtskildes kl. 16.05.	101

Gotab, Stockholm 1997